

7
DAD AUT

CIÓN GEN

SELECTA

BR63

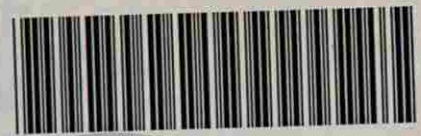
.D8

1876-77

v.1

c.1

010 043

1080021817

ITER PARA TVM

ALERE TAMMAM
VERITATIS

EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

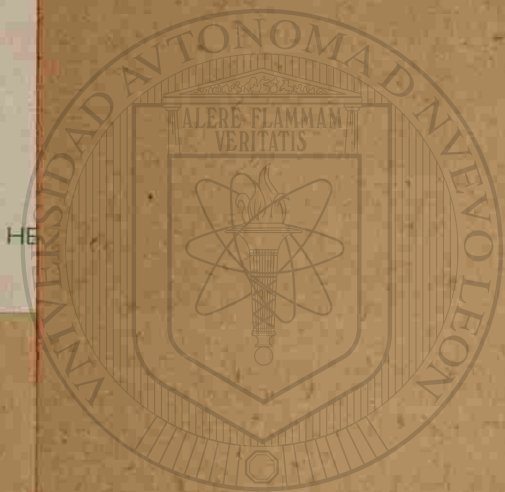

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

SELECTA

NOVA

EX PATRIBUS LATINIS.

EXARATÆ

DE EIS QUAS IN LUCEM DEDIT

M. FR. DUBNER,

ET

CUM ALIQUIBUS EORUM

NOTIS EXORNATÆ

TOM. PRIM.

AD NOST. SEM. USUM

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
LEÓN.

Capilla Alfonsina
Biblioteca Universitaria

IN TIPHOGRAPHIA J. M. MONZON

M. DCCCLXXVI.

46415

BR63

D8

1876-77

v. 1

FON. NO
VALVERDE Y BELLEZ

PROEMIUM.

Dicere solebat vetus quidam philosophus, familiam meam antepono mihi, patriam familiae, genus humanum patriae. Verus philosophus addere debet rebus omnibus, Deum antepono et super omnia diligo; siquidem ad civilem aliamque societatem ullum principium vim habere non potest nisi accedat quoque divinae obligationis motivum, licet enim aliqui esse possent rarioris meliorisque indolis homines qui ad societatis utilitatem, sui ipsius amorem obtemperant, experientia tamen quotidiana notum est, quam unice sese diligant, plerique homines suntque non cives boni, neque ullo modo alii, sibi que vere boni. Ad hoc enim societatis principium tantam vim habere debet, ut magnam hominum partem in suo officio continere possit ac debeat. Ad hoc autem quis dubitare possit efficaces esse cognitiones quae ab initio à Sanctis patribus sunt traditae, et in praesenti opere positae, et ideo ad juniore erudiendos aptae. In his, solide erga Deum, homines et seipsum officia inculcantur, sine quibus societas corrui; si enim tollitur obligatio divinae voluntatis, jam quolibet criminum genere sese inquinare homines, dummodo criminis notam et poenam possent effugere; si enim negligenda est

010043

IV.

virtus seu hominum moralitas, jam non solum de virtute et ratione, sed de universa eorum societate, atque felicitate desperandum est, et conclamandum, quid actum erit.

Deus homines suae miseriae et felicitatis capaces effecit, illam autem felicitatem non quae in fluxis caducisque bonis posita est, sed in veris et numquam perituris bonis sanctaeque vitae divitiis, quarum principia abunde in his selectis inveniuntur et quarum utilitas jam perspicua est. Etenim si dum Deus timemus, aeternaque exhortescimus supplicia, peccamus tamen, terraque implent pro dolor! tot criminum genera, quid si nulla morum regula, vindictae nulus timor? Jam invidiae homines tormentum agitabit ira, odio, bello exardescant omnia, undique caedes, undique flagitia. Nullusque fere beata et felice vita frui poterit, nisi ad hoc sit aliquod impulsus hominum facultatibus, itaque ex ipsa hominum natura, manifeste consequitur supremam necessariam quae legem naturalem atque divinam, homines populosque omnes habere, ut ipsos in suo officio contineant, et vere beatos efficiant. Necessitatem hanc contententur ipsi perversissimi, quoque morum doctores seu potius corruptores. Hoc persuasum nobis fuit, simul et intentio, ut in latinitate juniores nostros versentur, cum in lucem eddere rursus, has patrum selectas decrevimus, et en, hujus nostrae editionae ratio.

CATECHISMUM

SANCTI AGUSTINI.

QUOD MODUM BREVEM, ALIQUEM RUSTICUM
ERUDIENDI OSTENDIT; PROUT SIC LOCI,
TEMPORISQUE CIRCUNSTANTIAE POSTULANT.

1. Faciamus aliquem venisse ad nos, qui vult esse christianus, et de genere quidem idiotarum [1] non tamen rusticorum, sed urbanorum, quales apud Carthaginem plures experiri te necesse est; interrogatum etiam utrum propter vitae praesentis aliquod commodum, an propter requiem quae post hanc vitam speratur, christianus esso desiderat. Propter futuram requiem, res-

(1) IDIOTA, hoc verbum, hominem absque instructione denotat, quicumque ille sit et ubicumque moret.

IV.

virtus seu hominum moralitas, jam non solum de virtute et ratione, sed de universa eorum societate, atque felicitate desperandum est, et conclamandum, quid actum erit.

Deus homines suae miseriae et felicitatis capaces effecit, illam autem felicitatem non quae in fluxis caducisque bonis posita est, sed in veris et numquam perituris bonis sanctaeque vitae divitiis, quarum principia abunde in his selectis inveniuntur et quarum utilitas jam perspicua est. Etenim si dum Deus timemus, aeternaque exhortescimus supplicia, peccamus tamen, terraque implent pro dolor! tot criminum genera, quid si nulla morum regula, vindictae nulus timor? Jam invidiae homines tormentum agitabit ira, odio, bello exardescant omnia, undique caedes, undique flagitia. Nullusque fere beata et felice vita frui poterit, nisi ad hoc sit aliquod impulsus hominum facultatibus, itaque ex ipsa hominum natura, manifeste consequitur supremam necessariam quae legem naturalem atque divinam, homines populosque omnes habere, ut ipsos in suo officio contineant, et vere beatos efficiant. Necessitatem hanc contententur ipsi perversissimi, quoque morum doctores seu potius corruptores. Hoc persuasum nobis fuit, simul et intentio, ut in latinitate juniores nostros versentur, cum in lucem eddere rursus, has patrum selectas decrevimus, et en, hujus nostrae editionae ratio.

CATECHISMUM

SANCTI AGUSTINI.

QUOD MODUM BREVEM, ALIQUEM RUSTICUM
ERUDIENDI OSTENDIT; PROUT SIC LOCI,
TEMPORISQUE CIRCUNSTANTIAE POSTULANT.

1. Faciamus aliquem venisse ad nos, qui vult esse christianus, et de genere quidem idiotarum [1] non tamen rusticorum, sed urbanorum, quales apud Carthaginem plures experiri te necesse est; interrogatum etiam utrum propter vitae praesentis aliquod commodum, an propter requiem quae post hanc vitam speratur, christianus esso desiderat. Propter futuram requiem, res-

(1) IDIOTA, hoc verbum, hominem absque instructione denotat, quicumque ille sit et ubicumque moret.

pondisse: tali fortasse a nobis instrueretur alloquio.

Primi parentis peccatum: nostraque Redemptio.

2. «Vere, frater, illa magna et vera beatitudo est, quae in futuro saeculo sanctis promittitur. Omnia vero visibilia transeunt, et omnis hujus saeculi pompa et deliciae et curiositas [2] interibunt, et secum ad interitum trahunt amatores suos. A quo interitu, hoc est poenis sempiternis, Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, et non resistant misericordiae Creatoris sui, misit unigenitum Filium suum, hoc est, Verbum suum aequale sibi, per quod condidit omnia. Et manens quidem in divinitate sua, et non rece-

[2] *CURIOSITAS, id est vehemens propectio omnibus delitiis, vel rebus inutilibus se tradendi.*

dens a Patre, nec in aliquo mutatus, assumendo tamen hominem, et in carne mortali hominibus apparendo, venit ad homines: ut quemadmodum per unum hominem qui primus factus est, id est Adam, mors intravit in genus humanum, quia consensus mulieri suae seductae a diabolo, ut praeceptum Dei transgredierentur; sic per unum hominem, qui etiam Deus est Dei Filius, Jesum Christum, deletis omnibus peccatis praeteritis, credentes in eum omnes in aeternam vitam ingrederentur. [2]

De D. N. J. Christi
incarnatione, Prophetiae et
figurae: adimpletio earum quae
ad ecclesiam catholicam
pertinent.

3. Omnia enim quae nunc vides in Eccle-

[2] *Rom. V, 12 á 19.*

sia Dei et sub Christi nomine per totum orbem terrarum, ante saecula jam praedicta sunt; et sicut ea legimus, ita et videmus; et inde aedificamur in fidem. Factum est aliquando diluvium per totam terram, ut peccatores deleerentur: et tamen illi qui evaserunt in arca, sacramentum futurae Ecclesiae demonstrabant, quae nunc in fluctibus saeculi natat, et per lignum crucis Christi a submersione liberatur. Praedictum est Abrahae fidei servo Dei, uni homini, quod de illo esset populus nasciturus, qui coleret unum Deum inter ceteras gentes quae idola colebant: et omnia quae illi populo ventura praedicta sunt, sic evenerunt ut praedicta sunt. Prophetatus est in illo populo etiam Christus rex omnium sanctorum et Deus venturus ex semine ipsius Abraham secundum carnem, quam assumpsit, ut omnis etiam filii essent Abrahae, qui fidem ejus imitarentur; et sic est factum: natus est Christus de Maria virgine, quae

ex illo genere fuit. Praedictum est per Prophetas quod in cruce passurus esset ab eodem populo Judaeorum, de cujus genere secundum carnem veniebat, et sic est factum. Praedictum est quod resurrecturus esset; resurrexit: et secundum ipsa praedicta Prophetarum ascendit in coelum, et discipulis suis Spiritum sanctum misit. Praedictum est non solum a Prophetis, sed etiam ab ipso Domino Jesu Christo, quod Ecclesia ejus per universum orbem terrarum esset futura, per sanctorum martyria pasionesque disseminata; et tunc praedictum, quando adhuc nomen ejus et latebat gentes, et ubi notum erat irridebatur: et tamen in virtutibus miraculorum ejus, sive quae per se ipse, sive quae per servos suos fecit, dum anuntiantur haec et creduntur, jam videmus quod praedictum est esse completum, regesque ipsos terrae, qui antea persequebantur christianos, jam Christi nomini subjugatos. Praedictum est etiam

quod schismata et haereses ex ejus Ecclesia essent exiturae, et sub ejus nomine per loca (4) ubi possent suam, non Christi, gloriam quaesiturae; et ista completa sunt.

Universale iudicium.

corporisque resurrectio.

4. Numquid ergo illa quae restant non sunt ventura? Manifestum est quia, sicut ista praedicta venerunt, sic etiam illa ventura sunt: quaecumque tribulationes justorum adhuc restant; et iudicii dies, qui separabit omnes impios a justis in resurrectione mortuorum; et non solum eos qui sunt extra Ecclesiam, sed etiam ipsius Ecclesiae paleas, quas oportet [5] usque ad novissimam ventilationem patientissime su-

(4) PER LOCA, id est, omnibus locis.

[5] Quae oportet ut.

fferat, ad ignem debitum segregabit [6] Qui autem irridet resurrectionem, putantes quod caro ista, quia putrescit, resurgere non potest, ad poenas in ea resurrecturi sunt: et ostendet eis Deus quia qui potuit haec corpora facere antequam essent, potest ea in momento restituere sicut erant. Omnes autem fideles regnaturi cum Christo, ita resurgent in eodem corpore, ut etiam commutari mereantur ad incorruptionem angelicam: ut fiant aequales Angelis Dei, sicut Dominus ipse promisit (7); et laudent eum sine aliquo defectu et sine aliquo fastidio, semper viventes in illo et de illo, cum tali gaudio et beatitudine, quali nec dici nec cogitare ab homine potest.

(6) Segregabit ad ignem, vel mittendos in ignem.

(7) Luc. XX, 36.

Diaboli tentationes,
 medium eas vitandi, quomodo
 Deo placere possumus, vitam
 sanctam ferre, et justorum
 coronam consequi.

5. Tu itaque credens ista, cave tenta-
 tiones (quia diabolus quaerit (8) qui secum
 pereant:) ut non solum per eos qui extra
 Ecclesiam sunt, sive pagani, sive Iudaei,
 sive haeretici, non te hostis ille seducat;
 sed etiam quos in ipsa Ecclesia catholica
 videris male viventes, aut immoderatis vo-
 luptatibus ventris et guturis, aut impudi-
 cos, aut vanis curiositatibus vel illicitis
 deditos, sive spectaculorum, sive remedio-
 rum aut divinationum diabolicarum [9].

(8) *Quaerit homines.*

[9] *Diabolicarum, hoc verbum, duobus
 substantivis, divinationum et remediorum modi-
 ficat. onem adhaeret,*

sive in pompa et tippo avaritiae atque su-
 perviviae, sive in aliqua vita quam lex dam-
 nat et punit, non eos imiteris: sed potius
 conjugaris bonis, quos inventurus es facile,
 si et tu talis fueris: ut simul colas et dili-
 gatis Deum gratis: quia totum praemium
 nostrum ipse erit, ut in illa vita bonitate
 ejus et pulchritudine perfruamur. Sed a-
 mandus est, non sicut aliquid quod vide-
 tur oculis; sed sicut amatur sapientia et ve-
 ritas, et si quid aliud tale dicitur: non que-
 madmodum sunt ista in hominibus; sed
 quemadmodum sunt in ipso fonte incorrup-
 tibilis et incommutabilis sapientiae. Quos-
 cumque ergo videris haec amare, illis con-
 jungere, ut per Christum qui homo factus
 est, ut esset Mediator Dei et hominum, re-
 concilieris Deo. Homines autem perversos,
 etiamsi intrent parietes ecclesiae, non
 eos a bitreris intraturos in regnum coelo-
 rum; quia suo tempore separabuntur, si se
 in melius non commutaverint. Homines

ergo bonos imitare, malos tolera, omnes ama; quoniam nescis quid eras futurus sit qui hodie malus est. Nec eorum ames injustitiam; sed ipsos ideo ama, ut apprehendat justitiam: quia non solum dilectio Dei nobis praecepta est, sed etiam dilectio proximi, in quibus duobus praeceptis tota Lex pendet et Prophetæ (10) Quam non implet nisi qui donum acceperit Spiritum sanctum, Patri et Filio utique æqualem; quia ipsa Trinitas Deus est: in quo Deo spes omnis ponenda est. In homine non est ponenda, qualiscumque ille fuerit. Aliud est enim ille à quo justificamur, aliud illi cum quibus justificamur. Non autem solum per cupiditates diabolus tentat, sed etiam per terrores insultationum et dolorum et ipsius mortis. Quidquid autem homo passus fuerit pro nomine Christi, et pro spe vitæ æternæ, et permanens toleraverit, major ei merces dabitur: quod si cesserit diabolo, cum

[10] *Math. XX, 37 à 40.*

illo damnabitur. Sed opera misericordiae cum pia humilitate impetrant a Domino, ut non permitat servos suos tentari plus quam possunt sustinere [11].”

II.

ORATIONIS DOMINICAE EXPLICATIO.

S. CIPRIANI

Lib. de orat. Dom. p. 205.

Oratio Dominica enuntiata.

I. Cognoscamus docente Domino, quid oremus. *Sic*, inquit (1), *orato*: PATER NOSTER QUI ES IN COELIS, SANTIFICETUR NOMEN TUUM, ADVENIAT REGNUM TUUM, FIAT VOLUNTAS TUA Sicut in coelo et in terra: PANEM

(1) *I Corinth. X, 13.*

[1] *Math. VI, 9 à 13.*

ergo bonos imitare, malos tolera, omnes ama; quoniam nescis quid eras futurus sit qui hodie malus est. Nec eorum ames injustitiam; sed ipsos ideo ama, ut apprehendat justitiam: quia non solum dilectio Dei nobis praecepta est, sed etiam dilectio proximi, in quibus duobus praeceptis tota Lex pendet et Prophetæ (10) Quam non implet nisi qui donum acceperit Spiritum sanctum, Patri et Filio utique æqualem; quia ipsa Trinitas Deus est: in quo Deo spes omnis ponenda est. In homine non est ponenda, qualiscumque ille fuerit. Aliud est enim ille à quo justificamur, aliud illi cum quibus justificamur. Non autem solum per cupiditates diabolus tentat, sed etiam per terrores insultationum et dolorum et ipsius mortis. Quidquid autem homo passus fuerit pro nomine Christi, et pro spe vitæ æternæ, et permanens toleraverit, major ei merces dabitur: quod si cesserit diabolo, cum

[10] *Math. XX, 37 à 40.*

illo damnabitur. Sed opera misericordiae cum pia humilitate impetrant a Domino, ut non permitat servos suos tentari plus quam possunt sustinere [11].”

II.

ORATIONIS DOMINICÆ EXPLICATIO.

S. CIPRIANI

Lib. de orat. Dom. p. 205.

Oratio Dominica enuntiata.

I. Cognoscamus docente Domino, quid oremus. *Sic*, inquit (1), *orato*: PATER NOSTER QUI ES IN COELIS, SANTIFICETUR NOMEN TUUM, ADVENIAT REGNUM TUUM, FIAT VOLUNTAS TUA Sicut in COELO ET IN TERRA: PANEM

(1) *I Corinth. X, 13.*

[1] *Math. VI, 9 à 13.*

NOSTRUM QUOTIDIANUM DA NOBIS HODIE, ET DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA SICUT ET NOS DIMITTIMUS DEBITORIBUS NOSTRIS; ET NE PATIARIS INDUCI NOS IN TENTATIONEM, SED LIBERANOS A MALO. AMEN.

Pro omnibus est orandum, non tantum pro semetipsis.

2. Ante omnia, pacis doctor atque unitatis magister singillatim noluit et privatim precem fieri, ut quis, eum precatur, non pro se tantum precetur. Non enim dicimus, *Pater meus qui es in caelis, nec Panem meum da mihi hodie*; nec dimitti sibi tantum unusquisque debitum postulat, aut ut in tentationem non inducatur, atque a malo liberetur, pro se solo rogat. Publica est nobis et communis oratio; et quando oramus, non pro uno, sed pro toto populo oramus, quia totus populus unum sumus. Deus pacis et concordiae magister, qui docuit uni-

tatem, sic orare unum pro omnibus voluit, quomodo in uno omnes ipse portavit. (2) Hanc orationis legem servaverunt tres pueri in camino ignis inclusi, consonantes in prece, et spiritus consensione concordēs. Quod declarat Scripturae divinae fides: et dum docet quomodo oraverint tales, dat exemplum quod imitari in precibus debeamus, ut tales esse possimus: *Tunc illi tres, inquit, (3) quasi ex uno ore hymnum canebant et benedicebant Dominum.* Loquebantur quasi ex uno ore, et nondum illos Christus docuerat orare. Et idcirco orantibus fuit impetrabilis et efficax sermo, quia promerebatur Dominum pacifica et simplex et spiritalis oratio. Sic et Apostolos cum discipulis post ascensum Domini invenitur orasse. *Erant, inquit, (4) perse-*

(2) *Dominus N. per Incarnationem suam omnes homines in ipso portavit.*

(3) *Daniel III, 51.*

(4) *Sacra Scriptura. In Act. 1. 14.*

perantes omnes unanimes in oratione cum mulieribus et Maria quae fuerat mater Jesu, et fratribus ejus. Perseverant in oratione unanimes, orationis suae et instantia simul et concordia declarantes quia Deus, qui inhabitare facit unanimes in domo (5) non admitit in divinam et aeternam domum nisi eos, apud quos est unanimes oratio.

PATER NOSTER,
 cur homo, filius, non nisi
 spiritualiter est Patrii Coelestis.

3. Qualia autem sunt, fratres dilectissimi, Orationis dominicae sacramenta, (6)

(5) *Psalm. LXVII, 7.*

[6] *Verbum Sacramentum in veteris Patribus amplificationem habet, et in mysterii significatione utitur, quo sensu S. Hilarius de presente S. Cipriani tractatu: ait, de Orationis (Dominicae) SACRAMENTO commentandi necessitate nos Cyprianus, vir sanctae memo-*

quam multa, quam magna, breviter in sermone collecta, (7) sed in virtute spiritaliter copiosa! ut nihil omnino praetermissum sit, quod non in precibus atque orationibus nostris coelestis doctrinae compendio comprehendatur. Sic, ait, *orate: PATER NOSTER QUI ES IN COELIS.* Homo novus, renatus, et Deo suo per gratiam ejus restitutus, *Pater* primo in loco dicit, quia filius esse jam coepit. *In sua*, inquit, (8) *propria venit, et sui eum non receperunt.* Quotquot autem eum receperunt, dedit illis potestatem ut filii Dei fierent, his qui credunt in nomine ejus. Qui ergo credit in nomine ejus, et factus est Dei filius, hinc debet incipere, ut et gratias agat, et

riae, liberavit. S. Ciprianus in oratione Dominica multa et magna sacramenta invenit, scilicet eorum quae ad fidei mysteria pertinent.

[7] *Id est, in brevis collecta seu coarctatae.*

[8] *Joann. I, 11 et 12.*

profiteatur se Dei filium, dum nominat (9) patrem sibi esse in coelis Deum; contestetur quoque inter prima statim nativitatis (10) suae verba renuntiasse se terreno et carnali patri, et patrem solum nosse se et habere coepisse qui sit in coelis, sicut scriptum est: (11) *Qui dicunt patri et matri, Non novi te; et filios suos non agnoverunt: hi custodierunt praecepta tua, et testamentum tuum servaverunt.* Item Dominus in Evangelio suo [12] praecepit ne vocemus nobis patrem in terra, quod sit scilicet nobis unus Pater qui est in coelis. Et discipulo qui mentionem defuncti patris fecerat respondit, (13) *Sine mortui mortuos suos sepehant.* Dixerat enim

[9] *Nominat pro expressis verbis dicit.*

(10) *Nativitatis scilicet, spiritualis.*

(11) *Deu. XXXIII. Quod Levi refertur, levitarum pater.*

[12] *Matth. XXIII, 9.*

(13) *Ib. VIII, 22.*

patrem suum mortuum, cum sit credentium. Pater vivus.

Pater nostrum, non judeorum.

4. Nec hoc solum, fratres dilectissimi, animadvertere et intelligere debemus, quod appellemus Patrem qui sit in coelis, sed jungimus et dicimus, PATER NOSTER, id est eorum qui credunt, eorum qui, per eum sanctificati et gratiae spiritualis nativitate reparati, filii Dei esse coeperunt. Quae vox etiam Judaeos perstringit et percutit, qui Christum, sibi per Prophetas annuntiatum et ad se prius missum, non tantum infideliter spreverunt, sed et crudeliter necaverunt: qui jam non possunt patrem Deum vocare, cum Dominus eos confundat et redarguat dicens (14) *Vos de diabolo patre nati estis, et concupiscentias patris vestri facere vultis. Ille enim homicida fuit ab initio, et*

(14) *Joan. VIII, 44.*

in veritate non stetit, quia veritas non est in illo. Et per Esaiam prophetam (15) Deus clamat indignans: Filios generavi et exaltavi, ipsi autem me spreverunt. Agnovit bos possessorem suum, et asinus praesepe domini sui; Israel autem me non cognovit, et populus meus me non intellexit. Vae! gens peccatrix, populus plenus peccatis, semen nequam, filii scelesti. Dereliquistis Dominum, et in indignationem misistis illum Sanctum Israel. In quorum exprobrationem christiani, quando oramus, PATER NOSTER dicimus, quia noster esse coepit, et Judaeorum, qui eum reliquerunt, esse desiit. Nec peccator populus potest esse filius, sed quibus remissa [16] peccatorum datur, eis filiorum nomen adscribitur, et eis aeternitas repromittitur, Domino ipso dicente [17]: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati; servus autem

(15) *Ab initio ejus Prophetiae.*

(16) *Remissa, pro Remissio.*

(17) *Joan. VIII 34 et 35.*

non manet in domo in aeternum, filius autem manet in aeternum.

In dicendo *Pater noster*, obligationem accepimus, ut filii Dei, nos exhibendi.

5. Quanta autem Domini indulgentia, quanta circa nos dignationis ejus et bonitatis ubertas, qui sic nos voluerit orationem celebrare in conspectu Dei, ut Deum patrem vocemus, et, ut est Christus Dei filius, sic et nos Dei filios nuncupemus! Quod nomen nemo nostrum in orationem auderet attingere, nisi ipse nobis sic permisisset orare. Meminisse itaque, fratres dilectissimi, et scire debemus quia, quando patrem Deum dicimus, quasi filii Dei agere debemus, ut, quomodo nos nobis placemus de Deo patre, sic sibi placeat et ille de nobis. Conversemur quasi Dei templa (18), ut Deum in

(18) *Templa Dei estis. S. Paul. 1. Cor. III. 16.*

nobis constet habitare; nec sit degener actus noster a spiritu, ut, qui coelestes et spirituales esse coepimus, non nisi spiritalia et coelestia cogitemus et agamus, quia et ipse Dominus Deus dixit [19], *Eos qui clarificant me, clarificabo; et qui me spernit, spernetur.* Beatus quoque Apostolus in Epistola sua [20] posuit: *Non estis vestri: empti enim estis pretio magno. Clarificati et portate Deum in corpore vestro.*

Sanctificetur nomen tuum
scilicet in nobis: haec est enim
sanctificatio nostra, quam
petere debemus.

6. Post hoc dicimus: SANCTIFICETUR NOMEN TUUM: non quod optemus Deo ut sanctificetur orationibus nostris, sed quod pe-

[19] Reg. II, 30.

[20] S. Paul. 1. cor. VI. 19. 20. 21.

tamus ab eo ut nomen ejus sanctificetur in nobis [21]. Ceterum á quo Deus sanctificetur, qui ipse sanctificat? Sed quia ipse dixit [22], *Sancti estote, quoniam et ego sanctus sum*, id petimus et rogamus, ut, qui in Baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse coepimus perseveremus. Et hoc quotidie deprecamur. Opus est enim nobis quotidiana sanctificatione, ita ut, qui quotidie delinquimus, delicta nostra sanctificatione assidua repurgemus. Quae autem sit sanctificatio quae nobis de Dei dignatione confertur, Apostolus praedicat [23] dicens: *Neque fornicarii, neque idolis ser-*

[21] S. Hieroni. *Ipsum his verbis exprimit. Sanctificetur nomen tuum, non quodd, nobis orantibus, sanctificetur quod per se sanctum est; sed quo petamus, ut quod per naturam sui sanctum est, sanctificetur in nobis.*

[22] Levit. XI. 44.

[23] I Corinth. VI, 9 et 11.

vientes, neque adulteri, neque molles, neque fures, neque fraudulentī, neque ebriosi, neque maledici, neque raptōres regnum Dei consequentur. Et haec quidem [24] fuistis; sed abluti estis, sed justificati estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi et in Spiritu Dei nostri. Sanctificatos nos dicit in nomine Domini Jesu Christi et in Spiritu Dei nostri. Haec sanctificatio ut in nobis permaneat, oramus. Et quia Dominus et iudex noster sanato á se et vivificato comminatur (25) jam non delinquere, ne quid ei deterius fiat, hanc continuis orationibus precem facimus, hoc diebus ac noctibus postulamus, ut sanctificatio et vivificatio, quae de Dei gratia sumitur, ipsius protectione servetur.

(24) *Quidem pro quidam, seu unus ex vobis.*

(25) *Joann. V, 14.*

Duplex sensum horum verborum *Adveniat regnum tuum.*

7. Sequitur in oratione: ADVENIAT REGNUM TUUM. Regnum etiam Dei repraesentari nobis petimus, sicuti et nomen ejus, ut in nobis sanctificetur, postulamus. Nam Deus quando non regnat? aut apud eum quando incipit quod et semper fuit et esse non desinit? Nostrum regnum petimus advenire a Deo nobis repromissum, Christi sanguine et passione quaesitum; ut, qui in saeculo ante servivimus, postmodum Christo dominante regnemus, sicut ipse pollicetur et dicit (26): *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.* Potest vero, fratres dilectissimi, et ipse Christus esse regnum

[26] *Math. XXV, 34.*

Dei, quem venire quotidie cupimus, cujus adventus ut cito nobis repraesentetur, optamus. Nam cùm resurrectio ipse nostra sit, quia in ipso resurgimus, sic et regnum Dei potest ipse intelligi, quia in illo regnaturi sumus. Bene autem regnum Dei petimus, id est regnum coeleste, quia est et terrestre regnum. Sed qui renuntiavit jam saeculo, major est et honoribus ejus et regno. Et ideo, qui se Deo et Christo dedicat, non terrena, sed coelestia regna desiderat. Continua autem oratione et prece opus est, ne excidamus a regno coelesti, sicut Judaei, quibus hoc prius promissum fuerat, exciderunt, Domino manifestante et probante: *Multi, inquit (27), venient ab oriente et occidente, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno coelorum; filii autem regni expellentur in tenebras exteriores. Illic erit ploratio et stridor dentium.*

[27] *Math. VIII, 11 et 12.*

Ostendit quia ante filii regni [28] Judaei erant, quando et filii Dei esse perseverabant. Postquam cessavit circa illos nomen paternum, cessavit et regnum. Et ideo christiani, qui in oratione appellare patrem Deum coepimus, nos et ut regnum Dei nobis veniat oramus.

Propter Diaboli
constantes laqueos, nos dicere
debemus: *Fiat voluntas
tua scilicet, in nobis,
et á nobis.*

8. Addimus quoque et dicimus: FIAT VOLUNTAS TUA SICUT IN COELO ET IN TERRA; non ut Deus faciat quod vult, sed ut nos facere possimus quod Deus vult. Nam Deo

[28] *Filius regni, promissionis, perditionis, hebraismum pro particeps regni.*

quis obsistit quominus quod velit faciat? Sed quia nobis á diabolo obsistitur quominus per omnia noster animus atque actus Deo obsequatur, oramus et petimus ut fiat in nobis voluntas Dei, quae ut fiat, in nobis opus est Dei voluntate, id est ope ejus et protectione; quia nemo suis viribus fortis est, sed Dei indulgentia et misericordia tutus est. Denique et Dominus, infirmitatem hominis [29] quem portabat ostendens, ait [30], *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste.* Et exemplum discipulis suis tribuens, ut non voluntatem suam, sed Dei, faciant, addidit dicens, *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu.* Et alio loco (31) dicit, *Non descendi de coelo ut faciam voluntatem meam sed voluntatem ejus qui misit*

(29) *Homini, in abstracto, seu natura humana, vel humanitate.*

[30] *Math. XXVI, 39.*

[31] *Joann. VI, 32.*

me. Quod si filius obedivit [32] ut faceret patris voluntatem, quanto magis servus obaudire debet ut faciat domini voluntatem? sicut in Epistola sua (33) Joannes quoque ad faciendam Dei voluntatem hortatur et instruit dicens: *Nolite diligere mundum neque ea quae in mundo sunt. Si quis dilexerit mundum, non est charitas Patris in illo, quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et ambitio saeculi, quae non est a Patre, sed ex concupiscentia mundi: et mundus transibit et concupiscentia ejus; qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in aeternum, quomodo et Deus manet in aeternum. Qui in aeternum manere volumus, Dei, qui aeternus est, voluntatem facere debemus.*

Quae sit voluntas Dei.

9. *Voluntas autem Dei est, quam Chris-*

(32) *Obedivit, pro obedire.*

[33] *1 Epist. II, 15 ad 17.*

tus et fecit et docuit. Humilitas in conversatione (34), stabilitas in fide, verecundia in verbis, in factis justitia, in operibus misericordia, in moribus disciplina, injuriam facere non nosse, et factam posse tolerare, cum fratribus pacem tenere; Deum toto corde diligere, amare in illo quod pater est, timere quod Deus est; Christo nihil omnino praeponere, quia nec nobis quicquam ille praeposuit; charitati ejus inseparabiliter adhaerere, cruci ejus fortiter ac libenter insistere; quando de ejus nomine et honore certamen est, exhibere in sermone constantiam qua confitemur, in quaestione (35) fiduciam qua congregimur, in morte patientiam qua coronamur. Hoc est cohaerere Christi esse velle, hoc est praeceptum Dei facere, hoc est voluntatem Patris adimplere.

[34] *Comversatio, hominis cum hominibus commercium significat. Vitam socialem et generalius, vivendi modum.*

(35) *In tormentis pro fide sustinenda.*

Mystica explicatio horum verborum: *Sicut in coelo et in terra.*

10. Fieri autem petimus voluntatem Dei *in coelo et in terra*; quod utrumque ad consumptionem nostrae incolumitatis pertinet et salutis. Nam, cum corpus e terra et spiritum possideamus e coelo, ipsi terra et coelum sumus; et in utroque, id est et corpore et spiritu, ut Dei voluntas fiat oramus. Est enim inter carnem et spiritum colluctatio, et discordantibus adversus se invicem quotidiana congressio, ut non quae volumus ipsa faciamus, dum spiritus coelestia et divina quaerit, caro terrena et saecularia concupiscit. Et ideo petimus, inter duo ista ope et auxilio Dei concordiam fieri, ut, dum et in spiritu et in carne voluntas Dei geritur, quae per eum renata est anima servetur. Quod aperte atque manifeste apos-

tolus Paulus sua voce declarat: *Caro, inquit (36), concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Haec enim invicem adversantur sibi, ut non quae vultis ipsa faciatis. Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt adulteria, fornicationes, immunditiae, spurcitiæ, idololatria, veneficia, homicidia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, animositates, provocationes, simultates, dissensiones, haereses, invidiae, ebrietates, comessiones, et his similia, quae praedico vobis sicut praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, magnanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas. Et idcirco quotidianis, immo continuis orationibus hoc precamur, et in coelo et in terra voluntatem circa nos Dei fieri, quia haec est voluntas Dei, ut terrena coelestibus cedant, spiritualia et divina praevaleant.*

[36] Galat. V, 18 ad 22.

Altera explicatio, Ipsorum verborum, alegorica.

11. Potest et sic intelligi, fratres dilectissimi, ut, quoniam mandat et monet Dominus etiam inimicos diligere et pro iis quoque qui nos persequuntur orare, petamus et pro iis qui adhuc terra sunt (37), necdum coelestes esse coeperunt, ut et circa illos voluntas Dei fiat, quam Christus hominem conservando et redintegrando perfecit. Nam, cum discipuli ab eo non jam terra appellantur, sed *sal terrae* (38), et Apostolus (39) primum hominem vocet de terrae limo, secundum vero de coelo, merito et nos, qui esse debemus patri Deo si-

[37] *Qui adhuc sunt in terra, id est, qui sunt materiales et carnales seu terrestres.*

[38] *Mathei V, 13.*

[39] *I Corinth. XV.*

miles, qui *solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos* [40]; sic, Christo monente, oramus et petimus ut precem pro omnium salute faciamus; ut, quomodo in coelo, id est in nobis, per fidem nostram voluntas Dei facta est ut essemus e coelo, ita et in terra, hoc est, in illis non credentibus, fiat voluntas Dei, ut qui adhuc sunt prima nativitate terreni, incipiant esse coelestes ex aqua et spiritu nati.

Dominus N. J. Panem
nostrum quotidianum dat nobis
et ipse, panis vitae et
eucharistica caena est.

12. Procedente oratione postulamus et dicimus, PANEM NOSTRUM QUOTIDIANUM DA NOBIS HODIE. Quod potest et spiritualiter et simpliciter intelligi, quia et uterque intel-

(40) *Mathei. V. 45.*

lectus utilitate divina proficit, ad salutem. Nam panis vitae Christus est; et panis hic omnium non est, sed noster est. Et quomodo dicimus *Pater noster*, quia intelligentium et credentium pater est, sic et *panem nostrum* vocamus, quia Christus eorum qui corpus ejus contingunt panis est. Hunc autem panem dari nobis quotidie (41): postulamus, ne qui in Christo sumus et Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum absenti et non communicantes a coelesti pane prohibemur, a Christi corpore separemur, ipso praedicante et monente *Ego sum panis vitae qui de coelo descendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in aeternum. Panis autem quem ego dederò, caro mea est pro saeculi vita.* Quando ergo dicit in aeternum

[41] *Post Apostolorum tempora usque ad ea quibus fuerunt SS. Hieronimus Ambrosius et Agustinus, fideles quotidie Sacram Eucharistiam sumebant.*

3.

vivere si quis ederit de ejus pane, ut manifestum est eos vivere qui corpus ejus attingunt et Eucharistiam jure communicationis accipiunt, ita contra timendam est et orandum ne, dum quis abstinens separatur a Christi corpore, remaneat a salute, communicante ipso et dicente (42): *Nisi ederitis carnem Filii hominis et biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis.* Et ideo panem nostrum, id est Christum, dari nobis quotidie petimus, ut, qui in Christo manemus et vivimus, a sanctificatione ejus et corpore non recedamus.

[42] *S. Jo. VI. 53 Remanere sumitur pro separatione seu alicujus rei exolutione quo sensu. In S. Cyprianum Baluze ait. Quid hoc loco faciam inter gaudium passionis et remanendi dolorem? et haec verba S. Ambrosii, De S. Laurentio: Cum videret Xistum episcopum suum ad martyrium duci; flere caepit, non passionem illius, sed suam remansionem.*

Christianus, tantum partem quotidianum petere debet; nihil, de crastino die, nec de vita longa in hoc saeculo, cogitare.

13. Potest vero et sic intelligi, ut qui saeculo renuntiavimus, et divitias ejus et pompas fide gratiae spiritualis abjecimus, cibum nobis tantum petamus et victum; quando instruat Dominus et dicat (43): *Qui non renuntiat omnibus quae sunt ejus, non potest meus discipulus esse.* Qui autem Christi coepit esse discipulus, secundum magistri sui vocem renuntians omnibus, diurnam debet cibum petere, nec in longum desideria petitionis extendere, ipso iterum Domino praescribente et dicente (44), *Nolite in crastinum cogitare; crastinus ipse cogitabit sibi: sufficit*

[43] *Luc. XIV, 33.*

[44] *Matth. VI, 54.*

dici malitia sua. Merito ergo Christi discipulus victum sibi in diem postulat, qui de crastino cogitare prohibetur; quia et contrarium sibi fit et repugnans ut quaeramus in saeculo diu vivere, qui petimus regnum Dei velociter advenire. Sic et beatus Apostolus monet, formans et corroborans spei nostrae ac fidei firmitatem: Nihil, inquit (45), intulimus in hunc mundum, verum nec auferre possumus. Habentes itaque exhibitionem et tegumentum, his contenti simus. Qui autem volunt divites fieri, incidunt in tentationem et muscipulam et desideria multa et nocentia, quae mergunt hominem in perditionem et in interitum. Radix enim omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes, naufragaverunt a fide et inseruerunt se doloribus nullis.

[45] 1. Timoth. VI, 7 a 10.

Dum chirstianus ad petendum panem quotidianum limitatur, agnoscentem periculum divitiarum se ostendit.

14. Docet non tantum contemnendas, sed et periculosas esse divitias; illic esse radicem malorum blandientium, caecitatem mentis humanae occulta deceptione fallentium. Unde et divitem stultum saeculares copias cogitantem et se exuberantium fructum largitate jactantem redarguit Deus dicens (46) *Stulte, hac nocte expostulatur anima tua. Quae ergo parasti, cujus cruat?* Laetabatur stultus in fructibus, ipsa nocte moriturus; et [cui vita jam deerat, vicus abundantiam cogitabat. Contra autem Dominus perfectum et consummatum docet (47) fieri qui, omnibus suis venditis atque

[46] Luc. XII, 20.

[47] Matth. XIX, 21; Luc. XVIII, 22.

in usum pauperum distributis, thesaurum sibi condat in coelo. Eum dicit posse se sequi et gloriam Dominicæ passionis imitari, qui, expeditus et succinctus, nullis laqueis rei familiaris involvitur, sed solutus ac liber facultates suas ad Deum ante præmissas ipse quoque comitatur. Ad quod ut possit unusquisque nostrum parare se, sic discat orare et de orationis lege, qualis esse debeat, noscere.

Deus nunquam permittit, justum servum suum carere panem.

15. Neque enim deesse quotidianus cibus potest justo, cum scriptum sit [48]: *Non occidet Dominus fame animam justam;* et iterum [49] *Junior fui et senui; et non vidi justum derelictum, neque semen ejus quaerens panem;* item Dominus promittat et

[48] *Proverb. X, 3.*

[49] *Psalm. XXXVI, 25.*

dicat [50]: *Nolite cogitare dicentes, Quid edemus, aut quid bibemus, aut quid vestimur? Haec enim nationes [51] quaerunt. Scit autem Pater vester quia horum omnium indigetis. Quaerite primum regnum Dei et justitiam ejus, et haec omnia apponentur vobis.* Quaerentibus regnum et justitiam Dei omnia promittit apponi. Nam cum Dei sint omnia, habenti Deum nihil deerit, si Deo ipse non desit. Sic Danieli, in leonum lacu jussu regis incluso, prandium divinitus procuratur, et inter feras esurientes et parcentes homo Dei pascitur. Sic alitur Helias in fuga; et in solitudine corvis ministrantibus, et volucris cibum cibi apportantibus, in persecutione nutritur. Atque, o humanae malitiae detestanda crudelitas! ferae parcent, aves pascunt, et homines insidiantur et saeviunt.

[50] *Matth. VI, 31 à 33.*

[51] *Gentes, id est, gens gentilica.*

Oratio Dominica his verbis, *Et dimitte nobis debita nostra, liberat nos, ab illutione credendi, nos esse sine peccato.*

16 Post haec et pro peccatis nostris deprecamur discentes, ET DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA SICUT ET NOS DIMITTIMUS DEBITORIBUS NOSTRIS. Post subsidium cibi petitur et venia delicti, ut, qui a Deo pascitur, in Deo vivat, nec tantum praesenti et temporali vitae, sed et aeternae consulatur; ad quam venire potest, si peccata donentur: quae *debita* Dominus appellat, sicut in Evangelio suo [52] dicit: *Dimisi tibi omne debitum, quia me rogasti.* Quam necessario autem, quam providenter et salutariter admonemur quod peccatores sumus, qui pro peccatis rogare compellimur, ut, dum indulgentia de Deo petitur, conscientiae suae ani-

[52] *Matth. XVIII, 32.*

mus recordetur! Ne quis sibi quasi innocens placeat et se extollendo plus pereat, instruitur et docetur peccare se quotidie, dum quotidie pro peccatis jubetur orare. Sic denique et Joannes in Epistola sua [53] monet dicens, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis et justus est Dominus, qui nobis peccata dimittat.* In Epistola sua utrumque complexus est, quod et rogare pro peccatis debeamus, et impetremus indulgentiam cum rogamus. Ideo et fidelem dixit Dominum ad dimittenda peccata, fidem pollicitationis suae reservantem [54]; quia qui orare nos pro debitis et peccatis docuit, paternam misericordiam promisit et veniam sequuturam.

[53] *Epist. 1, 8 et 9.*

[54] *Reservare, pro servare.*

Qua conditione, Dominus noster nos constringit, ut veniam peccatorum possimus sperare.

17. Adjunxit plane et addidit legem, certa nos conditione et sponsione constringens, ut sic nobis dimitti debita postulemus, secundum quod et ipsi debitoribus nostris dimittimus, scientes impetrari non posse quod pro peccatis petimus, nisi et ipsi circa [55] debitores nostros paria fecerimus. Idcirco et alio in loco [56] dicit: *In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis.* Et qui servus post dimissum sibi a domino omne debitum conservo suo noluit ipse dimittere [57], in carcerem relegatur: quia

[55] *Circa pro erga. Hellenis mus.*

[56] *Matth. VII, 2.*

[57] *Matth. XVIII, 34.*

indulgere conservo suo noluit, quod sibi a domino indultum fuerat amisit. Quae adhuc fortius Christus in praeceptis suis majori censurae suae vigore proponit: *Cum steteritis, inquit [58], ad orationem, remitte si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester qui in coelis est remittat peccata vestra vobis. Si autem vos non remiseritis, neque Pater vester qui in coelis est remittet vobis peccata vestra.* Excusatio tibi nulla in die judicii superest, cum secundum tuam sententiam judiceris, et quod feceris, hoc et ipse patiaris. Pacificos enim et concordēs atque unanimes esse in domo sua Deus praecipit, et quales nos fecit secunda natiuitate [59], tales vult renatos perseverare; ut qui filii Dei esse coepimus, in Dei pace maneamus, et quibus spiritus unus est, unus sit et animus et sensus. Sic nec sacrificium Deus recipit dissidentis, et ab altari

[58] *Marci. XI, 25 et 26.*

[59] *In Bap̄tismate.*

revertentem prius fratri reconciliari jubet [60], ut pacificis precibus et Deus possit esse pacatus.

Abelis exemplum, qui propter animæ suæ nitorem, primam martyri coronam meruit: vir non pacificus salvus esse non poterit, quamvis martyrio se tradiderit.

18. Sacrificium Deo majus est pax nostra et fraterna concordia, et de unitate Patris et Filii et Spiritus Sancti plebs adunata. Neque enim in sacrificiis quæ Abel et Cain primi obtulerunt, munera eorum Deus, sed corda, intuebatur, ut ille placeret in munere, qui placebat in corde. Abel pacificus et justus, dum Deo sacrificat innocenter, docuit et ceteros, quando ad altare munus offerunt, sic venire cum Dei timore, cum

[60] *Matth. V, 24.*

simplice corde, cum lege justitiæ, cum concordia pace. Merito ille dum in sacrificio Dei talis est, ipse postmodum sacrificium Deo factus est, ut martyrium primus ostendens initiaret sanguinis sui gloria Domini- cam passionem, qui et justitiam Domini habuerat et pacem. Tales demque a Domino coronantur, tales in die judicii cum Domino judicabunt. Ceterum discordans et dissidens et pacem cum fratribus non habens, secundum quod beatus Apostolus et Scriptura sancta testatur, nec si pro nomine Christi occisus fuerit, crimen dissensionis fraternæ poterit evadere, quia, sicut scriptum est [61], *Qui fratrem suum odit, homicida est, nec ad regnum coelorum pervenit aut cum Deo vivit homicida*, non potest esse cum Christo, qui imitator Judæe maluit esse quam Christi. Quale delictum est quod nec baptismo sanguinis potest ablu?

[61] *I. Joann. III, 15.*

quale crimen est quod martyrio non potest expiari?

Inimicus, nihil adversus nos poterit, si Deus ei non permiserit.

19. Illud quoque necessarie admonet Dominus, ut in oratione dicamus, *ET NE PATIARIS INDUCI NOS IN TENTATIONEM.* Qua in parte ostenditur nihil contra nos adversarium posse, nisi Deus ante permiserit; ut omnis timor noster et devotio, atque observatio ad Deum convertatur, quando in tentationibus nostris nihil malo liceat, nisi potestas inde tribuatur. Probat Scriptura divina quae dicit [62], *Venit Nabuchodonosor rex Babyloniae in Hierusalem, et expugnabat eam, et dedit eam Dominus in manu ejus.* Datur autem potestas adversus nos malo secundum nostra peccata, sicut scrip-

[62] VI Reg. XXIV, 11; XXV, 1, et alibi.

tum est (63) *Quis dedit in direptionem Jacob et Israel eis qui praedantur illum? nonne Deus cui peccaverunt? et nolebant in viis ejus ambulare neque audire legem ejus, et superduxit super eos iram animationis suae* (64). Et iterum, Salomone peccante et a praesep-
tis atque a viis Domini; recedente, positum est (65): *Et excitavit Dominus Satanam ipsi Salomoni.*

Cum dicimus: *Et ne patiaris induci nos in tentationem:* ostendimus, gratiam Dei unice a peccato nos praeservare.

20. Potestas vero dupliciter adversus nos datur, vel ad poenam, cum delinquimus; vel ad gloriam, cum probamur; sicuti

(63) *Isai XLII, 24 et 25.*

(64) *Vulgata sic ait: et effudit super eum indignationem furoris sui.*

(65) *III Reg. XI, 14.*

de Job factum videmus, manifestante Deo et dicente (66): *Ecce omnia quaecumque habet, in manus tuas do; sed ipsum cave ne tangas.* Et Dominus in Évangelio suo (67) loquitur tempore Passionis: *Nullam haberes adversum me potestatem, nisi datum esset tibi desuper.* Quando autem rogamus ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis et imbecilitatis nostrae, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe atque arroganter aliquid assumat, ne quis sibi aut confessionis aut passionis gloriam suam ducat, cum Dominus ipse humilitatem docens dixerit (68), *Vigilate et orate, ne veniatis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem in firma;* ut, dum praecedit humilis et summissa confessio et datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore et honore Dei

(66) *Job. I. 12.*(67) *Joann. XIX, 11.*(68) *Marc. XIV, 38.*

petitur, ipsius pietate (69) praestetur.

Orationes omnes quas Deo offerre possumus, his verbis includuntur: *libera nos a malo.*

21. Post ista omnia in consumatione Orationis venit clausula, universas petitiones et preces nostras collecta brebitate concludens. In novissimo enim ponimus, *SED LIBERA NOS A MALO*, comprehendentes adversa cuncta quae contra nos in hoc mundo molitur inimicus; a quibus potest esse fida et firma tutela, si nos Deus liberet, si deprecantibus atque implorantibus opem suam praestet. Quando autem dicimus, *LIBERA NOS A MALO*, nihil remanet quod ultra adhuc debeat postulari, quando semel protectionem Dei adversus malum petamus; qua impetrata, contra omnia quae diabolus et mundus

(69) *Pietas Dei, id est, amor Dei in filios suos.*

operantur, securi, stamus et tuti. Quis enim ei de saeculo metus est, cui in saeculo Deus tutor est?

Oratio dominica, totius doctrinae
Domini Nostri Jesuchristi,
appendix est.

22. Quid mirum, fratres dilectissimi, si oratio talis est, quam Deus docuit, qui magisterio suo omnem precem nostram salutari sermone breviavit? Hoc jam per Esaiam prophetam fuerat ante praedictum, cum, plenus Spiritu Sancto, de Dei majestate ac pietate loqueretur: *Verbum consummans, inquit (70), et brevians in justitia, quoniam sermonem breviatum faciet Deus in toto orbe terrae.* Nam, cum Dei Sermo, Dominus noster Jesus Christus, omnibus venerit, et colligens doctos pariter et indoctos,

(70) *Isai. X, 22 et 25: Consummatio abbreviata inundabit justitiam.*

omni sexui atque aetati praecepta salutis ediderit, praeceptorum suorum fecit grande compendium, ut in disciplina coelesti dissentientium memoria non laboraret, sed quod esset simpliciei fidei necessarium, velociter disceret. Sic, cum doceret quid sit vita aeterna, sacramentum vitae magna et divina brevitate complexus est dicens (71): *Haec est autem vita aeterna, ut cognoscant et solum et verum Deum, et quem misisti Jesum Christum.* Item, cum de Lege et Prophetis praecepta prima et majora decerperet, *Audi, inquit (72), Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum de toto corde tuo, et de tota anima tua, et de tota virtute tua, Hoc (73) est primum mandatum. Et secundum simile est huic: Diliges proximum tibi tanquam te ipsum. In*

(71) *Joann. XVII, 18.*

(72) *Deuteron. VI, 4 et 5.*

(73) *Marc. XII, 29 a 31.*

his (74) duobus praeceptis tota Lex pendet et Prophetarum. Et interum (75). Quaecumque volueritis ut faciant vobis homines bona, ita et vos facite illis. Haec est enim Lex et Prophetarum.

III.

DE ORATIONE.

S. CIPRIANI.

[lib. de Orat. Dom. p. 213 et seqq.]

Jesus Christus, qui sine peccato erat, in oratione semper pernoctabat; quanto magis nos peccatores, in frequentanda oratione debemus nocte vigilare?

1. Nec verbis tantum, sed et factis De-

(74) Matth. XXII, 40.

(75) Marc. VII, 12.

minus orare nos docuit, ipse orans frequenter et deprecans, et quid facere nos oporteret, exempli sui contestatione demonstrans, sicut scriptum est, (1): *Ipse autem fuit secedens in solitudinem et adorans.* Et iterum (2): *Exiit et monte orare, et fuit pernoctans in oratione Dei.* Quodsi ille orabat qui sine peccato erat, quanto magis peccatores oportet orare? Et si ille per totam noctem jugiter vigilans continuis precibus orabat, quanto nos magis in frequentanda oratione debemus nocte vigilare?

(1) L. V, 16.

(2) Ibid. VI, 12.

his (74) duobus praeceptis tota Lex pendet et Prophetarum. Et iterum (75). Quaecumque volueritis ut faciant vobis homines bona, ita et vos facite illis. Haec est enim Lex et Prophetarum.

III.

DE ORATIONE.

S. CIPRIANI.

[lib. de Orat. Dom. p. 213 et seqq.]

Jesus Christus, qui sine peccato erat, in oratione semper pernoctabat; quanto magis nos peccatores, in frequentanda oratione debemus nocte vigilare?

1. Nec verbis tantum, sed et factis De-

(74) Matth. XXII, 40.

(75) Marc. VII, 12.

minus orare nos docuit, ipse orans frequenter et deprecans, et quid facere nos oporteret, exempli sui contestatione demonstrans, sicut scriptum est, (1): *Ipse autem fuit secedens in solitudinem et adorans.* Et iterum (2): *Exivit et monte orare, et fuit pernoctans in oratione Dei.* Quodsi ille orabat qui sine peccato erat, quanto magis peccatores oportet orare? Et si ille per totam noctem jugiter vigilans continuis precibus orabat, quanto nos magis in frequentanda oratione debemus nocte vigilare?

(1) L. V, 16.

(2) Ibid. VI, 12.

Dominus cum oraret, non nisi propter nos orabat; et principaliter, ut pax et concordia inter nos metipsos regnum habeant: regnum enim patris sui pacificis tantum paratum est.

2. Orabat autem Dominus et rogabat, non pro se (quid enim pro se innocens precaretur?) sed pro delictis nostris, sicut et ipse declarat, cum dicit ad Petrum (3): *Ecce Satanas postulavit ut vos ventilaret* (4) *quomodo triticum: ego autem rogavi pro te, ne deficiat fides tua.* Et postmodum pro omnibus Patrem deprecatur dicens (5): *Non pro his autem rogo solis, sed et pro illis qui credituri sunt per verbum ipsorum in me, ut omnes*

[3] *Luc. XXII, 31 et 32.*

[4] *Ventilaret, vel Vexare. Vulgata fert eribraret. S. Hilar. Cerneret,*

[5] *Joann. XVII, 20 et 21.*

unum sint, sicut tu, Pater, in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint. Magna Domini propter salutem nostram benignitas pariter et pietas, ut non contentus quod nos sanguine suo redimeret, adhuc pro nobis amplius et rogaret. Rogantis autem desiderium videte quod fuerit, ut, quomodo unum sunt, Pater et Filius, sic et nos in ipsa unitate maneamus. Ut hinc quoque possit intelligi quantum delinquat qui unitatem scindit et pacem, cum pro hoc et rogaverit Dominus, volens scilicet sic plebem suam salvam fieri et in pace vivere, cum sciret ad regnum Dei discordiam non venire.

Inimicus noster semper tentat, a Deo preces nostras per dissipationem avocare, qua orationis fructum nobis interimit.

3. Quando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare et incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio

010043

omnis] carnalis et saecularis abscedat, nec quicquam tunc animus quam id solum cogitet quod precatur. Ideo et sacerdos, ante orationem proefatione praemissa, parat fratrum mentes [dicendo: *Sursum corda*; ut, dum respondet plebs, *Habemus ad Dominum*, admoneatur nihil aliud se quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium pectus, et soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiatur. Obrepat enim frequenter et penetrat, et subtiliter fallens, preces nostras a Deo avocat, ut aliud habemus in corde, aliud in voce, quando intentione sincera Dominum debeat, non vocis sonus, sed animus et sensus orare. Quae autem segnitia est alienari et rapi ineptis cogitationibus et profanis, cum Dominum deprecaris, quasi sit aliud quod magis debeas cogitare quam quod cum Deo loqueris? Quomodo et audiri a Deo postulas, cum te ipse non audias? Vis esse Deum memorem tui cum rogas, quando tu

ipse memor tui non sis! Hoc est ab hoste in totum (6) non cavere: hoc est, quando oras Deum, majestatem Dei negligentia orationis offendere: hoc est vigilare oculis et corde dormire, cum debeat christianus, et cum dormit oculis, corde vigilare, sicut scriptum est ex persona Ecclesiae loquentis in Cantico Canticorum (7) *Ego dormio, et cor meum vigilat*. Quapropter sollicite et caute Apostolus admonet dicens (8), *Instate orationi, vigilantes in ea*, docens scilicet et ostendens eos impetrare quod postulant de Deo posse, quos Deus videat in oratione vigilare.

Oratio ut sit efficax, cum eleemosinis et bonis operibus sociare debet.

4. Orantes autem non infructuosis nec

[6] *Totum, id est, Totaliter.*

[7] *Cant. V, 2.*

[8] *Coloss. IV, 2.*

nulis precibus ad Deum veniant. Inefficax petitio est, cum precatur Deum sterilis oratio. Nam, cum *omnis arbor non faciens fructum excidatur et in ignem mittatur* (9), utique et sermo non habens fructum promereri Deum non potest, quia nullâ est operatione foecundus. Et ideo Scriptura divina instruit dicens (10), *Bona est oratio cum ieiunio et eleemosina*. Nam qui in die iudicii praemium pro operibus et eleemosynis rediturus est, hodie quoque ad orationem cum operatione venienti venignus auditor est. Sic denique Cornelius centurio cum oraret, meruit audiri. Fuit enim faciens multas eleemosynas in plebem et semper orans Deum.

Huic circa horam nonam oranti adstitit Angelus testimonium reddens sui operis et dicens (11), *Corneli, orationes tuae et eleemosynae tuae ascenderunt ad memoriam coram Deo*.

[9] *Matth. VII. 19.*

[10] *Tobiae XII, 8.*

[11] *Act. X, 4*

Ejusdem rei continuatio.

5. Cito orationes ad Deum ascendunt, quas ad Deum merita nostri operis imponunt. Sic et Raphael angelus Tobiae oranti semper et semper operanti testis fuit dicens (12). *Opera Dei revelare et confiteri honorificum est. Nam, quando orabas tu et Sarra, ego obtuli memoriam orationis vestrae* (13) *in conspectu claritatis Dei. Et cum sepelires tu mortuos simpliciter* (14) *et quia non es cunctatus exurgere et derelinquere prandium tuum, sed abiisti et condidisti mortuum, missus sum tentare te* (15); *et iterum me misit Deus cu-*

[12] *Tobiae XII, 7 et 11 à 15.*

[13] *Vulgata simpliciter fert. Obtuli orationem tuam.*

[14] *Simpliciter, vel similiter.*

[15] *Missus sum tentare te, Hoc est hellenismum, pro tentatum, vel ut tentarem te. Ab initio dictum fuit, sicut in vulgata le-*

rare te et Sarram nurum tuam. Ego enim sum Raphael, unus ex septem Angelis sanctis, qui assistimus et conversamur ante claritatem Dei. Per Esaiam quoque Dominus admonet et docet similia contestans: *Solve*, inquit (16), *omnem nodum injustitiae, resolve suffocationes impotentium* (17) *commerciorum. Dimitte quassatos in requiem, et omnem consignationem* (18) *injustam dissipa. Frange esurienti panem tuum, et egenos* (19) *sine tecto induc in domum tuam. Si videris nudum, vesti; et domesticos seminis tui non despicias. Tunc erumpet temporaneum lumen tuum et vestimenta tua cito orientur, et praeibit ante te justitia, et claritas Dei circumdabit te.*

gitur: Et quia acceptus eras Deo necesse fuit

UT TENTATIO PROBARET TE.

[16] *Isaï. LVIII, 6 à 9.*

[17] *Impotentium, quibus resistere non valeas. Vulgata dicit, Deprimentes.*

[18] *Seminis, pro generis vel familiae.*

[19] *Egenos (qui sunt) sine tecto.*

*Tunc exclamabis, et Deus exaudiet te, et dum adhuc loqueris, dicit: Ecce adsum. Adesse se repromittit, et audire ac protegere se eos dicit qui, injustitiae nodos de corde solventes, et eleemosynas circa domesticos Dei, secundum ejus praecepta, facientes, dum audiunt quod Deus praecipit fieri, ipsi quoque a Deo merentur audiri. Beatus apostolus Paulus, in necessitate pressurae adjunctus a fratribus, opera bona quae fiunt sacrificia Dei dixit esse: *Saturatus sum*, inquit, *recipiens ab Epaphrodito ea quae a vobis missa sunt, odorem suavitatis, sacrificium acceptum et placitum Deo.* Nam, quando quis miseretur pauperis, Deum foenerat; et qui dat minimis, Deo donat, spiritualiter Deo suavitatis odorem sacrificat.*

De oratione, traditionalles horae:
Tertia, Sexta et Nona; Trini-
tatis Symbolum sunt.

6. In orationibus vero celebrandis invenimus observasse cum Daniele tres pueros, in fide fortes et in captivitate victores, horam tertiam, sextam, nonam, sacramentum scilicet Trinitatis, quae in novissimis temporibus manifestari habebat (20). Nam et prima hora in tertiam veniens consummatum numerum trinitatis ostendit: itemque ad sextam quarta procedens declarat alteram trinitatem; et quando a septima nona completur, per ternas horas trinitas perfecta numeratur. Quae horarum spatia

[20] *Manifestari habebat, vel Manifestandi habeo. Modus comuniter loquendi in christianis scriptoribus; exem, gr. Tert. Etiam Filius Dei mori habuit. Sicut in locutionibus, dicere habeo, affirmare habeo.*

jampridem spiritualiter determinantes adoratores Dei statutis et legitimis ad precem temporibus servabant. Et manifestata post modum res est, sacramenta olim fuisse, quod ante sic justi precabantur. Nam super discipulos hora tertia descendit Spiritus Sanctus, qui gratiam Dominicae repositionis implevit. Item Petrus, hora sexta in tectum superius ascendens (21) signo pariter et voce Dei monentis instructus est ut omnes ad gratiam salutis admitteret, cum de emundandis gentilibus ante dubitaret (22). Et Dominus hora sexta crucifixus, ad nonam peccata nostra sanguine suo abluit, et ut redimere et vivificare nos posset, tunc victoriam suam passione perfecit.

[21] *Act. X, 9.*

[22] *Ante dubitaret, post vero vitionem dixit [v. 28] Vos scitis quomodo abominatum sit viro Judeo, conjungi aut accedere ad alienigenam; sed mihi ostendit Deus, NEMINEM communem aut immundum dicere hominem.*

Oratio siue intermissione feri debet.

7. Sed nobis, fratres dilectissimi, praeter horas antiquitus observatas, orandi nunc et spatia et sacramenta (23) creverunt. Nam et mane orandum est, ut resurrectio Domini matutina oratione celebretur. Quod olim Spiritus Sanctus designabat in Psalmis (24) dicens, *Rex meus et Deus meus, quoniam ad te adorabo, Domine, mane exaudies vocem meam: mane assistam tibi, et contemplabor te.* Et iterum per Prophetam (25) loquitur Dominus: *Diluculo vigilabunt ad me dicentes: Eamus et revertamur ad Dominum Deum*

[23] *Spatia et Sacramenta, pro spatia sacramentalia, id est, tempora quae propter ad fidei mysteria relationem, symbolicam significationem habebant.*

[24] *Psalm. V, 4 et 5.*

[25] *Osee VI, 1.*

nostrum. Recedentem item sole ac die cessante necessario rursus orandum est: nam, quia Christus sol verus et dies est verus, sole ac die saeculi recedente, quando oramus et petimus ut super nos lux denuo veniat, Christi precamur adventum, lucis aeternae gratiam praebiturum. Christum autem diem dictum declarat in Psalmis (26) Spiritus Sanctus: *Lapis, inquit, quem repronaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli. A Domino factus est iste, et est admirabilis in oculis nostris. Iste est dies quem fecit Dominus: exultemus et jucundemur in eo.* Item quod sol appellatus sit, Malachias propheta (27) testatur dicens, *Vobis autem qui timetis nomen Domini, orientur sol justitiae, et in alis ejus curatio est.* Quodsi in Scripturis sanctis sol verus et dies verus est Christus, hora nulla a Christianis excipitur, quominus frequenter ac

[26] *Psalm. CXVII, 22 à 24.*

[27] *Malach. IV, 2.*

semper Deus debeat adorari; ut, qui in Christo, hoc est in sole et in die vero, sumus, insistamus per totum diem precibus et oremus, et quando mundi lege decurrens vicibus alternis nox revoluta succedit, nullum de nocturnis tenebris esse orantibus damnatum potest, quia filiis lucis et in noctibus dies est. Quando enim sine lumine est cui lumen in corde est? aut quando sol ei et dies non est cui sol et dies Christus est?

Ejusdem rei continuatio.

8. Qui autem in Christo, hoc est in lumine, semper sumus, nec noctibus ab oratione sessemus. Sic Anna vidua sine intermissione rogans semper et vigilans perseverabat in promerendo Deo, sicut in Evangelio (28) scriptum est: *Non recedebat, inquit, de templo, jejuniis et orationibus ser-*

[28] *Luc. II, 37.*

viens nocte ac die. Viderint (29) vel gentiles, qui necdum illuminati sunt, vel Judaei, qui, deserto lumine, in tenebris remanserunt. Nos, fratres dilectissimi, qui in Domini luce semper sumus, qui meminimus et tenemus quid esse accepta gratia coeperimus, computemus noctem pro die. Ambulare nos credamus semper in lumine, non impediamur a tenebris quas evasimus. Nulla sunt horis nocturnis precum damna, nulla orationum pigra et ignava dispendia. Per Dei indulgentiam recreati spiritualiter et renati, imitemur quod futuri sumus: habituri in regno (30) sine interventu noctis solum diem, sic nocte quasi in lumine vigilemus: oraturi semper et acturi gratias Deo, hic quoque orare et gratias agere non desinamus.

[29] *Viderit, Verbum significans illud, quo unusquisque, suo fato traditur.*

[30] *In regno, id est, Dei, seu locum ubi in perpetuum regnabimus.*

IV.

DE S. PAULI VITA, PRIMI EREMITAE.

[S. Hieronimi operum vol II, p. 1 seqq.]

Opiniones variae sunt, de primo vitae eremiticae auctore, Sanctus Hieronimus tenet, veram esse eam quae de divo Paulo Thebano asserit. Initium et finis illius vitae in deserto, tantum dignoscitur.

1. Inter multos saepe dubitatum est, a quo potissimum monachorum eremus habitari coepta sit. Quidam enim altius repetente a beato Elia et Joanne sumpsere principium: quorum et Elias plus nobis videtur fuisse quam monachus, et Joannes ante prophetare

coeuisse quam natus sit (1). Alii autem (in quam opinionem vulgus omne consentit asserunt Antonium hujus propositi caput (2), quod ex parte verum est: non enim tam ipse ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas vero et Macarius, discipuli Antonii, e quibus superior magistri corpus sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum]quendam Thebaeum principem istius rei fuisse, non nominis; quam opinionem nos quoque probamus. Nonnulli haec et alia, prout voluntas tulit, jactitant: subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem fuisse, et multa, quae persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur.

Igitur quia de Antonio tam Graeco quam Romano stylo diligenter memoriae traditum

[1] *Luc. c. I, 44.*

[2] *Caput, id est, auctorem esse, seu principem istius rei.*

est (3) pauca de Pauli principio et fine scribere disposui (4); magis quia res omissa erat, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media aetate vixerit, et quas satanae pertulerit insidias, nulli hominum comperitum habetur.

Persecutio, quae adversus christianos a Decio et Valeriano facta fuit.

2. Sub Decio et Valeriano persecutoribus (5), quo tempore Cornelius Romae, Cypria-

[3] *S. Athanasius qui cum divo Antonio relationes personales habebat.*

[4] *Scribere disposui, antiquis autoribus legebatur, statui, decrevi; sed haec verba, magis politicae et juri conveniunt.*

[5] *Imperatores Hi per annos 259 et 260 regnaverunt. S. Cornelius in Sede Romana fuit anno 251 et 252.*

nus Carthagine, felici cruore [6] martyrimum pertulerunt, multas apud Ægyptum et Thebaidem Ecclesias tempestas saeva populata est. Voti tunc christianis erat [7], pro Christi nomine gladio percuti. Verum hostis callidus, tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora; et ut ipse, qui ab ipso passus est, Cyprianus ait [8], *volentibus mori, non per-mittebatur occidi.*

Persecutores, artificia tum crudelitatis tum seductionis ponebant.

3. Cujus ut crudelitas notior fiat, duo memoriae causa exempla subjoimus. Perseve-

[6] *Felice cruore, id est, felice effusione sanguinis.*

[7] *Voti erat, sicut in locutione, moris est.*

[8] *Cyprianus ait, in sua epistola LIII.*

rantem in fide martyrem, et inter equuleos laminasque victorem, jussit melle perungi, et sub ardentissimo sole, religatis manibus post tergum, reponi; scilicet ut muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagines ante superasset.

Alium juvenili aetate florentem, in amoenissimos hortulos praecepit abduci; ibique inter lilia candentia et rubentes rosas, cum leni juxta murmure aquarum serperet rivus, et molle sibilo arborum folia ventus praestringeret, super exstructum plumis lectum resupinari, et ne se inde posset excutere, blandis sertorum nexibus et sermonum alloquiis irretitum relinqui. Quid ageret miles Christi, et quo se verteret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superatura erat voluptas. Tandem coelitus inspiratus, praeciosam mordicus linguam in hostis faciem expuit; ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit.

Hoc tempore, S. Paulus sexdecim annis aetatis, a marito sorosis suae minatus est eum persecutoribus traddidisse.

4. Per idem ergo tempus quo talia gerebantur apud inferiorem Thebaidam cum sorore jam viro tradita, post mortem amorum parentum, in haereditate locupleti Paulus relictus est annorum circiter sexdecim, literis tam Graecis quam Ægyptiacis apprime eruditus, mansue animi, Deum valde amans. Et cum persecutionis precetia detonaret, in villam remotiorem et secretiorem secessit. Verum quid pectora humana non cogit *auri sacra fames?* sororis maritus coepit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum uxoris lacrimae, ut assolet [9], non communio sanguinis, non spectans cunc-

[9] *Ut assolet, impersonale lacutio, pro ut fieri solet.*

ta ex alto Deus, ab scelere revocavit: aderrat, instabat crudelitate quasi pietate utebatur [10].

In deserto se traddidit, ubi in quadam rupe speluncam invenit, quae quondam furtivam monetae officinam fuisse.

5. Quod ubi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem praestolatur, necessitatem in voluntatem vertit; ac paulatim progrediens, rursusque subsistens tantumdem, atque hoc idem saepius faciens, tandem reperit saxeam montem, ad cujus radices haud grandis spelunca lapide claudebatur. Quo remoto (ut est cupiditas hominum occulta cognoscere), avidius explorans, animadvertit grande vestibulum, quod, aperto

[10] *Sicut quidam aiebat: Aderat. Instabat, saevitia quasi virtute utebatur.*

desuper coelo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens [11]: cujus rivum tantummodo foras erumpentem, statim modico foramine eadem, quae genuerat aquas, terra sorbebat. Erant praeterea per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabrae jam incudes et mallei, quibus pecunia signatur, visebantur. Hunc locum Aegyptiorum litterae ferunt furtivam monetae officinam fuisse, ea tempestate qua Cleopatrae junctus est Antonius.

[11] *Ostendens, palmae speluncae circuitum operiebant, sed aperta erat via qua fons videbatur, et ideo dicitur fontem ostendit.*

Hoc locum est ubi S. Paulus se constituit. Palmae sufficiunt ad ministranda necessitatibus suis auxiliia. De hoc facto possibilitas, probatur ab autore, per exemplum quorundam eremitarum de quibus est noticia.

6. Igitur adamato (quasi quod a Deo sibi offerretur) habitaculo, omnem ibidem in orationibus et solitudine duxit aetatem. Cibum et vestimentum ei palma praebebat. Quod ne cui impossibile videatur, Jesum testor et sanctos angelos ejus, in ea eremi parte, quae juxta Syriam Saracenis jungitur, et vidisse me monachos, et videre, e quibus unus per triginta annos clausus, hordeaceo pane et lutulenta aqua vixit, alter in cisterna veteri (quam gentili sermone Syri *gubbam* vocant) quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Haec igitur

incredibilia videbuntur his qui non credunt omnia possibilia esse credentibus.

S. Paulus hac vita coeleste per centum tredecim annos permanet. Ad finem hujus temporis S. Antonius nonagenarius credebatur se solum esse eremitam; per revelationem autem apren-dit S. Paulum etiam in decreto existere; et ut pergat ad eum videndum ordinem accepit. Directio viae ei indicatur a quodam monstruo nominato hippocentauro.

7. Sed ut ad id redeam unde digressus sum, cum jam centum tredecim annos beatus Paulus vitam coelestem ageret in terris, et nonagenarius in alia solitudine Antonius moraretur, (ut ipse asserere solebat) haec in mentem ejus cogitatio incidit, nu-

illum ultra se monachum in eremo condisse. At illi per noctem quiescenti revelatum est, esse alium interius (12) multo se meliorem, ad quem visendum deberet proficisci. Illico, erumpente luce, venerabilis senex infirmus artus baculo regente sustentans, coepit ire velle quo nesciebat. Et jam media dies coquente desuper sole fervebat, nec tamen a coepto itinere abducebatur, dicens, «Credo in Deum meum, quod olim conservum, quem mihi promisit, ostendet.» Nec plura his (13), conspicatur hominem equo mixtum, cui opinio poetarum Hippocentauro (14) vocabulam indidit. Quo viso, salutaris impressione signi armat frontem, et «Heus tu inquit, quam in parte hic servus Dei habitat?» At ille barbarum nescio quid infrendens, et frangens potius verba quam proloquens, inter horrentia ora setis blandum quaesivit alloquium; et dexte-

- [12] *Interius, Thebaidae.*
 [13] *Supple dixit, vel loquutus est.*
 [14] *De his naturalistae plura tradunt.*

rae protensione manus cupitum indicat iter, et sic patentes campos volucris transmitens fuga, ex oculis mirantis evanuit. Verum haec utrum diabolus ad terrendum eum simulaverit, an (ut solet) eremus, monstruorum animalium ferax, istam quoque gigant bestiam, incertum habemus.

Aliud monstrum, satyrum quodnam ad Antonium in sollicitatione precum, in nomine satyrorum venit ut pro eis ad Dominum intercedat. Eremita talem animalium vel demoniorum sumissionem admirans, super civitatem Alexandriae ploravit, quae adhuc deos falsos colebat. De alio satyro, ab omni populo Aontiocheno et Alexandrino visso.

8. Stupens itaque Antonius, et de eo

quod viderat secum volvens, ulterius progreditur. Nec mora (15): inter saxosam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat. Ad hoc Antonius spectaculum, scutum, fidei et loricae spei (16), ut bonus proelior, arripuit: nihilominus memoratum animal palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, offerebat. Quo cognito, gradum pressit (17) Antonius, et quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: «Mortalis ego sum, et unus ex accolis eremi, quos vario delusa errore Gentilitas, Faunos, Satyrosque, et incubos vacans, colit (18). Legatione fungor gregis

[15] *Nec mora, id est, nulla erat mora.*

[16] *I Thessal. V, 8.*

[17] *Gradum pressit, id est, repressit, vel sistit gradum.*

[18] *S. Agustinus in civ. Dei XV. c. 23 ait: «Celeberrima fama est, multique se*

mei. Precamur ut pro nobis communem Dominum deprecetur, quem in salutem mundi olim venisse cognovimus; et in universam terram exiit sonus ejus (19). » Talia eo loquente, longaevus viator ubertim faciem lacrimis rigabat, quas magnitudo laetitiae indices cordis (20) effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloria, et de interitu Satanæ: simulque admirans, quod ejus posset intelligere sermonem, et baculo humum; percutiens, aiebat: «Vae tibi, Alexandria,

expertos, vel ab iis qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audisse affirmat Silvanos, et Faunos, quos vulgo Incubos vocant, exstitisse.» Quaedam siniorum species, cogitandi occasionem dederunt, eos esse corpora, quibus angeli mali penam suam sustinuerunt.

(19) *Psalm. XVIII, 5.*

(20) *Cordis, sensationes cordis sui.*

quae pro Deo portenta veneraris! Vae tibi, civitas meretrix, in quam totius orbis daemonia confluxere! Quid nunc dictura es? Bestiae Christum loquantur, [et tu pro Deo portenta veneraris].» Necdum verba compleverat et quasi pennigerovolatu petuleum animal aufugit.

Hoc ne cui ad incredulitatem scrupulum moveat, sub rege Constantio (21), universo mundo teste, detenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus magnum populo spectaculum praebuit: et postea cadaver examine, ne calore aestatis dissiparetur, salis infuso, Antiochiam, ut ab imperatore videretur, allatum est.

(21) *Imperator Constantius, qui per duodecim annos, in Antiochenam civitatem. Sedem suam transtulerat.*

Post duos dies, vagandi inserte per desertum, lupa quaedam S. Pauli speluncam indicavit. Modum quo receptus est á divo Paulo.

9. Sed ut propositum persequar, Antoinius coepta regione (22) pergebat, ferarum tantum vestigia intuens, et erimi latam vastitatem. Quid ageret, quo verteret gradum, nesciebat. Jam altera effluxerat dies. Restabat unum, ut deseri se a Christo non posse confideret. Per nox secundas in oratione exegit tenebras: et dubia adhuc luce, haud procul intuetur lupam, sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam secutus oculis, et juxta speluncam, cum fera abisset, accedens, intro coepit aspice e, nihil curiosita-

(22) *Regio, significat directionem.*

te proficiente, tenebris arcentibus visum. Verum, ut Scriptura (23) ait, *perfecta dilectio foras mittit timorem*: suspensu gradu et anhelitu temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim progrediens, saepiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per caecae noctis horrorem procul lumen intuitus, dum avidus properat, offenso in lapidem pede, strepitum concitavit: post cujus sonitum beatus Paulus ostium quod patebat occludens, sera confirmavit. Tunc vero Antonius pro foribus corruens, usque ad sextam, et eo amplius, horam aditum precabatur, dicens, «Qui sim, unde, cur venerim, nōsti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen nisi videro, non recedam.

Qui bestias suscipis, hominem cur repellis? Quaesivi, et inveni: pulso, ut aperiatur. (24)

(23) Joann. IV. 18.

(24) Math. V III.

Quod si non impetro, hīc, hīc moriar ante postes tuos: certe sepelies vel cadaver.»

Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Ad quem responsum paucis ita reddidit heros (25)

«Nemo sic petit, ut minetar: nemo cum lacrimis caluniam facit. Et miraris si non recipiam, cum moriturus ad veneris?» Sic arridens Paulus patefecit ingresum. Quo aperto, dum iam mutuos miscerent amplexus, propriis se salutavere nominibus: gratiae Domino in commune referuntur.

Duorum sanctorum conversatio. Panis unus fertur eis á corvo.

10. Et post sanctum osculum residens Paulus cum Antonio ita exorsus est: «En

(25) Duo Virgili vers. Eneide, II, 650, et VI, 672

quem tanto labore quaesisti? putribus se-
nectute membris operit inculta canities.
En vides hominem, pulverem mox futurum!
Verum quia charitas omnia sustinet (26)
narra mihi, quaeso, quomodo se habeat
humanum genus: an in antiquis urbibus no-
va tecta consurgant; quo mundus regatur
imperio; an supersint aliqui, qui daemonum
errore rapiantur.»

Inter has sermocinationes suspiciunt ali-
tem corvum in ramo arboris consedis-
se, qui inde leniter subvolans integrum panem
ante ora mirantium deposuit; post cujus
abscissum, «Eia, inquit Paulus, Dominos
nobis prandium misit, vere pius, vere mise-
ricors. Sexaginta jam anni sunt ex quo
dimidii semper panis fragmentum accipio:
verum ad adventum tuum, militibus suis
Christus duplicavit annonam.»

(26) *I Corinh. XIII, 7.*

Alter alterius deferens hunc pa-
nem frangere nolet.

S. Paulus fluem suum ve-
nire cognovit

11 Igitur, Domino gratiarum acctione
celebrata, super vitrei marginem fontis uter-
que consedit. Hic vero, quis frangeret
panem, oborta contentio paene diem duxit
in vesperum. Paulus more cogeabat hospitii,
Antonius jure refellebat aetatis. Tandem
consilium fuit ut, aprehensa e regione pane,
dum ad se quisque nititur, pars (cuique)
sua remaneret in manibus. Dehinc pau-
lulum aquae in fonte prono ore libaverunt:
et immolates Deosacrificium laudis, noctem
transegere vigiliis. Cumque jam esset ter-
ris redditus dies (27), beatus Paulus ad

(27) *Terris se crastina reddet. En.
VIII, 170.*

Antonium sic locutus est: «Olim te, frater, in istis regionibus habitare sciebam: olim te conservum meum mihi promiserat Deus; sed quia jam dormitionis meae tempus advenit, et, quod semper cupiebam, dissolvi et esse cum Christo (28), peracto cursu superest mihi corona justitiae; tu missus es a Domino, qui humo corpusculum meum teigas, immo terre terram reddas»

Novissimae voluntates S. Pauli, qui Divo Antonio obsecrat, se vitae eremitiae, fidelem servare.

12 His Antonius auditis, flets et gemens, ne se desereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille. «Non debes, inquit, quaerere quae tua sunt sed quae aliena. Expedit tibi, sarcina car-

(28) Philipp. 1, 23.

nis abjecta, Agnum sequi: sed et ceteris expedit fratribus, ut quo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem, quaeso, perge, nisi molestum est; et pallium quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad obvolvendum corpusculum meum defer.» Hoc autem beatus Paulus rogavit, non quod magno opere curaret, utrum tectum putresceret cadaver, an nudum (quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur), sed ut a se resedenti moeror suae mortis levaretur. Stupefactus ergo Antonius quod de Athanasio et pallio ejus audierat quasi Christum in Paulo videns, et in pectore ejus Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lacrimans exosculatis ejus oculis manibusque, ad monasterium, quod postea (30) a Saracenis

(30) Postea, anno ipso ejus mortis, quae fuit, 356. ®

occupatum est, regrediebatur. Neque vero gressus sequebantur animam: sed cum corpus inane jejuniis seniles etiam anni frangerent, tamen animo vincebat aetatem.

S. Antonii Humilitas.

13. Tandem fatigatus et anhelus ad habitaculum suum, confecto itinere, pervenit. Cui cum duo discipuli, qui ei jam longaevo ministrare coeperant, occurrissent dicentes, «Ubi tamdiu moratus es, pater?» respondit, Vae mihi peccatori, qui falsum Monachi nomen fero! Vide Eliam, Vide Joannem in deserto, et vere vidi Paulum in Paradiso.» Et sic ore compresso, et manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit. Rogantibusque discipulis, ut plenius quidnam rei esset, exponeret, ait, «*Tempus tacendi, et tempus loquendi*» (31)

(31) *Eccles. III, 7.*

Pergens denu, ut S. Paulum adhuc viventem inveniret; sed trium horarum spatio itineri remanente, vidit eum inter angelorum, prophetarum et Apostolorum Choros in sublimi conscendere.

14. Tunc egressus foras, et ne modicum quidem cibi sumens, per viam qua venerat, regressus est illum sitiens illum videre desiderans, illum oculis ac tota mente complectens. Timebat enim (quod et evenit) ne se absente, Christo debitum spiritum edderet. Cumque jam dies alia illuxisset, et trium horarum spatio iter remaneret, vidit inter angelorum catervas, inter prophetarum et apostolorum choros, niveo candore Paulum fulgentem in sublimi conscendere. Et statim in faciem suam pro-

eidens, sabulum capiti superjaciebat, ploransque et ejulans aiebat, «Cur me, Paule, dimittis? Cur insalutatus abis? Tam tarde notus, tam cito recedis?»

Cucurrit in speluncam, et ibi, S. Antonius corpus examine invenit; sed in actitudine orandi.

15 Referebat postea beatus Antonius tanta se velocitate, quod reliquum erat viae, cucurrisse, ut ad instar avis pervolaret: nec inmerito; nam introgressus speluncam, vidit genibus complicatis, erecta cer-vice, extensisque in altum manibus, corpus examine. Ac primum et ipse vivere eum credens, pariter orabat. Postquam vero nulla, ut solebat (32) suspiria precantis audivit, in flebile osculum ruens, intellexit

(32) *Ut solebat. (feri.)*

quod etiam cadaver sancti Deum, cui omnia vivunt, officio gestus precaretur.

Cum S. Antonius sarculum, non haberet quo terram foderet ad D. Paulum sepeliendum, voluit simul mori; sed statim duo leones mesti in auxilium venerunt: foderunt enim speluncam mortui, et justa modum suum benedictionem S. Antonii postulaverunt, quasi mercedem pro opere suo et perrexerunt. At ille in monasterium reversus est, tunnicam S. P. Portans, qua diebus magnis induebatur.

16 Igitur, obvoluto et prolato foracorpore, himnos quoque et psalmos de (33)

(33) *De, id est, ex vel secundum aliquid.*

christiana traditione decantans, contristabatur Antonius, quod sarculum, quo terram foderet, non haberet. Fluctuans itaque vario mentis aestu et secum muta reputans, dicebat, «Si ad monasterium revertar, quadridui iter est: si hîc maneam, nihil ultra proficiam. Moriar ergo, ut dignum est, juxta bellatorem tuum, Christe et ruens, extremum halitum fundam.» Talia eo animo volvente, ecce duo leones ex interioris erem, parte currentes, volatibus per colla jabis ferebantur: quibus aspectis primo exhorruit; rursusque ad Deum referens mentem, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu ad cadaver beatis senis substituerunt, adulantibusque caudis circa ejus pedes accubere: fremitu ingente rugientes, prorsus ut intelligeres eos plangere, quo modo poterant. Deinde haud procul coeperunt humum pedibus scalpere; arenam-

que certatis egerentes, unius hominis capacem locum [34] solumerunt. Ac statim quasi mercedem pro operè postulantem, cum motu ariam service dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesque lingentes: ut ille animadverteret benedictionem eos a se precari. Nec mora, in laudatione Christi effusus, quo muta quoque animal a Deum esse sentirent, ait, «Domine, sine ejus nutu nec folium arboris defluit, nec anus passerum ad terram cadit [35], da illis sicut tu seis.» Et manu annuens eis, ut abirent, imperavit. Cùmque illi recessissent, sancti corporis oneri (36) seniles curvavit humeros; et deposito eo, effosam

(34) *Locus in quo continentur, seu alio modo, sicut, aliequando dicitur. Faciam ut oculi locum aparent.*

(35) *Mat. 10 29.*

(36) *Oneri, intellegendo etiam suscipiendo.*

de super humum congregans, tumulum ex more composuit. Postquam autem alia dies illuxit, ne quid plus haeres ex intesta ti bonis non posideret, tunicam ejus sibi vindicavit, quam in sportarum molum de palmae follis ipse sibi contexuerat. Ac sic ad monasterium reversus, discipulis cuncta ex ordine replicavit (37) diebu-que solemnibus Paschae et Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est.

Divitiae illius seculi, a S. Hieronimo cum domo eremitica comparantur.

17. Libet in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimoniam ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno lino

(37) *Replicavit, id est in spiritu contemplare.*

villarum insuant pretia: huic seminudo quid unquam defuit? Vos gemma bibitis; ille naturae concavis manibus satisfecit. Vos in tunicis aurum textitis; ille ne vilissimi quidem indumentum habuit mancipii vestri. Sed e contrario illi paupereulo paradus patet: vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen servavit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo pulvere cooperatus jacet resurrecturus in gloriam: vos operosa saxis sepulcra premunt cum vestris opibus arsuros. Parcite, quaeso, vobis; parcite saltem divitiis quas amatis. Cur et mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus? cur ambitio inter luctus lacrimasque non cesat? an cadavera divitum nisi in serico putrescere nesciunt?

S. Hieronymi electio.

18. Obsecro, quicumque haec legis, ut

Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus; quam regum purpuras poenis suis.

V.

S. ANTONII VERBUM AD DIDIMUM,
DE SUA CAESITATE ARGUENS.

(S. Hieronym. Epistola LXVIII, ad Castrucium, vol. 1, pag. 410.)

Brevem tibi fabulam [1] referam, quae infantiae meae temporibus accidit. Beatus Antonius cum a sancto Athanacio, Alexandriae episcopo, propter confutationem haereticorum (2) in urbem Alexandriam esset acci-

(1) Fabula, de re aliqua quae narratur disitur, et est, vel historica vel anecdota.

(2) Ariani.

tus, et isset ad eum Didymus, vir eruditissimus, captus (3) oculis, inter ceteras sermocinationes quas de Scripturis sanctis habebant, cum ejus admiraretur ingenium, et acumen animi collaudaret, sciscitans ait, «Num tristis es, quod oculis careas?» Cum ille pudore reticeret; secundo tertioque interrogans, tandem elicit, ut moerorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius, «Miror, ait, prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicae et muscae et culices habent, et non laetari de illius possessione, quam Sancti soli et Apostoli meruerunt.» Ex quo pervides quod multo melius sit spiritu videre quam carne, et illos oculos possidere, in quos peccati festuca (4) non possit incidere.

(3) Captus, hic pro quacumque infirmitate accipitur. Didymus egregius, propter suas cognitiones et innumerabilia opera, cecus in senectute fuit.

(4) S. Luc. VI, 41.

VI.

SS. LAURENTIUS ET SIXTUS.

(S. Ambros. de Officiis I, vol. II, p. 54, 55.)

In Valerianii persecutione, S. Sixtus P. ductus fuit in martyrium anno 258. et 6 de illius imperio. S. Laurentius discipulus ejus, desolatus de sua remansiones obsecrat ei, ut pariter cum ipso, ad martyrium pergat.

1. Sanctus Laurentius cum videret Xystum episcopum suum ad martyrium duci, flere coepit non, passionem illius, sed suam remansioem. Itaque his verbis ap-

pellare coepit: «Quo progredieris sine filio, pater? quo, sacerdos sancte, sine diacono properas tuo? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit, pater? num degenerem probasti? Experire certe utrum idoneum ministrum elegeris. Cui commisisti Domini sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic sanguinis tui consortium negas? Vide ne periclitetur iudicium tuum, dum fortitudo laudatur. Abiectio discipuli detrimentum est magisterii. Quid? quod illustres et praestantes viri discipulorum certaminibus quam suis vincunt; denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum praemisit: et tu, pater, ostende in filio virtutem tuam, offer quem erudiste, ut securus iudicii tui comitatu nobili pervenias ad coronam.»

S. Sixtus videt eum, et ei promittit, ut post tridum, sacram martyri accepit coronam.

2. Tunc Xystus ait: «Non ego te fili, relinquo ac desero; sed majora tibi debentur certamina. Nos quasi senes lenioris pugnae cursum recipimus: te quasi juvenem manet gloriosior de tyranno triumphus. Mox venies: flere desiste, post tridum me sequeris. Sacerdotem et levitam (5) hic me-

(5) *Levita, Diaconus, hoc, bene á Bene dictinis explicatur: «Quum per Sacerdotem episcopus intelligatur, et per levitam diaconus (num ex Constitutionibus Apostolicis et sancto Hieronymo definitur: Diaconorum ordo ex tribu Levi cepit exordium), apte asseritur inter utrumque tridui interstitium convenire; sunt enim tres in hierarchia distincti gradus: episcopi, presbyteri, diaconi.»*

dus numerus decet. Non erat tuum sub magistro vincere, quasi adiutorem quaereres. Quid consortium passionis meae expectis? Totam tibi haereditatem ejus dimitto. Quid praesentiam meam requiris? Infirmi discipuli magistrum praecedant, fortes sequantur, ut vincant sine magistro, qui jam non indigent magisterio. Sic et Elias Eliaeum reliquit. Tibi ergo mando nostrae virtutis successionem.»

Talis erat contentio, digna sane de qua certarent sacerdos et minister, quis prior pateretur pro Christi nomine.

(S. Ambros. *ibidem*, p. 104.)

S. Laurentius jam captus, ante martyrium suum, ad thesauros Ecclesiae liberandos, pauperes omnes ad tyrannum duxit, et Perfecto dixit: Ecce Ecclesiae thesauri. Comparatio Sortis Joaquinii, qui principia adversa, sequutus fuit.

3. A martyre Laurentio cum quaere-

rentur thesauri Ecclesiae, promisit se demonstraturum. Sequenti die pauperes duxit. Interrogatus ubi essent thesauri quos promiserat, ostendit pauperes, dicens, «Hi sunt thesauri Ecclesiae.» Et vere thesauri, in quibus Christus est, in quibus fides est. Quos meliores thesauros habet Christus, quam eos in quibus se esse dixit? Sic enim scriptum est (6): *Esurivi, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me. Et infra (7): Quod enim uni horum fecistis, mihi fecistis.* Quos meliores Jesus habet thesauros, quam eos in quibus amat videri? Hos thesauros demonstravit Laurentius, et vicit, quod eos nec persecutor potuit auferre. Itaque Joachim (8), qui aurum in obsidione servabat, nec dispensabat alimoniae comparandae, et

(6) *Matih. XXV, 35.*

(7) *Ibid. 40.*

(8) *Vide 1V Regum XXIV, 6 et seq.*

aurum vidit eripi, et se in captivitatem deduci: Laurentius, qui aurum maluit erogare pauperibus quam persecutori reservare, pro singulari suae interpretationes vivacitate (9) sacram martyrii accepit coronam.

[9] *Vivacitas, in SS. PP. dicitur de eo qui spiritum vivificantem habet exem. gr. In Arnobio dicitur: Unde vobis tantum sapientiae? unde acuminis et vivacitatis tantum?*

VII.

S. IGNATII MARTYRIUM.

[S. Hieronym. lib. de Viris illustribus, vol. II, p. 855.]

S. Ignatius, de Antiochia ad Romam missus fuit, ut ibi ad vestias feroces traderetur, epistolas septem in via scripsit, magnum documentum de Ecclesiae primitivae fide ac disciplina, testimonium ejus de Christo, narratio ipsius epistolarum, quae aperte demonstrat quantum de martyrio avidus erat.

Ignatius, Antiochenae Ecclesiae tertius post Petrum apostolum episcopus, persecu-

tionem commovente Trajano, damnatus ad bestias, Romam victus mittitur Cumque navigans Smyrnam venisset, ubi Polycarpus, auditor Joannis, episcopus erat, scripsit unam Epistolam ad Ephesios, alteram ad Magnesianos (1), tertiam ad Trallenses (2), quartam ad Romanos, et inde egrediens scripsit ad Philadelphaeos (3), et ad Smyrnaeos (et proprie ad Polycarpum, commendans illi Antiochensem Ecclesiam), in qua et de Evangelio (4) quod nuper a me translatum est, super persona Christi ponit testimonium dicens, *Ego vero et post resurrectionem in carne eum vidi* (5), et credo quia

[1] *Magnesia, civitas Lidiæ.*

[2] *Tralles, alia civitas Lidiæ, quæ hodie vocatur Sultan-Hirsar.*

[3] *Philadelphia, olim capitalis Lidiæ.*

[4] *Evangelium, Nazarenorum apelatum.*

[5] *Vidi, id est, per fidem, quia mysterium incarnationis jam operatum erat.*

sit. Et quando venit ad Petrum, et ad eos qui cum Petro erant, dixit eis: Ecce, palpa-
te me, et videte, quia non sum daemonium
incorporale. Et estati n tetigerunt eum, et
crediderunt.

Dignum autem videtur, quia tanti viri
fecimus mentionem, et de epistola ejus,
quam ad Romanos scripsit, pauca ponere.
De Syria usque ad Romam pugno ad bestias,
in mari et in terra, nocte dieque ligatus cum
decem leopardis, hoc est militibus qui me cus-
todiunt. quibus et cum benefeceris, pejores
fiunt. Iniquitas autem eorum mea doctrina
(6) est; sed non ideo justificatus sum. Uti-
nam fruatur bestis, quae mihi sunt praepara-
tae, quas et oro mihi veloces esse ad interitum,
et allicium eas ad comedendum me, ne sicut
aliorum martyrum, non audeant corpus me-

[6] Doctrina, in disciplinae sensu, seu
instructionis.

um attingere. Quodsi venire noluerint, ego
vim faciam, ego me ingeram [7], ut devorer.
Ignoscite mihi filioli: quid mihi prosit, ego
scio. Nunc incipio [Christi] esse discipulus,
nihil de his quae videntur desiderans, ut Je-
sum Christum inveniam. Ignis, crux, bes-
tiae, confractio ossium, membrorum divisio,
et totius corporis contritio, et tormenta dia-
boli, in me veniant: tantum ut Christo fruatur.
Cumque jam damnatus esset ad bestias,
ardore patiendi, cum rugientes audiret leo-
nes, ait: Frumentum Christi sum, dentibus
bestiarum molar, ut panis mundus inveniar.
Passus est anno undecimo Trajani. Reli-
quiae corporis ejus Antiochiae jacent extra
portam Daphniticam (8) in coemeterio.

[7] Me ingeram in eos, vel in os eorum.

[8] Portam Daphniticam, quae duxit
ad viam Antiochiae. Locus celebris propter
disolutiones ibi operatas, sed postea á mira-
culis S. Babylii sanctificatus.

VIII.

EXEMPLA
POTENTIAE MARTYRUM

(S. Augustin. de Civitate Dei XXII, vol.
VII, p. 667 seqq.)

Fiducia, qua quidam pauper homo ad martyres viginti confugitur; Justificatus et compensatus est.

1. Erat quidam senex Florentius Hipponensis (1) noster, homo religiosus et pauper; sartoris se arte pascebat, casulam [2]

[1] Hippo. hodie S. Agustini civitas.

[2] Sasserdotale vestimentum.

perdiderat, et unde sibi emeret, non habebat: ad Viginti Martyres, quorum memoria [3] apud nos est celeberrima, clara voce, ut vestiretur, oravit. Audierunt eum adolescentes, qui forte aderant, irrisores; eumque discendentem exagitantes prosequerentur; quasi a Martyribus quinquagenos folles (4), unde vestimentum emeret, petivisset. At ille tacitus ambulans, ejectum grandem piscem palpitantem vidit in littore, eumque, illis faventibus atque adjuvantibus, apprehendit, et cuidam coquo Catoso nomine, bene christiano, ad coquinam conditariam (5)

[3] Memoria, seu monumentum, vel Capela ubi sanctorum reliquiae depositantur.

[4] Folles, nomen cujusdam montis parvuli.

[5] S. Agustinus Forcellini explicacionem sequens dixit: Tabernam ubi cocti et conditi cibi prostabant.

indicans quid gestum sit, trecentis follibus vendidit, lanam comparare inde disponens, ut uxor ejus, quomodo posset, ei quo indueretur efficeret. Sed coquus concidens piscem, anulum aureum in ventriculo ejus invenit, moxque miserationem flexus, et religione perterritus, homini eum reddidit, dicens, «Ecce quomodo Viginti Martyres te vestierunt.»

Curationes, Per reliquias S. Stephani operatae.

2. Ad Aquas Tibilitanas (6) episcopo afferente Praejecto reliquias martyris glo-

[6] *Tibilis, est quaedam villa inter Constantansam et Bonam possita; hodie Hamisa vocatur; ad sud-est hujus villae, aquae thermales inveniuntur, et ideo Aquae Tibilitanae appellantur.*

riosissimi Stephani, ad ejus memoriam veniebat magnae multitudinis concursus et occursum. Ibi caeca mulier, ut ad episcopum portantem (7) duceretur, aravit: flores quos ferebat dedit; recepit, oculis admovit, protinus vidit. Stupentibus qui aderant, praeibat exsultans, viam carpens, et viae ducem alterius non requirens.

3. Eucharius est presbyter ex Hispania; Calamae habitat; veteri morbo calculi laborabat; per memoriam supradicti martyris, quam possidius illo advexit episcopus, salvus factus est. Idem ipse postea, morbo alio praevalente, mortuus sic jacebat, ut ei jam pollices ligarentur: opitulatione memorati martyris, cum de memoria ejus reportata fuisset et super jacentis corpus missa ipsius presbyteri tunica suscitatus est.

[7] *Portantem [illas reliquias.]*

Martialis, nimis obstinatus, ad christianismum, propter S. Stephani intercessionem, miraculoce convertitur.

4. Fuit ibi vir in ordine suo primarius nomine Martialis, aevo jam gravis, et multum a religione abhorrens christiana. Habebat sane fidelem filiam, et generum eodem anno baptizatum. Qui cum eum aegrotantem multis et magnis lacrimis rogarent, ut christianus fieret, prorsus abnuvit, eosque atse turbida indignatione submovit. Visum est genero ejus, ut iret ad memoriam sancti Stephani, et illic pro eo quantum posset oraret, ut Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Christum. Fecit hoc ingenti gemitu et fletu, et since-

riter ardente pietatis affectu: deinde abscedens, aliquid de altari florum, quod occurrit, tulit; eique, cum jam nox esset, ad caput posuit: tum dormitum est. Et ecce ante diluculum clamat, ut ad episcopum curreretur, qui mecum forte tunc erat apud Hipponem. Cum ergo audisset eum absentem, venire presbyteros postulavit. Venerunt, credere se dixit, admirantibus atque gaudentibus omnibus, baptizatus est. Hoc, quamdiu vixit, in ore habebat: "*Christe, accipe spiritum meum;*" cum haec verba beatissimi Stephani, quando lapidatus est a Judaeis, ultima fuisse nesciret; quae huic quoque ultima fuerunt: nam non multo post, etiam ipse defunctus est.

Aliae curationes, per martyrii
ipsius intersecionem.

5. Audurus nomen est fundi, ubi ecclesia est, et in ea memoria Stephani martyris. Puerum quemdam parvulum, cum in area luderet, exorbitantes boves, qui vehiculum trahebant, rota obtriverunt, et confestim palpitavit expirans. Hunc mater arreptum ad eandem memoriam posuit; et non solum revixit, verum etiam illaesus apparuit.

6. Sanctimonialis quaedam in vicina possessione, quae Caspaliana dicitur, cum aegritudine laboraret, ac desperaretur, ad eandem memoriam tunica ejus allata est: quae antequam revocaretur, illa defuncta est. Hac tamen tunica operuerunt cadaver ejus parentes, et recepto spiritu salva facta est.

7. Apud Hipponem Bassus quidam Sy-

rus ad memoriam ejusdem martyris orabat pro aegrotante et periclitante filia, eoque secum vestem ejus attulerat: cum ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nuntiarent. Sed cum, orante illo, ab amicis ejus exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeret. Qui cum domum redisset jam suorum ejulatus personantem, et vestem filiae quam ferebat, super eam projecisset, reddita est vitae.

Duae aliae curationes per martyrem ipsum operatae, adstantibus S. Agustino et illo fidelium caetu.

8. Unum est apud nos factum, non majus quam illa quae dixi, sed tam clarum atque illustre miraculum, ut nullum arbi-

trere esse Hipponensium, qui hoc non viderit, vel didicerit, nullum qui oblivisci ulla ratione potuerit. Decem quidam fratres (quorum septem sunt mares, tres feminae) de Caesarea (8) Cappadociae, suorum civium non ignobiles, maledicto matris recenti, patris eorum obitu destitutae, quae onjuriam sibi ab eis factam acerbissime tulit, tali poena sunt divinitus coerciti, ut horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum: in qua foedissima specie oculos, suorum civium non ferentes, quaquaversum cuique ire visum est, toto paene ivagabantur orbe Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater et soror, Paulus

[8] Casarea, antiqua regnum cappadociae residentia, usque nunc vocatur etiam Kaisarich nomen ejus primum Maracae erat et postea in Caesari Agusti honorem Caesarea dicta fuit.

et Palladia, multis aliis locis miserie diffamante jam cogniti. Venerunt autem ante Pascha ferme dies quindecim, ecclesiam quotidie, et in ea memoriam gloriosissimi Stephani frequentabant, orantes ut jam sibi placaretur Deus, et salutem pristinam redderet. Et illic, et quacumque ibant, convertebant in se civitatis adspectum. Nonnulli qui eos alibi viderant, causamque tremoris eorum noverant, aliis, ut cuique poterant, indicabant. Venit et Pascha, atque ipso die dominico mane, cum jam frequens populus praesens esset, et loci sancti cancellos, ubi martyrium erat, idem juvenis orans teneret, repente postratus est, et dormienti simillimus jacuit: non tamen tremens, sicut etiam per somnum solebat. Stupentibus qui aderant, atque aliis paventibus, aliis dolentibus, cum eum quidam vellet erigere, nonnulli prohibuerunt, et potius exitum expectandum esse dixerunt.

Et ecce surrexit et non tremebat, quoniam tanatus erat, et stabat incolumis, intuens intuentes. Quis ergo se tenuit (9) a laudibus Dei? Clamantum gratulantiumque vocibus ecclesia usquequaque completa est. Inde ad me curritur, ubi sedebam jam processurus: irruit alter quisque post alterum omnis posterior quasi novum, quod alius prior dixerat, nuntiantes (10): meque gaudente et apud me (11) gratias Deo agente, ingreditur etiam ipse cum pluribus, inclinatur ad genua mea, erigitur ad osculum meum. Procedimus ad populum; plena erat ecclesia, personabat vocibus gaudiorum,

[9] Tenuit, *pro continuit, seu abstinuit.*

[10] Nuntiantes, *quia verba omnis posterior, ad pluralitatem ducunt.*

[11] Apud me, *id est, in animo meo, in me.*

Deo gratias! Deo laudes! nemine tacente, hinc atque inde clamantium. Salutavi populum, et rursus eadem ferventiore voce clamabant. Facto tandem silentio, Scripturarum divinarum sunt lecta solemnia. Ubi autem ventum est ad mei sermonis locum, dixi pauca pro tempore et pro illius jucunditate laetitiae. Magis enim eos in opere divino quandam Dei eloquentiam, non audire, sed considerare permisi. Nobiscum homo prandit, et diligenter nobis omnem suae ac maternae fraternaeque calamitatis indicavit historiam. Sequenti itaque die, post sermone reddito, (12) narrationis ejus libellum in crastinum populo recitandum promisi. Quod cum ex dominico Paschae die tertio fieret in gradibus exedrae, in qua de superiore loquebar loco,

[12] Redere *pro praebere dicitur cum res est ex officio, seu aliquo modo debetur.*

feci stare ambos fratres, cùm eorum lege-
 retur libellus. Intuebatur populus univer-
 sus sexûs utriusque, unum stantem sine de-
 formi motu, alteram membris omnibus con-
 trementem. Et qui ipsum non viderant,
 quid in eo divinae misericordiae factum es-
 set, in ejus sorore cernebant. Videbant
 enim quid in eo gratulandum, quid pro illa
 esset orandum. Inter haec recitato eorum
 libello, de conspectu populi abire eos prae-
 cepi; et de tota ipsa causa aliquanto dili-
 gentius caeperam disputare, cùm ecce, me
 disputante, voces aliae de memoria Marty-
 ris novae gratulationis audiuntur. Conver-
 si sunt eo qui me audiebant, coeperuntque
 concurrere. Illa enim, ubi de gradibus
 descendit, in quibus steterat, ad sanctum
 Martyrem orare perrexerit. Quae mox ut
 cancellos attingit, collapsa similiter velut in
 sòmnum, sana surrexit. Dum ergo requi-
 reremus quid factum fuerit, unde iste stre-
 pitus laetus exstiterit, ingressi sunt cum

illa in basilicam, ubi eramus, adducentes
 eam sanam de Martyris loco. Tum vero
 tantus ab utroque sexu admirationis cla-
 mor exortus est, ut vox continuata cum la-
 crimis non videretur posse finire. Perduc-
 ta est ad eum locum, ubi paulo ante stete-
 rat tremens. Exsultabant eam similem
 fratri, cui doluerat remansisse dissimilem:
 et nondum fusas preces suas pro illa, jam
 tamen praeviam voluntatem tam cito exau-
 ditam esse cernebant. Exsultabant in Dei
 laudem voce sine verbis, tanto sonitu, quan-
 tum aures nostrae ferre vix possent. Qui
 erat in cordibus exsultantium, nisi fides
 Christi, pro quo Stephani sanguis effusus
 est?

IX.

RELATIO PAULI DE SUA EGRITUDINE, NECNON DE SUA CURATIONE.

(S. Agustin. Serm. CCCXXII, vol. V,
p. 1276.)

Exemplar libelli a Paulo dati Augustino episcopo.

Rogo, domine beatiissime papa Augustine, ut hunc libellum meum, quem ex praecepto tuo obtuli, sanctae plebi jubeas recitari.

Cum adhuc in patria nostra Caesarea Cappadociae moraremur, frater nostre natu major gravibus atque intolerandis com-

munem matrem affecit injuriis, in tantum ut ei etiam manus non dubitaret inferre. Quod nos omnes filii pariter congregati patienter tulimus, ut ne verbum quidem fratri nostro pro matre nostra, cur hoc faceret, dixerimus. Illa autem feminei doloris stimulis incitata, injuriosum filium maledicendo punire constituit. Cumque ad sacri Baptismatis fontem post gallorum cantus memorato filio suo iram Dei imprecatura properaret, tunc ei nescio quis in patris nostri similitudine (ut intelligitur) daemon occurrit, et ab ea prior quo pergeret requisivit. Cui illa, ad maledicendum filio suo ob intolerabilem contumeliam se ire, respondit. Tunc autem ille inimicus, quoniam in mulieris corde insaniente locum facile invenire potuit, ut omnibus malediceret persuasit. Illa autem, vipereis inflammata consiliis, sacrum fontem provoluta corripuit, et sparsis crinibus nudatisque brachiis hoc

a Deo potissimum postulavit, ut extorres patria et circumcinctes alienas terras, omne hominum genus nostro terreremus exemplo. Mox maternas preces efficax vindicta prosequitur, eundemque continuo fratrem nostrum, ætate culpaque majorem, tremor membrorum tantus invasit, quantum in me usque ante hoc triduum vestra sanctitas vidit. Servato autem ordine, quo nati eramus, intra unum annum eadem nos poena omnes corripuit. Videns autem mater maledictiones suas ad tantam efficaciam pervenisse, impietatis suæ conscientiam et opprobium hominum diutius ferre non potuit: sed laqueo guttur astringens, luctuosam vitam termino funestiore conclusit. Egressi ergo nos omnes, opprobium nostrum non ferentes, et communem patriam reliquentes, passim sumus per diversa dispersi. Ex nobis autem omnibus decem fratribus, qui nascendi quoque ordine primus sequitur,

ad gloriosi martyris Laurentii memoriam, quæ apud Ravennam nuper collocata est, sicut audivimus, meruit sanitatem. Ego autem, qui nascendi ordine sum sextus illorum, cum hac sorore mea, quæ me ætate subsequitur, ubicumque gentium, ubicumque terrarum loca esse sacra, in quibus operaretur Deus miracula, comperissem, magno desideratæ sanitatis amore carpebam iter. Sed ut de ceteris celeberrimis sanctorum locis taceam, etiam ad Anconam, Italiæ civitatem, ubi per gloriosissimum martyrem Stephanum multa miracula Dominus operatur, eadem circuitione perveni. Sed ideo alibi curari non potui, quia huic loco divina prædestinatione servabar. Nec Uzalim civitatem Africæ prætermisi, ubi beatus martyr Stephanus magna prædicatur frequenter operari. Verumtamen ante hos tres menses, id est, calendarum januariorum die, tam ego quam soror mea, quæ

hincum est, eadem adhuc passione detenta, evidenti sumus visione communiti. Ait enim mihi quidam aspectu clarus, et candido crine venerabilis, quod intra tertium mensem desiderata esset mihi sanitas ad futura. Sorori autem meae in visione sanctitas tua in ea effigie, in qua te praesentes videmus, apparuit: per quod nobis significatum est, ad istum locum nos venire debuisse. Nam et ego beatitudinem tuam saepius postea videbam per alias civitates in itinere, quo veniebamus, talem prorsus, qualem modo conspicio. Admoniti ergo evidenti auctoritate divina, ad hanc venimus civitatem ante dies ferme quindecim. Passionis meae vel oculi vestri testes sunt, vel miserabilis soror mea quae ad eruditionem omnium, communis mali praebet exemplum: ut qui in illa qualis ego fuerim vident, in me quantum per Spiritum sanctum suum Dominus sit operatus, agnoscant. Ora-

bam ego quotidie cum magnis lacrimis in loco ubi est memoria gloriosissimi martyris Stephani. Die autem dominico Paschae, sicut alii qui praesentes erant, viderunt, dum orans cum magno fletu cancellos tenens, subito cecidi. Alienatus autem a sensu, ubi fuerim nescio. Post paululum assurrexi, et illum tremorem in corpore meo non inveni. Huic itaque tanto Dei beneficio non ingratus, hunc libellum obtuli; in quo etiam quae de nostris calamitatibus ignorabatis, et quod de mea incolumitate et salute cognovistis, exhibui ut et pro mea sorore orare dignemini, et pro me agere Deo gratias.

VULPES:

Malorum christianorum hereticorumque emblema.

Vulpes foveas habent et volucres coeli nidos, et Filius hominis non habet ubi caput reclinet (1). Videte cui rei subtiliter comparetur scriba. Est enim hoc genus animalis fallax, et rapinis semper intentum, rapinam fraude exercens, quod nihil tutum, nihil otiosum, nihil patiatum esse securum, quod inter ipsa quoque hominum domicilia praedam requirat. Quam comparisonem

[1] *Mat. VIII, 20. D. N. Jesuchristi responsio quae dedit ei qui dixit: Magister sequar te quocumque ieris.*

non solum propter illum scriptam puto, sed propter plerosque etiam christianos, qui ore quidem Dominum confitentur, moribus autem vulpium fallacia diversantur. Omnis enim christianus, qui vult sua peccata celare, hic spiritualiter vulpis est. Sicut enim vulpis propter fraudes suas latibulis demonstratur; ita et peccator tacens propter conscientiam suorum peccatorum foveis delitescit. Et sicut illa non audet inter medias hominum turbas morum suorum ostentare fallaciam; ita et hic erubescit in media ecclesia conversationis suae nequitiam confiteri. Vulpem plane dixerim omnem christianum qui suo insidiatur vicino, qui quotidie nititur fines alienos arrodere, fructus invadere, animalia devorare, et quod est familiare huic tempori, non tam vulpium more pullos (2), sed luporum more rapere

[2] *Pulus, in significatione pulluculi,*

porcos: qui, dum suo labore possit vivere, ferarum rabie praedam captat alienam. Haereticos etiam omnes arbitror vulpibus comparandos, qui cum in domo Domini habitare non possint, conventicula sibi quaedam velut foveas praeparant tenebrosas, in quibus pertinaciter latentes insidiantur Ecclesiae, ut si qua innocens anima forte processerit, velut pullum galinae matris absorbeant. Insidiantur, inquam, vulpes Ecclesiae, hoc est, evangelicae illi gallinae, de qua ait Dominus (3): *Quoties volui congregare filios tuos sicut gallina colligit pullos suos sub alas suas!*

Vitemus ergo, fratres, vitemus pestiferos vulpium insidiantium dolos, vitemus morti-

S. Ambrosius fert sic. In translatione quadam antiqua etiam dicitur; Tertio Pullo ter me negabis, in substitutione: tertio galli cantu

[3] Matt. 4. XXIII. 37.

feras nequissimorum animantium captiones, ne sicut vulpes quondam, quas Sanson ille fortissimus in agro Philistinorum armatas facibus immisit (4), quae omnia combussere flammis, quae contigere vestigiis; ita fructus nostrarum segetum perversorum dogmatum vulpes aut insidiarum deceptione capiant, aut flammarum adustione consumant. Simus ergo, ut legimus, et simplices ut columbae, et astuti ut serpentes (5), ut simplicitatem scilicet columbarum serpentium tueatur astucia, et ita malum facere neciamus, ut tamen vitare possimus.

[4] Judic. XV.

[5] Matth. X, 16.

XI.

ROSA

VITÆ HUMANÆ EMBLEMA.

[S. Ambros. *Hexaem. III, vol. I, p. 51.*]

Surrexerat ante floribus immixta terrenis sine spinis rosa, et pulcherrimus flos sine ulla fraude (1) vernabat: postea spina sepsit gratiam floris, tanquam humanae speculum proferens vitae, quae suavitatem perfunctionis (2) suae finitimis curarum stimulis saepe compungat. Vallata

[1] Sine fraude, *id est, sine occasione periculi, sine accione mali, espretio quae jam in lege antiqua inveniebatur.*

[2] Perfunctionis, *nihil aliud significat quam adimpletio missionis suae: perfungi vita simpliciter est synonymum de transigere vitam.*

est enim elegantia (3) vitae nostrae et quibusdam sollicitudinibus obsepta, ut tristitia adjuncta sit gratiae. Unde cum unusquisque aut suavitate rationis (4), aut prosperioris cursus successibus gratulatur (5), meminisse culpa eum convenit, per quam nobis, in paradisi amoenitate florentibus, spinae mentis animaeque sentes jure condemnationis ascripti sunt. Irrutiles (6) igitur licet, o homo, aut splendore nobilitates, aut fastigio potestatis, aut fulgore virtutis, semper tibi spina proxima est, semper est sentis; semper inferiora tua respice; super spinas germinas, nec proluxa gratia manet: brevi unusquisque, decurso aetatis flore, marcesit.

[3] Pulchritudo.

[4] Rationis, *id est, ussum rationis per quam homo est Dominus aliarum rerum.*

[5] Gratulari, *jam a primo seculo dicebatur pro sibi gratulari, se feliciter de.....*

[6] Rutilus et rutilare, *particulariter designat flamam quam ignis projicit.*

XII.

AGNUS,

(S. Ambros. *ibidem* VI, p. 122.)

Quid agniculis simplicius, quos minusculae parvorum comparamus innocentiae? Saepe ex his in magno grege agniculus per ovilia tota vagatus errat a (1) matre; et cum eam reperire non possit, balatu frequenti absentem citat (2), ut responsurae vocem excitet, quo ad ejus sonum errabunda replicet vestigia. Multis licet versetur in millibus ovium, recognoscit vocem parentis, festinat ad matrem, lactis quoque materni notos sibi fontes requirit: quamvis cibi desiderio teneatur et potus, transeurrit

[1] *Separatus á.....*

[2] *Vocat.*

tamen aliena ubera gravida, licet humore lactis exudent; solam matrem requirit, solius sibi materni uberis pauperes succos significat abundare. Illa quoque inter multa agniculorum millia solum filium novit: unus plurimorum balatus eadem species; illa tamen foetum suum discernit a ceteris, et solum filium tacito pietatis testimonio recognoscit. Pastor errat in discretione ovium; agniculus in agnitione matris nescit errare. Pastor fallitur specie; sed ovis pietate non fallitur. Unus odor omnibus, sed tamen habet natura odorem suum domesticum, quem soboles cara speciali quamdam videtur proprietate redolere.

[S. Ambros, *ibid* V, p. 89, 90.]

1. Echinus animal exiguum, vile ac despicabile (maritimum loquor,) plerumque index futuræ tempestatis, aut tranquillitatis annuntius (1) solet esse navigatoribus. Denique cùm procellam ventorum præsenferit, calculum validum arripit, eumque velum saburram vehit, et tanquam ancoram trahit, ne excutiatur fluctibus. Itaque non suis se librat viribus, sed alienæ stabilitatis regitur pondere. Quo indicio nautæ velut signum futuræ perturbationis capessunt, et sibi præcavent, ne eos (2) impatatos turbo impro-

1. Annuntium, est verbum novum.

2. Eos, seu se, vel ipsos.

visus inveniat. Qui mathematicus (3), qui astrologus, quive Chaldæus sic potest siderum cursus, hos coeli motus et signa comprehendere? Quo ingenio ista collegit (4)? quo doctore percepit? quis ei fuit tanti interpretis augurii? Sæpe homines confusionem aeris vident, et sæpe falluntur, quod plerumque ea sine tempestate discutiatur: echinus non fallitur, echinum sua nequaquam signa prætereunt (5).

2. Unde exiguo animali tanta scientia, ut futura prænuntiet? Quo magis in eo nihil est quo tantam possit habere prudentiam, crede quod per indulgen-

3. Genethliaque, astrologus qui aperit horoscopum allieujus in nativitate sua. Terminum sequens est generalis, quod tanquam Latini scrutantibus sideribus dant.

4. Collegit, scit ursus.

5. Non prætereunt, ne illi evadant.

tiam Domini rerum omnium id quoque præscientiæ hujus munus acceperit. Etenim si foenum Deus sic vestit, ut miremur (6); si pascit volatilia (7); si paravit corvo escam, pulli enim ejus ad Dominum clamant (8); si mulieribus dedit texturæ sapientiam; si araneam, quæ tam subtiliter ac docte laxos casses suspendit in foribus, sapientiæ non reliquit in unum; si ipse virtutem equo dedit, et solvit de cervice ejus formidinem, ut exultet in campo, et occurrens regibus irideat, odoretur bellum eminus, excitetur sono tubæ (9); si hæc irrationabilia pleraque, et alia insensibilia,

6. *Math. VI. 30.*

7. *Ibid. 26.*

8. *Job. XXXVII. 41.*

9. *Hæc verba speciosa, sumpta sunt de libro Job. XXXVIII, 19 et seq.*

ut foenum et lilia (10), replevi, suae dispositione sapientiæ; quid dubitamus quod etiam echinura contulerit hujus gratiam; præscientiæ? Nihil enim inexploratum, nihil dissimulatum (11) reliquit. Omnia videt, qui pascit omnia; omnia replet sapientia, qui omnia in sapientia fecit, ut scriptum est. Et ideo, si echinum visitationis suae exortem non prætermisit, si eum considerat et futurorum informat iudiciis; tua non consideret? Imo vero considerat, sicut testatur ejus divina Sapientia dicens: "Si respicit volatilia, si pascit illa, nonne vos pluris estis illis? *"Si faenum agri quod hodie est, et cras in ignem mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, modicæ fidei?"*

10. *Math. VI. 28.*

11. *In sensu de neglectum.*

XIII.

CICADA.

[S. Ambrosii Epist. XXVIII vol. II,
p. 203.]

Triste hominum vitae vanitas. S.

Doctor, haec vita, vitae cicad-
darum comparat.

Quid igitur nobis eum istius saeculi
vita, in qua est tentatio? immo ipsa vita
hominis tentatio est, et exilior quam sermo
fabularum [1]: habitare in luteis domibus,
dies et noctes in lucris ponere, et de lucris

(1) Sermo fabularum, id est, simplices
conversaciones quotidianae.

semper cogitare, et sicut mercenarius diurnam mercedem quaerere atque, ut cicadas aiunt, aura quadam pasci (2) cupiditatum. Vere sicut cicadae, quia de die in diem vivunt, questo rumpuntur [3] suo. Quid enim aliud sunt homines nullius ponderis, nullius disciplinae (4), nisi ut videantur sicut cicadae, et mortem nati diurnam, strepentes magis, quam loquentes? qui sub ardore ferventium cupiditatum se mul-

[2] Cicadas aura pasi cicadae [justa naturalistae] non pasiscuntur nisi cum rosa. Plinius de hoc exhibit rationem (Hist. nat. XI, ch. 32): Excitatae quum subrolant, humorent reddunt, quod solum argumentum est rore eas ali. Qui hoc nesciebant, cicadas de aere nutrire dicebant.

[3] Allusio de ver. Virgii Geor. III.
328.

(4) Instructionis.

ceant cantu sibi noxio, statimque occidant, nullum fructum ferentes, nihil habentes gratiae. Horum igitur viae [5] noxiae tortuosaeque serpentium. qui venenatu lapsu [6] corporis sese trahunt, atque in spiram nequitiae sese colligunt, et erigere non queunt ad coelestia.

[5] *Supl. sunt.*

[6] *Prolapsus.*

XV.

COLUMBA.

Christiani exemplum.

Quare Spiritus S. cum visibiliter aparuisset, venerit sub specie columbae. Illi qui de columbis vel de ovibus nihil habent, in Ecclesiae unitate remanentes non sunt; sicut et contra, boni ab ea separari non posunt.

In columba venit Spiritus sanctus: simplex animal et lactum, non felle amarum [1]. non morsibus saevum, non unguium

(1) *Tertulianus, sensum ipsum exprimit, in libro suo de anima, ait: Spirit. 10.*

laceratione violentum, hospitia [consuevit] humana diligere, unius domus consortium nosse [2]; cum generant, simul filios edere; cum commeant, volatibus invicem cohaerere, communi conversatione vitam suam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, legem circa omnia unanimi-tatis implere. Haec est in Ecclesia noscenda simplicitas, haec charitas obtinenda, ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut mansuetudo et lenitas agnis et ovibus aequetur. Quid facit in pectore christiano luporum feritas. et canum rabies, et venenum letale serpentum, et cruenta saevitia bestiarum? Gratulandum est cum

S. figura columbae delapsus in hominem, ut natura Spiritus sancti declararetur per animal simplicitatis et innocentiae.

[2] *Hoc est quod Plinius clarius exprimit cum ait: communem servant domum.*

tales de Ecclesia separantur, ne columbas, ne oves Christi saeva sua et venenata contagione praedentur. Cohaerere et conjungi non potest amaritudo cum dulcedine, caligo cum lumine, pluvia cum serenitate, pugna cum pace, cum foecunditate sterilitas, cum fontibus siccitas, cum tranquillitate tempestas. Nemo existimet bonos de Ecclesia posse discedere: triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatum procella subvertit; inanes paleae tempestate jactantur, invalidae arbores turbinis incursione everuntur. Hos [3] execratur et percutit Joannes apostolus [4] dicens, *Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis: si enim fuissent ex nobis, mansis-*

[3] *Hos, id est, quos S. Doctor per metaphoras paleae et invalidae arbores designat.*

[4] *Joa. II. 19.*

sent utique nobiscum. Hinc haereses et factae sunt frequenter et fiunt, dum per-versa mens non habet pacem, dum perfidia discordans non tenet unitatem.

XVI.

S. GENESIUS.

(Acta martyrum sincera, 256-257.)

Passio Sancti Genesis ex mimo
martyris.

1. Beatus Genesius cum esset in urbe Roma magister mimithymelicae [1] artis

(1) *Mimithymelicus, de mimo et de thymele deridatur. Stratum quo mimisi seu gladiatores suam professionem exercebant. Magister hic accipitur in sua propria significatione, ut oppositum discipulo cui docetur. Redactor de S. Gen. actibus, hic in una phrase omnes circumstantias S. conversioni prece-dentes copulare voluit.*

[qui stans cantabat super pulpitum [2] quod *thymele* vocabatur, et rerum humanarum erat imitator], et quadam die cum vellet Diocletiano imperatori ludum exhibere de mysteriis christianae observantiae [3], utpote saevissimo tyranno, cui Christiani exosi erant, et hujus rei gratia, spectante Imperatore et omni populo, in medio theatri quasi aegrotus decumbens se posceret baptizari, mimum in haec verba proposuit [4]: "Eia nostri, gravem [5] me

(2) Super pulpitum, stans: ut Titus Liv. dixit: Pars maxima super theatrum circaque consistunt.

(3) Observantia, in significatione cultus, quod non invenitur nisi in finem primi saeculi.

[4] Mimum... proposuit (seu exhibuit)

[5] Gravis, pondus capitis, fortitudinis exhaustus: verbum illud positum est, ad verba lusoria sequentia amaena redere.

sentio, levem me fieri volo. Illi responderunt: "Quomodo te levem facimus, si gravis es? Nunquid nos fabri sumus, et ad runcinam te missuri sumus?" Haec verba exhibuerunt populo risum. Genesius iterum: "Vesani, christianus desidero mori."—"Quare?" inquit. Quibus Genesius: "Ut in illa die veluti fugitivus in Deo inveniar [6]."

[6] *Fugitivi ut de punitionibus quae imminnent eis evadant, in templum confugiuntur et sub Dei protectione ponuntur. Mimicus similiter vult, diem judicii cum in templo invenire, velut fugitivus ibi inventus.*

S. Genesius interea sacras ceremonias de hoc modo lacerat, fides ad animum permanare, et exorcistae vere, non ut mimicus sed in persuasionis plenitudine respondit.

2. Evocato antem presbytero et exorcista, repente, Deo inspirante, credidit. Nam illi juxta lectum ipsius cum ressedissent, dicunt ei: "Quid ad nos misisti, filiole?" Genesius jam non simulate ac fecte, sed ex puro corde respondit: "Quia accipere cupio gratiam Christi, per quam renatus liberer a ruina iniquitatum mearum." Cumque Sacramentorum mysteria complerent, et indutus vestibus albis esset, veluti per ludum a militibus raptus et,

ad similitudinem sanctorum Martyrum. de Christi discutiendus nomine Imperatore fuisset exhibitus, stans in editiori loco, ita concionatus est.

Collocutio quae de scenae altitudine, Imperatori simulque populo compellit. Visio per quam ille conversus fuit.

3. "Audi, Imperator, et omnis exercitus, sapientes et populi hujus orbis. Ego quotiescumque christianum vel nomen audivi, exhorruí, et in confessione permanentibus insultavi. Ego etiam parentes meos et affines, causa christiani

"nominis, execeratus sum, et in tanta derisione habui christianos, ut mysteria eorum diligenti examinatione perquire-rem, ut ex eorum sanctificatione ludum vobis exhibere vellem [7]. At ubi me aqua nudum tetigit, et interrogatus *crede-re me* respondi, vidi super me manum coelitus venientem, et Angelos radiantes super me stetisse, qui omnia peccata quae ab infantia feci, recitaverunt de libro: quae mox in ipsa aqua laverunt, qua in conspectu vestro perfusus sum, et me mihi candidiorem nive postmodum ostenderunt. Nunc igitur, inelyte Imperator, et vos omnes populi, qui de his mysteriis risistis, mecum credite verum Dominum esse Christum: hunc esse lumen,

[7] Pro exhiberem, hoc pleonasmum in patribus frequenter invenitur, et nos de ille plurima exempla habemus.

“hunc esse veritatem, hunc esse pietatem,
“et per ipsum vos ad indulgentiam posse
“pertingere.”

Martyrium S. Genesii, nec non
ejus fortitudo. In actibus
sanctorum rellatum est, hoc
martyrium anno 303 acci-
disse, sed postremae conqui-
sitiones probabilitatem faciunt
eum multo añte, id est, anno
286 fuisse.

4. Ad haec imperator Diocletianus ve-
hementissime indignatus, statim eum fus-
tibus crudelissime caesum Plautiano prae-
fecto tradidit ad sacrificia compellendum:
a quo in equuleo suspensus, et ungu-
larum diutissima laceratione vexatus, lampadibus

etiam inflamatus (8), cùm in fide persiste-
ret dicens, “Non est rex praeter eum
“quem vidi; et adoro et colo eum: et pro
“ejus cultu si millies occidar, ipsius ero ut
“coepi. Christum mihi de ore, Christum
“mihi de corde auferre tormenta non po-
“terunt. Valde enim poeniteo (9) me er-
“rasse, quod antè nomen sanctum in homi-
“nibus sanctis exhorruì, et tardius ad ado-
“randum verum Regem superbus miles ac-
“cessi.” Martyrii coronam capitis obtrun-

[8] Lampadibus inflammatu, *species*
torturae quam Seneca sic describit: Circum-
da, defixis corporibus ignes: Et Juben: sic
In taeda lucent, stantes ardent, fixo gutture
fumant. Tertul. etiam sic: Ad stipem de-
pincti lamentorum ambitu exurimur.

[9] Paeniteo, *pro verbo personale, ar-*
chaismum est, quod in paucis clasisis inve-
nitur.

catione meruit, Plautiani praefecti jussu decollatus octavo kalendas (10) septembres

XVII.

[S. Maximi Sermo LXXV, p. 592.]

ORATIO S. CYPRIANI
PANEGIRYCA.

S. Cyprianus suos concivios tam per verbum quam per suam vitae sanctitatem edificabat. Posteritas eum honorat, in reminiscitiae suorum operum, nec non martyri sui.

Quanti meriti, fratres carissimi, beatus

[10] *Pro octavo (die ante) kalendas Sep. id est XXV Agust. Nomina mensium omnia pro adjectivis sumuntur: ratio qua dicitur, kalendae Septembres, Juniae &*

Cyprianus, quantaeque sit gloriae, et venerabile ejus martyrium et nota omnibus doctrina testatur. Nec enim extraneis eget laudibus, quem apud omnes homines magnificentia propii sermonis illustrat. Denique ut tantus ad nostram quoque perveniret aetatem, admiranda eloquentiae ejus monumenta fecerunt; nam dum creditos sibi populos in observantiam coelestium mandatorum solitus magister erudit, suam ad posteros vitam fidemque transmisit. Quod ita esse omnis mecum studiosus agnoscit, quoniam in libris ejus advertitur quanta in illo fuerit castitatis puritas, sanctitatis bonitatis, fidei magnitudo. Nam dum peccantium vitia severa objurgatione castigat, dum sanctorum merita digna laude prosequitur, coelestem inesse cordi suo aperit disciplinam. Unde hic sine dubio ex illis est fratribus, de quibus dictum est per

prophetam (1): *In omnem terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum.* Exiit utique in omnem terram sonus beatissimi Cypriani, quoniam sub universo coelo, et passionis ejus (2) innotuit gloria, et clarissimae linguae ejus tuba personuit. Et vere tubae sermonis ejus clangor [3] increpuit, cum, Ecclesiam Dei spiritali proelio decertantem adversus minas terroresque gentilium sonitu coelestis elo-

[1] *Psalm. XVIII, 5.* Fratribus, S. Paulus, haec verba, Sanctis Apostolis et primis confessoribus, pariter tribuit. *Rom. X, 18.*

[2] S. necatus fuit XIV Septembris, die ipso quo, annus praecedens discerat, eum intra unum annum moriturum.

[3] Verba illa, aequivalentia earum sunt: *Et vere sicut tubae clangor increpuit sermonis ejus clangor.*

quii accendit, et ne videretur plebem Dei in contemptum praesentis vitae eloquens magis quam fortis armare, mortem, quam praedicando docuerat non timendam, suscepta pro Christi nomine passione, calcavit; atque ita factum est ut omnem fidelem ad subeunda pro religione tormenta non solum sanctorum adhortatione verborum, sed fortissimo sanguinis sui provocaret exemplo. Vere hic ab omnibus ac tuto orbe venerandus, qui tota perfectionis divinae virtutis opus et asseruit et implevit. (4)

[4] Asseruit, pro implevit, in suis operibus. Vide sequentis panegyrici finem.

XVIII.

ALIA S. CYPRIANI PANEGYRICA
ORATIO.*(S. Maximi Sermo LXXVI, p. 594-596)*

Explicita probatio de fidei nostrae sanctitate est gaudium, quod Ecclesia universalis in martyrio alicujus sancti habet. Ideo alicujus martyris obitus, natalis ejus vocatur. In hujusmodi enim morte omnes affectus sensationesque terrenas Dei amori cedent.

1. Quanta sit christianae fidei magnitudo. quaeve fiducia, hinc vel maximè nos discere oportet, quod intra [1] miranda

(1) Affectatio, passio, remens deciderium opud, cum adjuvato sumgitur frequenten.

coelestium promissorum munera votivum nobis oritur gaudium de morte sanctorum. Nec enim naturae nostrae, sed religionis est ratio, quod occasus hominis, ubi Deus est causa moriendi, infidelium contristat mentes, et pectora christiana laetificat. Ideo denique perentorum martyrum obitus in Ecclesia Dei velut genuinus natalis excolitur, quia novo nascendi ordine ad novam coeli vitam, morte parturiente, nascuntur. In hujusmodi enim morte, quae pro veritate salutaris fidei venit, quia vivo ac vero creditur Deo, spe saeculi melioris pulsa procul affectatione (1) carnali, luctum non habet pater, nec mater inelamat [2], filios suspiria consolatur sua, moerorem frater repellit, tristitiam maritus abjurat (3), et

[1] Vide nctam precedens.

[2] Inelamat, dolores pro..... Cicer. de se ipso dixit: Nemo ingemuit, nemo inelamavit nihil cuiquam doluit.

(3.) Abjurare, in sensu abdicationis, de quo usu, nisi post tertium seculum, non invenitur.

dilecti conjugis calcat uxor affectum. Cedit namque, cedit terreni amoris calor, ubi christiani mentem flamma divinae charitatis accenderit.

S. Cyprianus illo igne succensus qui ad martyri perfectionem duxit. Thesaura coelestia in corde suo plurima sunt, quos quotidie augit, et quorum in se ipso nullam paupertatem sentit, cum ea plurimis daret. Talis est enim thesauri coelestis natura

2. Hoc profecto igne succensus ardentissimus Cyprianus sacerdotium vitamque suam in passione contempsit, ut jam eum passio gloriosiore Christi redderet sacerdotem. Quid hoc magnificentius viro, cu-

jus non minus mors est admiranda quam vita? Fuit enim ei fidelis in sermone confessio, et mirabile in confessione martyrium. Fuit in eo cordis ac linguae simplex consensus atque indivisa societas; nam quidquid ori ejus cordis ipsius spiritus intulisset, hoc cunctis audientibus sancta ejus lingua dictabat, ut ait Salvator (4), *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona*. Et quis potest habere bonum mortali in corde thesaurum, nisi cujus pectus Christus inhabitat? sicut docuit gloriosissimus Paulus (5) dicens, *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas virtutis Dei sit, et non ex nobis*. Hic est, fratres, boni cordis thesaurus, qui servorum Dei os bonum et linguam divitem facit: hic est thesaurus, cujus pratio omnis fidelis beatam sibi paradisi sedem et

[4] *Matth. XII, 35.*

[5] *II Corinth. IV, 7.*

regnum mercatum aeternum. Hoc thesauro venerabilis Cyprianus unumquemque credentem proflua linguae suae largitate ditavit, nullam tamen ipse, dum largitur (6) omnibus, divitiarum suarum sentiens paupertatem. Tanta enim thesauri hujus est copia, ut et totum consequatur accipiens, et qui dederit nihil amittat; in modum lucernae ardentis, quae et flammam suam ad motis sibi lampadibus praestat, et ipsa nihilominus sine damno traditi luminis perseverat. Novi, fratres, novi miraculi res est, quae habeas dare, et eadem dando non amittere; totum transfundere, et nullum sentire defectum. Propter quod beatissimus Cyprianus cunctorum est fide-
 ———
 pium devotione celebrandus, qui largiendo populis quae habebat, ac retinendo quae dederat, laudabilem vitam suam et claris-

(6) Largitur, pro legitur.

simo sermone extulit, et pretiosissimo sanguine consecravit, quatenus universo orbi loquentis fidem virtus patientis ostenderet. Rectissime de hoc dicitur illud Davidicum (7): *Os ejus meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium, et lex Dei ejus in corde ipsius.*

Ratio qua omnia verba suaeque acciones signum sanctitatis fuerunt. Dominica lex semper in corde suo erat.

3. Erat utique in perfectione sacerdotii ejus cor sanctum, os sapiens; terribilis mirum erat Cypriani lingua, quae et integritatem pectoris, et illa omnipotentis Dei tremenda judicia peccantibus ingerebat, qui se ita totum sancto in sermone

(7) *Psalm. XXXVI, 30.*

fundebat (8), ut nihil penitus in secreto sui pectoris reliqueret quod lateret. Latet autem intra semetipsum, latet peritus quisque, nisi sapientiam cordis ejus docta dicendi (9) lingua prodiderit. Quid non in illo viro praecipuum, quid non mirabile, in cujus ore sapientia, in cujus lingua iudicium; in cujus corde lex Dei [quae iustitiae mater est] permanebat? Nec otiose, carissimi, consequens psalmi ipsius (10) ordo subtexuit, dicens, *Et non supplantabuntur gressus ejus*. Non sunt revera Cypriani supplantata vestigia, quia in ejus corde lex Dei viget. Qui in ore ac lingua sua

(8) Fundebat, pro effundebat vel profundebat.

(9) Doctus, cum genitivo aliquoties junctus, per analogiam cum suo synonymo, Peritus.

[10] *Ips. v. 32*

coelestem sapientiam divinumque iudicium meditatur, gressus ejus lapsum sentire non possunt. Aut quod in illo unquam peccati tempus, quodve momentum diabolica potest reperire subreptio, cujus os, cujus lingua per omne spatium noctis ac diei voluntatem Dei et sapit et loquitur, secundum illud quod dictum est a propheta (11): *Et in lege ejus meditabatur die ac nocte?* Credite, fratres, quia nunquam inter adversa hujus saeculi movebuntur pedes ejus, cujus pectus a tramite verae fidei non declinat. Et quia omnium virtutum genera beatissimus Cyprianus, ut sacerdos, ut justus, ut sapiens, possidebat, inconcusso pede consistens moveri sua in passione non potuit. Et inde est quod ab uno eodemque viro et inoffensam recte vivendi regulam et fortissimum martyrii te-

(11) *Psalm. 1, 2.*

nemus exemplum. Ille enim nos Deo vivere et pro Deo mori non solum sermone docuit, sed et opere confirmavit.

XIX.

MACHABEORUM ET S. EUSEBI
VERCELLENSIS EPISCOPI
PANEGGIRICUS.

[S. Maximi Sermo LXXXIII, p. 611-614]

In eorum natali.

In quinque saeculorum distantia Machabaei et S. Eusebius, eodem die ipsum certamen habuerunt, in quo adversarius victus fuit, et illi cum christo magis conjuncti fuerunt.

1. Ad celebritatem praesentis diei, fratres carissimi, omni nos cum alacritate

concurrere, devotio geminae nos festivitatibus invitat, quam nos habere manifestum est de Machabaeorum triumpho et victoria confessoris. Est namque nobis per Machabaeos gaudium generale cum ceteris, et per beatum Eusebium domesticae gratulationis propria peculiarisque laetitia est; et licet diversis temporibus, diverso utique agone conflixerint, unus tamen in illis spiritus dimicavit. Quis enim dubitet unum in illis sensum, unam mentem, unum fuisse spiritum, cum illi pro Domini lege sicut passi, hic pro ipso Domino protulerit passionem? Diligentius nunc intendamus, carissimi, quae specialiter Machabaeis, quae beato Eusebio fuerit causa certandi.

Macabeorum martirium. Sex fratrum constantia.

2. Igitur cum apud vetusta saecula

(1) in servos Dei diabolicae invidiae facibus gentilitas accensa ferveret, et Antiochi praecique ferocissimum pectus impia suppleret insania, Machabaeos fratres eorumque religiosissimam matrem raptos ad ferale jubet tribunal adduci, quatenus (2) eos metu mortis, terrore poenaum, oblationibus munerum, in suum transire suaderet errorem. Ad devotissimam juventutem nec minae mundi a Deo suo re-

[1] Apud vetusta saecula, *praepositio* apud generaliter significat loci relationem, sed hic sumitur sicut jam Terentius de ea usus fuerat in *Eunnuque II, sc. II v. 15*:

Olim isti fuit generi quondam quaetus
apud saeculum prius.
saeculum positum pro verbo generatio, unde
verba illa: ad haec equivalentia sunt: Apud
veteres.

[2] Quatenus, *possitum est pro ut.*

vocant, nec regia blandimenta seducunt. Itaque primus ex illis divinae dispositione justitiae palaestram certaminis coelestis ingreditur, ut qui aetate praeciret, passione praecederet, et nascendi ordo teneret in fratribus ordinem triumphandi. Hic igitur primaevus e fratribus sartagine succensa frigi jubetur e re e, sed refrigeratur (3) a Deo; manibus pedibusque truncatur, sed multum de sui integratione (4) securus, quod pro illius haec se noverat lege pati, penes quem solum esse credebatur formandi reparandique corporis potestatem; ob hoc nimirum fortissimus juvenis toto corpore membrisque conciditur, ut advertat, praestante Deo, tot se martyria habere quot membra. Privatur alius lingua, alius capitis cute nudatur,

(3) *Expretio Biblica.*

(4) *Integratio, est locutio antiquitatis redintegratio, est nova locutio.*

ut poenarum diversitas varietatem gigneret praemiorum. Fremit ergo in omnem saevitiam (5) sanctorum virtutibus exacerbata crudelitas. Lassescunt lamistae manus: cruenti tabescunt oculi, atque ipsa jam sibi impietas erubescit, conversoque ordine quaestionis, gemit tortor, et tortori suo tortus insultat.

Junioris filii, qui inter fratres suos fuit septimus, heroissimum. Nunquam fides potentior fuit in naturam quam in sept, martirum matre.

3. Caesis itaque per haec prostratisque sex fratribus, septimus, qui et junior, exa-

(5) Fremit in saevitiam, circuitum abbreviatum pro fremens erumpit in saevitiam.

minandus (6) ingeritur: quem rex ille tyrannicus, tot ac talibus suspensis frustra suppliciis, mollissima nititur allocutione mulcere. Promittit opes, offert honores, suasque insuper amicitias (7) pollicetur, si possit a puero impetrare perfidiam. Sed constantissimus adolescens, regem et regis dona despiciens, paradisum cogitatione deambuans (8), et coelum mente percurrens, supplicia sibi censuit commodiora quam munera, elegitque mori pro Deo quam vivere cum tyranno; nec sane poterant eum regia inclinare promissa, quem fraterna tormenta non flexerant. Immo,

[6] Examinandus, pro probatus in sua religione.

[7] Amicitias, id est. favores. Haec pluralitas abstractam aliquam ideam exprimit.

[8] Deambulans, construc. cum acusat. sicut et perambulare: Paradisum fidei gressibus ambulabat.

ut exitus docuit, fidelissimus puer in ea magis parte videbatur torqueri, quod tardius terquebatur. Inter ista mater egregia de cruciatibus filiorum divinitus inspirata gaudebat, certa tot se decorandam (9) coronis, quot funera pertulisset in filiis. Quis haec audiens non miretur? Ob honorem Dei materno in pectore genuinus tepescit affectus, fide natura superatur, et suo mulier fortior sexu docet filios amare supplicia. Praemisis igitur ad Deum pigrioribus (10), ipsa etiam, spreto mundo, gloriosissima morte succumbit. Et dignum revera erat ut mater martyrum vitam martyrio terminaret.

[9] *Pro se decoratum iri.*

[10] *Fili.*

S. Eusebius ab Arrianis torquetur. Exilium ejus inter eos.

4. Post ista, dilectissimi, recenseamus nunc, prout possumus. quae beatissimus pater noster Eusebius pro fidei defensione pertulerit, ut advertamus quantus eum labor quaeve merita ad tantam hanc confessionis gloriam provexerunt (11). Hic igitur, ut relatio paterna nos instruit, hac nostra raptus ex urbe Scythopolim (12) ducitur. ibique trucidandus traditur

[11] *Pro provexerint.*

[12] *Scythopolis, prius Bet-san civitas samaritana hodie Et-Baisan. Ab imperatore Constantio illuc, sanctus exulavitur qui illi maxime opositus fuit, in concilio Milanese anno 353, ut ejus machinationes in arrianismum fovendum, non praevalerent.*

Arianis. Non est incognitum, fratres quantam possit exercere nequitiam inimico saeviendi permissa libertas. Nam, ut passionum ejus sequentia decurramus, dicitur, post illum velut propheticum scalarum tractum [13], tale illi ab Arianis supplicium constitutam esse, ut in superioribus domus arcissimum ei cubiculum praepararent. tam breve, tam humile tamque depressum, ut nod tam caderet homi-

[13] *Velut propheticum scalarum tractum. Hoc tormentum quo arriani sanctum asigerunt ab auditoribus hujus locutionis bene dignocebatur, quia S. Maximus de illo locutus fuerat jam in quadam ejus homilia [Appendix p. 69]: "Dicitur inter cetera passionum genera hoc poenale passionis supplicium pertulisse, ut dum interrogaretur ab Arianis, et se eorum communicare perfidiae denegasset, scalarum proclivi tractu supinis pedibus ad imum usque pertraheretur; et iterum revocatus ad summum interrogatus denovo, cum eadem respondisset eadem pateretur; ac frequentem interrogat,*

nem quam torqueret, et hospitium Arianum esset magis poena quam requies. Ferunt enim adeo augustum illud fuisse, ut in eo martyr jacens non posset pedem protendere, stans non valeret caput erigere, sed esset semper contractus, inclinus et humilis, et nihil aliud praeter fidei spiritum liberum gerens. Torpebant quidem uno in loco ejus defixi pedes, sed paradi-

tionem frequenter hujusmodi supplicium fuerit subsecutum. In qua passione S: Eusebii martyris licet fuerit quassatum caput, elisum corpus, membra contracta, animus tamen fidei mansit invictus. Nam quanto plus Ariana perfidia corporaliter lacerabat, tanto magis eum Catholica integritas spiritualiter reforebat. Quem quidem scalarum ascensum atque descensum possumus dicere quem Jacob somnians prophetabit [Genes. XXVIII. 12]: et sicut ille vidit etiam istas scalas ab imo ad coelestia usque pertingere, sic per has et Eusebius ascendit ad coelum, et Ariani ad inferos descenderunt."

sum fidei gressibus ambulabat, jacebat in eo depressum caput, sed Christus in eo caput erigebat. Haec igitur beatus martyr in haereticorum patiebatur hospitio, non quod ista deberentur martyri, sed quod talis sit hospitalitas Ariana, ut ejus habitaculum poena sit carceris, non humanitatis hospitium.

Inter hos martyres comparatione facta, invenitur; Eusebii inferiorem non fuisse victoriam, illae quam Machabaei habuerunt.

5: Quamquam de suavitate gestorum ejus nulla sit invicem nobis dicendi audiendique satietas, nec beatissimorum tamen Machabaeorum silentio est praeterunda victoria; quia et ipsos hic idem dies ereptos saeculo magno cum triumpho transmisit ad coelum. Et quamvis chorus ille

fortissimus ad Deum suum inter tormenta, transierit, non tamen impar est Eusebius, qui confutata perfidia ad eundem Deum, victa post tormenta, migravit. Et ut manifestius advertamus Eusebii inferiorem non fuisse victoriam; illi veteri pro lege certarunt, hic novo pro Evangelio militavit: illi pro praeceptis quidem Dei subiacuere supplicii; Eusebius autem pro Deitatis ipsius veritate [14] conflictit: restiterunt illi Antiocho regi, ne illicitis tunc carnibus [15] vescerentur; obstitit iste diabolo, ne haeretici sermonis fermento panem nobis Dominicum macularet.

[14] Pro Deitatis veritate, quam Arianam trucidabant, quia in S. Trinitate constantialitatem impugnabant, sicut et divinitatem in D. N. J. Chrsto.

[15] Illicitis carnibus, scilicet suillis.

Nova Machabeorum laudatio.
 Splendor enim S. Eusebi, qui
 eadem die reffulget, illos ob-
 nubilare non debet.

6. Exultemus itaque, fratres. Deo nostro agentes gratiam, quia sub hac praesentis diei devotione gemina festivitate laetamur, Eusebii quippe suscipientes triumphum, et victricium [16] Machabeorum tormenta mirantes. An non mirabiles Machabaei, quos nativitatibus suae passionisque consortio et apud saeculum fuisse fratres, et in coelo videmus esse germanos, qui beatissimo egregiae matris ab ubere et substantiam vivendi et vincendi suxere virtutem: In tantam enim perfectionem

(16) Victris clasisis, cum sustantivo neutro dicitur, sicut victricia arma, cum masculino vero irregulariter victor ponitur, unde aliquando equivocatio victorum venit, et tandem de genitivo victricium utitur: Quia victorum tormenta, sic potest esse de victris.

[17] lacte et sermone adolevere materno, ut inseparabilis esset et in corde eorum sapientia, et in corpore fortitudo. Denique Antiochus lectissimos juvenes, fide propria et materna adhortatione constantes ut a reverentia paternae legis averteret, non acerrimis terrere suppliciis, non magnis potuit avocare promissis. Tantus enim in membris eorum vigor, tantus in pectore spiritus, tanta erat in responsione doctrina [18], ut et spernendo poenas, et confutando perfidiam impii regis et terrorem vincerent et furorem. Venerabilis autem mater confessione parili et consimili morte defuncta, laetior ad pignora sua de hoc saeculo profecta migravit. Nec

[17] Erronea locutio, quae asserit, perfectionem esse latinitatem hodiernam.

[18] Tanta in responsione doctrina, ad hoc videre potest opus de Flavio Josepho de Machabaeis, p. 992 ad 401 2° vol.

mirum si saevitiam regis in semetipsam magnanimitèr pertulit, quae tam fortiter eam potuit et in filiis sustinere. Vere beata mulier, atque omnium prosequenda praeconiis, quam pro fide Dei sui, et in occasibus filiorum, nulla carnis fregit affectio, et a tormentis proprii corporis nec sexus revocare potuit, nec senecta.

Haec ergo sunt, carissimi, diei hujus gaudia votiva fidelium: haec semper beato Eusebio et gloriossimis Machabaeis exhibeamus obsequia: quos in aeternum regnum tempus quidem diversum, sed fides eadem et dies una provexit.

XX.

JULIANUS POMERIUS.

[*Lib. de Vita contemplativa III, c. 16 seq.*]

Virtutum cardinalium expositio.

I. Jam qualiter unaquaeque virtus possit acquiri, breviter disseramus.

Omnis sancta virtus res est divina, incorporea prorsus atque mundissima: quam mentes inquinatae non inquinant, sed ipsa inquinatas emaculat; cujus participatione formantur infirmia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adversa [1]. Hanc non habet nisi Deus, et is cui dederit Deus: quae in animo habitat, sed animam corpusque sanctificat; ad quam nullus accedit invitus [2], quam nullus amittit, nisi propria voluntate deceptus. Nemo eam sibi conferre potest, cum possit auferre; alteri autem

(1) Virtutum exempla, per earum effectus, in vita D. N. J. Christi Apostolorum sanctorumque nominantur.

(2) Hoc est christianismi disciplinarum fundamentum; cum non existeret in nobis virtutem aliquam, nisi per gratiam et liberum arbitrium. ideo Pomerius addit: Nemo eam sibi conferre potest, cum possit auferre (per liberi arbitrii abusum).

mirum si saevitiam regis in semetipsam magnanimiter pertulit, quae tam fortiter eam potuit et in filiis sustinere. Vere beata mulier, atque omnium prosequenda praeconiis, quam pro fide Dei sui, et in occasibus filiorum, nulla carnis fregit affectio, et a tormentis proprii corporis nec sexus revocare potuit, nec senecta.

Haec ergo sunt, carissimi, diei hujus gaudia votiva fidelium: haec semper beato Eusebio et gloriossimis Machabaeis exhibeamus obsequia: quos in aeternum regnum tempus quidem diversum, sed fides eadem et dies una provexit.

XX.

JULIANUS POMERIUS.

[*Lib. de Vita contemplativa III, c. 16 seq.*]

Virtutum cardinalium expositio.

I. Jam qualiter unaquaeque virtus possit acquiri, breviter disseramus.

Omnis sancta virtus res est divina, incorporea prorsus atque mundissima: quam mentes inquinatae non inquinant, sed ipsa inquinatas emaculat; cujus participatione formantur informia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adversa [1]. Hanc non habet nisi Deus, et is cui dederit Deus: quae in animo habitat, sed animam corpusque sanctificat; ad quam nullus accedit invitus [2], quam nullus amittit, nisi propria voluntate deceptus. Nemo eam sibi conferre potest, cum possit auferre; alteri autem

(1) Virtutum exempla, per earum effectus, in vita D. N. J. Christi Apostolorum sanctorumque nominantur.

(2) Hoc est christianismi disciplinarum fundamentum; cum non existeret in nobis virtutem aliquam, nisi per gratiam et liberum arbitrium. ideo Pomerius addit: Nemo eam sibi conferre potest, cum possit auferre (per liberi arbitri abusum).

nec conferre praevalet [3], nec auferre:

In homine, duarum virtutum oppositarum certamen.

2. Itaque cum talis ac tanta virtus cuilibet inter voluptates suas adhuc marcescenti refulserit, atque ei ad se concupiscendam desiderium salubre commoverit: protinus in animo ejus duarum delectationum contrariarum rixa consurgit; et mentem voluntas, adversum se anticipi delectatione divisa, in diversa ducit ac reducit; modo reprehendendo quod elegerat, modo quod reprehenderat eligendo; atque ita in alterutrum latus se cogitationum varietate versantem ipsa velut virtutis ac vitii tepi-

[3] *Melior est valet, pro praevalet in sensu hujus narrationis; praeterea verbum istud, in latinitate pura, non est cum infinitivo.*

da medieta [4] vexat ac lacerat: quoniam quidem quemlibet hominem, donec se in eo quod elegerit certa definitione confirmet, (quamdiu modo non vult quod volebat, modo velle incipit quod nolebat) velut in quodam deliberationis incerte bivio constitutum, discerpit ipsa diversitas voluntatum.

Seductrices carnis inspirationes, et ejus probrosae prolaptiones.

3. Hinc eum virtus admonet suae sa-

[4] *Terminum hoc, est eorum quorum Cicero inventus est, ut in latinitate grecorum philosophorum cogitationes, vertere possit. Vide quod de universo dixit, cap. 7. Vir audeo discere medietates quas Graeci appellant; sed quasi ita dixerit, intelligatur: erit enim planius.*

lutis, et vocat; inde consuetudo vitiosa discedere a se volentem remoratur et revocat, et paulisper a se averso, nec ad virtutem plene converso, usitatae voluptatis admonitione blanditur, et omnes illecebras, quibus olim perditae fruebatur, ostendit. Turpia quoque desideria, quibus vincitur (5), immittit, ac jam poene fastidienti blandum nescio quid molliter inducitur; et supplicat ne praeponat molliora dura, laetis tristia, certis dubia, praesentium voluptati futura; cogitet quam poenale (6) sit atque difficile dulcibus carere deliciis, illecebris renuntiare carnalibus, abstinentiae jugis gravari laboribus, jejuniorum ac vigiliarum continuatio-
ne torqueri, certa carnis afflictione prae-

(5) Vincitur [homo ei] immittit vitiosa consuetudo,

(6) Quam poenale, in sensu de, quantum poenam afferens, de verbo poenabilis, in opere Pomeri utitur de poena in omnibus sensibus quos nos substantivo poenae daturus.

mium dubiae remunerationis ambire, contra diabolum decipiendi peritum resistendo arma corripere, insidias ejus ac fraudes vigilantis animi cautione vitare; quam denique miserum sit enormitate tantae asperitatis evictum, ac diabolica fraude deceptum, ad repudiata redire, voluptatibus quas abjecerat frui: et omnibus quae incaute, laboriosum suscipiendo propositum, contempserat, delectari.

Arma spirrtuales, per quas anima, suas malas inspirationes depugnat.

4. His et talibus vitiosa consuetudo dubium sanctae definitionis [7] affigit, Virtus contra quae Continentia nominatur morantem confidenter objurgat, ad delectationes puras castasque delicias, quibus [7] Definitio, ad est, determinatio, resolutio.

fruntur omnes sui amatores, invitat; offert nudo justitiae vestimentum; illuminato [8] sui apparatus demonstrat ornatum; diffidenti de se protectionis suae promittit auxilium hortatur et provocat ut, definitionis ambiguitate deposita, propositum spirituale suscipiat; perseveraturum se in suscepto labore propositi sui, non sua possibilitate sed Domine miseratione confidat, nec suis viribus, sed gratiae omnipotentis fretus auxilio, contra diabolicas impugnationes victricia arma corripit; cogitet quanti et quanta potuerunt et possunt (9) quod se posse desperat; unde illi vel illae potue-

[8] *Illuminato, ille qui per fidem illuminatus est. Apparatus, pompa, magnificentia. sicut Cornelius Nepot. de Pausanias dixit: Apparatu regio utebatur, veste Medica. (cap. 3.)*

[9] *Melior est in subjunct. potuerint et possint.*

runt, inde (10) se posse firmiter credat; certa spe spiritalia carnalibus, et terrenis coelestia, et futura praesentibus anteponat.

Frecuenter accidit ut post triumphum in certaminibus adversus carnem habitis, homo in superbiae et mundi vanitatis laqueis cadit.

5. Qui si persuasione ac pulchritudine virtutis illectus, aliquantulum a priore conversatione recesserit, statim ei alia tentatio, contra quam luctetur, occurrit. Nam quem carnalis voluptas superata cimeterit, mundi vanitas occupabit: sicut nobis illi exemplo sunt, qui delectationem sibi libidinis interdiciunt, et ventosae vanitatis licentiam suae voluntati permittunt,

[10] *Unde.....inde, lit. de qua fonte, de ipsa, id est, per ipsa arbitria, seu ipsa media.*

Turpitudini amorum contradicunt, et ambitioni succumbunt: utuntur deliciis ac vestibus accuratis ad luxuriam, comatulis pueris, ac potentibus equis ad pompam, accipitribus ac sagioatis canibus ad venatum, venationibus crebris ad luxum, et ambitiosi apparatus jactantiam necessarium [11.] mentiuntur ornatum.

Plurimi alii vitae spiritualis inimisi, adhuc sunt. Beatus ille qui eos devincerit, et qui cum Deo suo inventus fuerit.

6. Jam [12] ridere effuse, vocem procacibus cachinnis attollere, turpes jocos li-

[11] *Illi mentiunt, id est, mendacem seu falsam persuasionem habent, pompam aparentem non esse nisi equivalentem (ornatus) necessario et imperiose a sua conditione sociale petitum.*

[12] *Jam, frequenter ponitur, cum de alio in alium objectum transitum fit; seu non novum.*

Fatigando, pro usque lacessendo.

benter audire, aliorum poenam suam facere fatigando laetitiam, urbanos quosque, quamvis turpes, explere deliciis, serios necessariis indigentes abjicere, domos amplissimas et ornatas extruere, facultates suas indesinenter augere, alienis pervadendis, si possibilitas patiatur, inhiare, non rem cupiditatis, sed nescio ejus utilitatis existimant: ut illa quae dixi vel alia multa similia, non solum libenter exerceant, sed etiam hinc eos (13) objurgantes irrideant, ineptire credentes illos qui licita et usitata nobilibus crimine ambitionis infament. Sed qui hoc quoque malum divinitus adjutus evicerit, et, spiritalis continentiae viribus fultus, omnia quibus potest a perfectione retardari, calcaverit; mentem suam sancte virtuti, studio bonae voluntatis

[13.] *Eos, seu ipsos. Objurgantes est subjectum.*

inclinat tunc delectabiliter ac devote nutus omnes reginae virtutis in se regnantis observat: ac sic cum Deo unus spiritus factus, nihil aliud agit semper aut cogitat, nisi unde clarior aut nobilior fiat, et oblectationes vitiorum omnium puris delectationibus vincat.

Quatuor virtutes cardinales. Probationes, de numeri quattuor perfectione.

7. Videamus nunc an vera sit philosophorum illa sententia, qua quattuor virtutes, velut quosdam virtutum omnium fontes, vitia quoque quattuor, velut quasdam origines malorum omnium, definiunt.

Principales quattuor esse virtutes non solum philosophi sentiunt, sed etiam nos-

tri consentiunt. Sed quare quattuor, vel quae sint opera singularum, hoc, Domino illuminante, debemus breviter demonstrare.

Quaternarium numerum perfectioni sacramentum paene nullus ignorat: siquidem totus orbis Oriente et Occidente, Aquilones et Meridie, quattuor determinari partibus sive angelis invenitur; et ipse Adam, qui est humani generis pater, vel generale nomen, quod dicitur homo (14), quattuor literis explicatur. Corpus quoque quattuor elementis exstructum, quaternarii numeri in se continet sacramentum. Ipsius etiam animae quattuor esse affectiones, quibus vel ad bona utimur, vel ad mala, et antiqui subtiliter invenerunt, et eorum iuventae probantes posterius susceperunt.

(14.) Homo, haec est enim verbi Adam, significatio.

Ipsarum Probationum continuatio. Evidens est, ut per virtutes cardinales, homo perficitur; difficilis est, omnes virtutes particulares, inde provenientes, enumerare.

8. Sed et quattuor flumina quae de paradisi fonte procedunt (16), vel quattuor Evangelia, divini currus rotae quattuor et animalia, alae eorum quattuor ac facies (17), dignitatem numeri hujus abunde comendant: et ideo virtutes istae, quae tantum continent perfectionis in numero, sollicite considerare debemus quantam sanctitatem conferant animo christiano, et quam nihil perfectiones usquam sit, quod in istis virtutibus non sit. Nam si facit temperantia temperantem, prudentia prudentem, justitia justum, fortitudo fortem;

(16.) *Vide gen. 11. 10 et seq.*

(17.) *In Ezechielii visione. C. I.....5.*

eo qui temperanter, juste et prudenter agit, ac fortiter, nescio qui possit esse perfectius. Itaque difficile quidem est nomina virtutum, quae ex illis quattuor, quas principales diximus, oriuntur, ostendere; sed cum proprietates et actus earum cooperint aperiri, ex ipsis affectionibus (18) singularum, quae virtutes ex quibus (19) existant, forsitan apparebit.

Virtutes omnes donum Dei sunt; quarum ipse Deus, fons et essentia est.

9. Verumtamen hoc imprimis nosse et tenere debemus, quod istae quattuor virtu-

(18.) *Affectio, est dispositio qua anima, per unamquamquam earum virtutum, posita est. Modus quo quisque afficit animum.*

(19.) *Latine et grece loquendo, reunire posunt in unam phrasem, duas Propositiones interrogativas.*

tes, vel omnes quae ex illis existunt (20), dona sint Dei; et quod nullos eas habet, habuit aut habebit, nisi cui Deus, qui est omnium virtutum proprietas (21) et origo, contulerit: quoniam quicumque, quoquamque tempore, in quacumque gente in Deum credentes ex fide vixerunt, illius dono temperantes ac prudentes, iusti ac fortes fieri utique potuerunt; qui autem nescientes Deum, vel etiam blasphemantes, sine fide vixerunt, nihil earum virtutum a Deo accipere vel habere potuisse credendi sunt.

Prima virtus cardinalis: Temperantia, hujus virtutes effectus.

10. Sed jam videamus quae sit proprietas singularum. Temperantia tempe-

(20.) *Surgissent, talis est enim significatio de existtere.*

(21.) *Proprietas, philosophice loquendo est essentia.*

rantem, facit, abstinentem parcum sobrium, moderatum, pudicum, tacitum, serium, verecundum. Haec virtus si in animo habitat, libidinis frenat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra nos confusa ordinat, ordinata corroborat, cogitationes pravas removet, inserit sanctas, ignem libidinosae voluptatis exstinguit, animi teporem desiderio futurae remunerationis accendit, mentem placida tranquillitate componit, et tutam semper ab omni vitiorum tempestate defendit. Temperantia intemperantiam nostram ad honestum modum redigit in cibo ipso vel potu, ut contenti simus appositis: ne poscamos impudenter quod aut ille qui positur (22) forte non habeat; aut alius, quod desiderio nostro placeat, offendant, aut gulae nostrae intemperantiam.

(22.) *Poscor aliquid, est hellenismum, propositur à me.*

198 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
rans appetitus appareat; nec iudicemus
eos qui volunt cibus, quos ipsi percipimus,
abstinere; nec eis verecundiam [23] fa-
ciamus, qui ea quibus ipsi abstinemus
forte percipiunt, et Deo gratias agunt: ser-
ti quod satis miserum sit aliquos de cibi
vel potus perceptione damnare, aut nobis
arrogare per abstinentiam sacritatem.

Allii Temperantiae effectus.

Secunda virtus cardinalis: For-
titude. Eorum qui tantum
in apparientia, hanc virtutem
habent.

11. Temperantiae est quod reverentiam
senioribus exhibemus, aequales germani-
tus [24] honoramus, junioribus gratiam

[23.] *Minus fors quam pudorem.*

[24.] *Archaisium: tamquam germanos
fratres.*

(25) paternae dilectionis impedimus; quod
praestamus loquenti seniore silentium,
quod ipsis ad loquendum loquendum praes-
tolamur imperium, quod non attollimus
immoderatum in colloctionibus sonum,
quod risui prorunpere non permittimus in
cachinnum, quod nulli detrahimus, nec de-
trahentes aequanimiter sustinemus: scien-
tes quod tam illi qui detrahunt, quam illi
qui detrahentibus acquiescunt., vanitatis
morbo corrupti sunt: quia ad hoc alios vi-
les videri volunt, ut se comraendent eorum
comparatione quos carpunt, et videantur
ea vitia non habere, quae malitiose in aliis
reprehendunt: quod malum temperantia
tollit; cui qui servire voluerit, non quod
reprehendat in fratribus, sed unde Deum
laudet attendit. Ac per hoc ipsius tem-
perantiae est, quod non solum temperantes

(25.) *Benefactus.*

in omnium membrorum officiis sumus, sed etiam quod omnia libenter, quae nos moderatos ac sobrios faciunt, observamus.

Sed de temperantia haec dicta sufficiant, ut et de fortitudine disseramus.

Verum Fortitudinis character.

12. Animi fortitudo ea debet intelligi, quae non solum diversis pulsata molestis inconcusa permaneant, sed etiam nullis voluptatum illecebris resoluta succumbat. Alioquin, si impetus (26) quidem molorem saevientum frangat, si calamitatibus quibuslibet impactis (27) obsistat, si

(26.) *Acusativum.*

(27.) De impingo. *Seva, neutrum, loco substantivi. Seva injuriarum, in sensu de Sevas injurias forma est loquendi, quem Tacitus, sequebat frequenter: lubrica paludum, edita montium profunda silvarum, subjecta vallium, etc.*

inter injuriarum saeva, inter procellas agentium pressurarum, inter inimicitias ac damna praesentia, atque multimodas persecutiones infatigata persistat, et tamen de ipsa se adversariorum sustentia [28] jactet, nec de dono Dei, quo illustratur, exsultet, sed carnaliter se de vulgi favore, quo praedicatur, oblectet; plusque gaudeat ex eo quod laudatur, quam ex eo quod habet unde laudetur; et per hoc humanam laudem divinis numeribus anteponat: quis dubitet hanc animi intentionem [29] virtutem dici non posse? Quae si virtus esset, fortiter etiam blandimentis talibus repugnet; nec acquiesceret mollibus quae [30] adjuvante Domino, dura quaeque vel as-

[28.] *Sustinentia [fors ad agretiones sustinendas.....] verbum novum est in latinitate, formatum de abstinentia.*

[29.] *Inteutio, Contentio, Animi robur aliquem sustinens.*

[30.] *Alibi legitur, miscrandia.*

pera superasset. Quosdam namque in-
insuperabiles a speris passionibus facit
mundi cupiditas: in quibus non patientia
laudanda est sed miranda [31] duritia.

Sensationes et operationes quas haec virtus inspirat.

13. Eos vero quos ad tolerantium passio-
num fortes Dei charitas reddit, nulla de-
lectatio carnis nulla voluptas male blanda
corrumpit: quoniam, si non quid, sed prop-
ter quid patiamur plurimum refert, non in
eis est patientia, qui aequanimiter patiu-
tur angentia, sed in eis tantum, quos for-
ter facit sustinere iustitia. Denique Domi-
nus non ait, *Beati qui persecutionem pati-
tur*, et tacuit, sed adjecit *propter iustitiam*
[32]: ut evidenter ostenderet quod patien-
tiam veram non facit poena, sed causa;

[31.] *Matth, c. 5. v. 10.*

et ideo veatitudinem non persecutionem
patientibus, sed propter iustitiam patienti-
bus repromisit. Quod si ita est, superan-
dorum vel superatorum malorum sustinen-
tia tunc est vera patientia, si fuerit justa;
et in eis justa est patientia, quorum nec
doloribus nec voluptatibus sedit mentis
invictae constantia. Sed haec animi for-
titude ab illo est nobis, cui cum prophe-
ta (33) cantamus, *Fortitudo mea et laudatio
mea Dominus, et factus est mihi in salutem.*
Fortitudo nostra est, quia ita nos contra
omnia vititia invictâ protectione corrobo-
rat, ut animum nostrum nec blanda dis-
solvant, nec adversa dejiciant; et tunc laus
nostra Dominus fit, si non nos de muneribus
Dei, sed divina in nobis cupiamus munera

(33.) *Propheta, David, sic dictum pro-
pter prophetias de Christo, in suis psalmis
traditas.*

praedicari. Nec illi suam possunt jactare virtutem, quibus Dominus factus est in salutem.

Tertia virtus cardinalis: Justitia.
Haec pro fundamento, fidem
habet. Fidei effectus.

14. Is ergo cui Dominus est animi fortitudo, nullis carnalibus desideriis cedat, nullis voluptatibus acquiescat, ambitionem ac popularem gloriam vincat. Non eum pecuniae amor addicat (34), non acerbitas passionum damnorunque subiciat. Sit illi Deus laus tota, perfecta gloria, dilectio pura, spes certa, securitas firma, possibilitas sana, sanitas incorrupta: ut ei quidquid canalibus placet, in hoc mundo displiceat; quidquid pretiosum videtur esse, vilescat; quidquid nitidum, futurorum contemplatione sordescat; nec ab his quae jam

(34) Addicat sibi, id est, mancipium seu servum faciat.

per gratiam Dei elisit, se patiator elidique et turpis videtur animum ab his vitiiis vinci quae vicerat; et nihil ei prosit (35) aliqua superasse, si alicui, quod neglexerit superare, subjaceat: quando non illi fortis habere soleat, qui in adeundis laboribus periculisque claruerit, aut frenandis voluptatibus ac domandis institerit; sed ille magnus et sublimis, ille potens atque dignus fortitudinis appellatione censendus est, qui nihil sibi vitii revellare aut dominari permiserit: modo absit ignavia, ne nos id desperemus (36) posse quod possumus absit praesumptio vitiosa, ne nobis hoc quod per Dei gratiam possumus escribamus: quia sive de munere Dei, quo fortes effi-

(35.) Prosit, erit utile, seu posset esse utilem.

(36.) Desesperatio, S. Chrisostomus ait, eam esse armam demoni formidabiliorem adversus Christianum.

cimur, desperemus, sive nos de nostra possibilitate jactemus, idonei ad resistendum vitiis esse non possumus. Et utriusque animi fortitudo tam desperandi ignaviam debet excutere, quam jactantiae contraire.

Ex justitia, equitas seu humanitas promanat.

15. Hactenus de virtute cui nomen est fortitudo. Videamus jam quid etiam justitia nobis afferat in ac vita praesidii, et qualiter ipsa quoque in eorum pectoribus, qui se illi tradiderint, nullis vitiorum valeat impugnationibus superari. Fides enim, quae est justitiae fundamentum, quam nulla bona opera praecedunt, et ex qua omnia bona procedunt, ipsa nos a peccatis omnibus purgat, mentes nostras illuminat, Deo conciliat, et cunctis partisipibus natu-

rae nostrae consociat; spem nobis futurae remunerationis inspirat, auget in nobis virtutes sanctas, ac nos in earum possessione confirmat.

De injustitia culpabiles sumus, si in omnem injustitiam et peccatum, nos vertimus.

16. Ex justitia manat et aequitas, quae nos facit ut omnium necessitates hominum nostras esse dicamus, nec nobis tantum, sed etiam generi humano nos natos esse credamus; et quidquid cuilibet homine nosere potest, tanquam si nobis noceat, evitemus: quia qui homines sumus, nihil humani a nobis alienum putare (37) debemus: siquidem belluarum est

(37.) Pomerius, hoc celebriorem Terentii vericulum ponit.

Homo sum: humani nihil à me alienum puto. Nihil de hoc quod ad hominem seu

sibi vivere, nec suas utilitates in commune conferre; a quibus non solum mentis prerogativa, sed etiam servata juris aequalitate distamus, si nos in omnium commodis vel incommodis cogitantes (38), sicut nostris utilitatibus, ita omnium sociorum naturae nostrae (39) vivamus. Deinde si invicem persequi, lacerare, vel perdere, feratum est proprium, quis dobitet excellentiae humanae competere, ut se alteru-

humanitatem pertinet; reprehensibile est quod ab aliquibus hoc vers. tanquam proverbium circum feratur, in quo nihil humani, aliqua fragilitate intelligatur. Per hanc falsam acceptationem, sensus seu cogitatio elevans, à Terentio et Pomerio expresus, ad resignationem abjectam exprimeri veniunt.

(38.) *Nos in omnium commodis vel incommodis cogitantes, id est, omnium commoda vel incommoda ad nos ipsos spectare cogitantes.*

(39.) *Repete, utilitatibus.*

trum (40) juvent, instruant, aedificent, et utilitatem communem tamquam propriam curent? Unde datur intelligi quod, qui opprimendis ac decipiendis hominibus homines nati persistunt, in mores ferinos, non naturae, sed vitae mutatione degenerent.

De injustitia culpabiles sumus, si oppositionem non facimus ad injustitiam, et in genere ad peccatum quod coram nobis operatur.

17. Duo sunt injustitiae genera: unum quo injurias irrogamus, alterum quo ab aliis (41) irrogatas, cum possumus, propul-

[40.] *Alterutrum, locutio inpropria illius temporis, seu posita pro alter, alterum, vel inter se.*

[41.] *Ab aliis, ad propulsare, non vero ad irrogatas referendum est.*

210 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
sare negligimus. Quodammodo enim nos
opprimimus, quando oppressos, cum defen-
dere possumus ab oppressione, contemni-
mus. Nec mihi aliquid prodest, quod non
circunvenio aliquem neque decipio, si deci-
pi aut circunveniri permitto. Hoc idem
de peccatis debet intelligi: quia si peccan-
tem video, et non solum non arguo, sed et-
iam ei peccanti consentio, participem me
damnationis ejus efficio; et in omnibus pec-
cantibus pecco, quando eos quos scio pec-
casse sive peccare, quadam crudelis animi
malignitate non increpo.

Earum excusationum refutatio,
per quas, hujus obligationis
dispensatio, quaeritur.

18. Nec vero audiendi sunt illi qui se
dicunt propterea delinquentes objurgare
non posse, ne eos qui se emendare nolue-

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO 211
rint, sibi faciant inimicus. Qui dum par-
cunt eorum voluntati, salutem (42) non par-
cunt. At si non ex jactantia, sed ex miseri-
cordia et cum quadam pietate compatiens
animi castigemus, et illi nos sentiant non mi-
nus peccatis suis moveri quam nostris: aut
in bonum statum reformati, nobiscum Deo
gratias agunt; aut, si eos in peccato tenet
adhuc peccandi dulcedo, et salutem suam
nobis curae esse cernentes, malum (43) red-
dere pro bono voluerint; malle debemus
eorum inimicitias, qui noluerint emendari,
contrahere, quam Dei offensam, dum pec-
cantes palpamus, incurrere.

[42.] *Repete eorum.*

[43.] *Supple tamen.*

De justitia pariter, liberalitas et beneficentia promanant. In harum virtutum exersitatione, omnino ostentatio vitanda est.

19. De justitiae adhuc fonte procedunt liberalitas, beneficentia, charitas et cetera ejusmodi, quibus multipliciter juvari homines posunt. Liberalitas est quae etiam in eos qui nihil indigere videntur, exuberat; in qua liberalitate rei familiaris ponitur (44) amplitudo. Beneficentiae multa sunt opera, quibus necessitati laborantium misericorditer subvenitur, et de terreno censu regni coelestis haereditas comparatur, si modo absque ulla ostentatione opus beneficentiae fiat, nec nos ad misericordiam

[44.] *Ponitur, in sensu in quo frequentius dicitur collocatur.*

faciendam turpis amor gloriae popularis impellat. Inveniuntur quidam qui diversis quidem diversorum necessitatibus subvenirent, sed aut appetitu comparandae opinionis (45) impulsus, aut carnali pietate commoti, aut spe recipiendi quod darent, aut reddendi quod acceperissent necessitate constricti.

Adversus beneficentiae hypocritas.

20. Sunt alii quos ad largiendum aliquid in pauperes sola movet versuta cupiditas; quia ad hoc aliqua erogant, ut hic (46) majora recipiant; et quidquid eis velut pauperum pastoribus datum fuerit erogandum esurientibus illis, pro quibus sustentandis accipiunt, totum aut prope totum quod acceperint, in suas voluptates expeni

[45.] *Bona opinio, seu fama publica.*

[46.] *Hic, id est, infra, in terra.*

214 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
dunt: et, quod est deterius, inter munificos
ac misericordes haberi, vel etiam prae illis
praedicari, turpiter concupiscunt. Ab his
omnibus et horum similibus longe divers-
sunt illi qui non se in operibus suis, sed
Deum cupiunt praedicari; quos ad opus bo-
num spes futurae remunerationis aducit; et
ipsum solum volunt habere sui operis tes-
tem, a quo se recepturus credunt tota fidei
firmitate mercedem.

Inter justitiae consequentias, est
etiam Charitas. Haec non est
perfecta, nisi Deum pro fine
suo, in suis omnibus operatio-
nibus habeat.

21. Jam de charitate pauca perstringam.
Taceo de carnali amore, qui incipiens a con-
jugio manat in filios, quia talem amorem
cum pecoribus habemus bestiisque comu-

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO 215
nem. Propinquorum, quoque (47) praete-
reo. quia et ipse adhuc ad carnem pertinere
videtur et sanguinem. Nec de illo aliquid
dico, quo etsi amicos amamus, tamen etiam
ipse refertur ad aliquod commodum tem-
porale. Non quod hi amores honesti non
sint, cum sint omnibus naturales; sed quod
his omnibus sit ille incomparabili diversi-
tate praestantior, quod Deum gratis diligimus
et amicum. Ceterum qui amicum propter
commodum quodlibet amat, non amicum
convincitur amare, sed commodum. Et
utique qui aliquem propter rem tempora-
lem quamlibet amaverit, cum res ipsa, ut-
pote temporalis, desierit esse, amare cessa-
bit. Qui autem diligit propter Deum, si-
cut Deus aeternus est, ita in aeternum ip-
sa amici dilectio permanebit. Et ideo
Deus, quo nihil est majus aut melius pro-
pter quod diligatur, propter se ipsum per-

[47.] *Suple amorem.*

fecte diligitur. Si vero saltem (48) propter illa quae praestat amatur, non utique gratis amatur: quia jam illud propter quod diligitur, ei (quod dictu quoque nefas est) antefertur. Ipse quippe est omnibus amatoribus suis vita beata, ac salus aeterna, et regnum; gaudiumque perpetuum. Haec accipient qui Deum diligunt, qui solus erit illis omnia, quando ipse fuerit in omnibus omnia.

Si justitiam conamur implere in nostri sensationibus operibusque; signum erit verum, de nostra amisitia cum Deo.

22. Quapropter si in hac vita justitiam conamur implere, cujus justitiae opus est

[48] *Saltem, in significatione de tantum.*

proprium sua cuique tribuere (49), Deo nos, a quo sumus facti, reddamus nec. dominari nobis ea, quibus sumus naturaliter praepositi, permisamus. Dominetur vitis ratio, subjiciatur corpus animo, animus Deo: et impleta est hominis tota perfectio. Ac per hoc et nos justitiae facti participes, sua cuique tribuimus, si inferiora melioribus, et virtutibus carnalia oblectamenta subdamus: ut, sicut viventia vita carentibus, sensibilia viventibus, intellectualia sensibilibus, immortalia mortalibus, ratiosinando praepo-
nimus, ita bene vivendo voluptuosis utilia, utilibus honesta, honestis sancta, sanctis perfecta omnia praeferamus. Verumtamen nec corpus spiritui, nec appetitus obtemperare poterit rationi, nisi Deus, qui ipsum spiritum creavit et corpus, delectatus cogitationibus nostris requiescat in nobis, ac tanquam verus agricola in agro suo, corde nos-

[49.] *Definitio Ciceronis.*

218 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
tro proficiat (50), et quidquid in eo fides
plantat, devotio rigat, ipse ad incremen-
tum consummatae maturitatis adducat; at-
que ita nobis, voluntarie sibi subjectis, de-
sideria mala subiciat, ut ex ipsis actibus
nostris, qui sit habitator noster, et cujus in
nobis fiat voluntas, appareat.

Functiones, quas in vita activa
justitia, temperantia et fortitu-
do adimplent. Relatio harum
virtutum, cum prudentia, quae
est quarta virtus cardinalis.

23. Hic est ordo naturae atque justi-
tiae, quem qui tenere voluerit et observa-
re perfectionem vitae actualis implebit. Cui
actuali vitae tres illae virtutes (de quibus
quae dicenda visa sunt Deo donante, dixi)

[50.] Proficiat, ad perfectionem. Corinth
III. 8.

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO 219
proficiunt: siquidem temperantia, et animi
fortitudo, atque justitia, spitalis est actio,
sine qua nihil omnino valet illa, quae ad
prudentiam videtur pertinere, cognitio; quia
nihil nobis proderit implenda didicisse, ni-
si ea quae didicimus, studeamus implere.
Ergo vis animi, quae in appetitum ratio-
nemque dividitur, ad perfectionem bonae
actionis implendam, cognitionemque re-
rum latentium consequendam, his quat-
tuor virtutibus, unde (51) ecce jam diu dis-
seruimus, adjuvatur. Quarum tribus, tem-
perantia scilicet, et animi fortitudine, at-
que justitia, informatur ipse appetitus ut
actio fiat; prudentia vero rationem, quae
est acies mentis, illuminat: ut et ratio ap-
petitum gubernet, et rationi appetitus obtem-
peret. Nam virtus omnis (sicut veteribus
placet) tribus in rebus fere versatur: qua-
rum una est in perspicendo, quid in qua-

[51.] Unde id est, de quo, vel cujus.

220 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
que re verum sincerunq̄ue sit (quod *prudentiae* munus est proprium, de quo loco suo videbimus); altera quae animi perturbatos affectus, quos Graeci dicunt, coerceat ac temperat, ut omnes appetitiones, quas illi vocant, rationi obediētes efficiat; tertia, ut his quibus congregamur, uti velimus ad eorum salutis et nostrae plenitudinem capiendam. Quae omnia ad reliquarum trium virtutum pertinere videntur officium: e quibus temperantia et fortitudo plurimum valent in coercendis animi perturbationibus ac frenandis, quas perturbationes nonnulli passiones, alii aegritudines vocant (52). Quibus modificatis (53), et quadam temperantiae ac fortitudinis lege compositis (54), omnes virtutes in homine

[52.] *Quomodocumque, vitandae sunt.*

[53.] *Modificare et Modificari, id est, Reglare, Gubernare.*

[54.] *Componere, seu Submittere.*

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO 221
suo creatori subjecto sine ullis vitiorum contradictionibus regnant.

Justitia, socialis est virtus: illa nos obligat, semper bonum in genere, quam benefacta particularia protendere. Illa non amore quietis contemplationae fruendi, á publicis operibus nos avertet, quibus est causa bene operandi erga alios.

24. Justitia vero, qua fiunt justī qui eam fuerint operati, socialis quaedam virtus accipitur, eo quod ipsa beneficiis, quae aliis praestat, augetur. Quis enim non eo ipso proficit, quo proficere alium cupit? Quis non misericordem sibi Deum facit, qui misericors erga labrantes vel errantes extiterit? Aut quomodo non augebit in se om-

222 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
nia bona sua, qui ea non solum non invidet
habentibus, sed etiam non habentibus, in
quantam potest, divinitus inspiratus imper-
tit? Ex quo videndum est utrum juste fa-
ciant illi qui, se removentes ab occupatio-
nibus cunctis, ac studiis spiritualibus offe-
rentes, nihil humanae societati proficiunt;
et desideria sua commodis omnium praefer-
rentes, utilitatem communem desideratae
vocationis (55) electione contemnunt: cum
perfecto laborantibus opem ferre nolle, cum
possis, et, communi bono posthabito, otiosa
quiete frui velle, nihil abeat aequitatis. Cui
aequitati qui servant, omnes omnium bono
vivunt, ac velut sibi invicem nati, salutem
mutuam tuentur ac diligunt. Ac per hoc,
contra justitiam faciunt hi qui merito suae
conversationis (56) vel eruditionis electi,

[55.] Vocationis, *Subintelligendo á mu-
nere pro otii.*

[56.] Conversatio, *Cum hominibus
commercium.*

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO 223
otiosum studium fructosae utilitati regen-
dae multitudinis anteponunt; et cum possint
laboranti Ecclesiae subvenire, operosae ad-
ministrationis laborem, fruendae quietis con-
templatione refugiunt.

Dignitates ecclesiasticas nec pe-
tere nec recusare oportet. Vita
contemplativa suavitatem
infundit; vita autem activa
multiplices affert fructus, u-
tramque nullo modo inter se
oponuntur.

25. Sed quoniam sunt multi qui se im-
pares tantae sarsinae norunt, tales juste se,
etiam quaesiti, non offerunt; ne videantur
non ecclesiasticos labores velle suscipere
sed honores ambiere, cum dignitas ecclesias-
tica nec ambienda sit nec ditanda. Qui ve-

224 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO
ro praesse et prodesse populis possunt, si
quaesiti non fuerint, juste se ipsos persi-
piendae sapientiae studiis tradunt. Ve-
runtamen si et illi qui lucris per se profi-
cientium crescunt, et isti qui in se ipsis sub
Deo suo sapientiae spiritalis perceptione
proficiunt, in proposito suo permanent;
itineribus quidem diversis idcedunt, sed ad
unam patriam tendunt, et ad unum regnum,
disparibus militantes officiis, Christo Rege
omnium vocante, perveniunt. Quis enim
nescit quod, sicut otium studiosum inefabi-
lem suavitatem sapientiae coelestis infun-
dit a carnalibus otioso; ita spiritalis occupa-
tio laborum saetorum multiplices affert
fructus humanae societatis utilitatibus oc-
cupato? In ipsis quoque studiis spiritalibus
quantum possint ecclesiastici viri proficere,
quis sufficienter enumeret? cum et inferiores
docendo, se ipsos exercent, et conferendo
cum aequaliter erudites, cautiores in pluri-
bus fiant; et ab eruditionibus audiendo, ma-

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 225
le sibi persuasa deponant, recta firmius te-
neant, occulta cognoscant, et confirmentur
in eis quorum dubii (57) fluctuabant?

Sed quoniam disputationis ordo deponit
ut etiam de prudentia, quae principalis vir-
tus quarta ponitur, pauca dicamus, de jus-
titia sufficiant ista quae diximus.

Prudentia vera, sine sapientia
esse non potest. Intima unio
inter duas istas virtutes.

26. Prudentiam et sapientiam plerique in
indagatione veri et inventione constituunt.
Credo propterea quod nec sapiens recte di-
ci possit, cui prudentia; nec prudens, cui
sapientia deest. Quapropter, si nihil aliud
prudentiae ac sapientiae munus accipitur,
nisi inquisitio et comprehensio veritatis; qui

[57] Dubii, id est, de quibus dubitantes
vel dubiam mentem habentes.

veritatem prudenter quaerere, et sapienter invenire potuerit, is prudens, is sapiens jure vocabitur. Hoc ideirco praemiserim, ut quidquid de prudentia fuerit disputatum, id totum etiam de sapientia dictum possit intelligi; quia ita sibi hae duae virtutes implicatae sunt et unitae, et ita quaelibet earum sine altera non potest esse, ut nec imprudens sapientia, nec insipiens possit dici prudentia (58). Si ergo tota humanae vitae perfectio in actioni et cognitione consistit: sicut impleri actionem temperantiae ac fortitudinis, justitiae consummatione probavimus; ita cognitionem rerum provenire consecutione prudentiae comprobemus.

[58] *Horac. ait: insaniens sapientia, propositio Pomeri vera etiam est in sensu christiano, quo hic sumitur.*

Effectus boni, qui á prudentia et sapientia producentur.

27. Cognitio rerum, quae de prudentiae ac sapientiae fonte confertur, spirituales omnes a carnalibus vitiis defaecatos illustrat; et ab omni delectatione noxiae curiositatis aversus, desiderio contemplandae veritatis inflammat: ut humanarum rerum divinarumque scientiam consecuti, prudentes ac sapientes veraciter fiant, prospiciant imminetia mala simul et caveant, nec putent ulla esse mala, nisi ea quae malos efficiant; nec eis ullae perturbationes, velut ignaris earum, modestiae (59) aliquid aut tranquillitatis excutiant, inter fallentia et solida bona discernant; nihil in hoc mundo casu aut injuste, sed omnia Deo volente aut permi-

[59] *Modestia seu ut frequentius, moderatio.*

ttente, fieri prudenter accipiant (60); aliter intelligentes aut doceant sapienter, aut arguant; dolores varios ac diversas infirmitates, quae mortaliter viventes affligunt, non semper peccatis praecedentibus sequi, sed plerumque ex ipsa conditione mortalitatis accidere corruptibiliter natis intelligant; et scientes se non damnari adversis praesentibus, sed probari, ex ipsa tolerantia passionum occasionem comparandae sibi patientiae viriliter agentes arripiant; nec ipsi aliis noceant, nec sibi nocere permittant.

Prudentia ut virtus considerata, non est nisi salutis causa. Astutia autem, non est de prudentia, quia perditionis causa est.

28. Tales Dominus in Evangelio fieri

[60] Accipere, *synonymum de intelligere.*

praecepit dicens, *Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae*: quia nec simplices circumvenire aliquos possunt, nec prudentes se circumveniri permittunt. Ceterum si in contractu quolibet, sibi in colloquio, vel malia quaque re se decipi quisque non sinat, et alium tamen ipse decipiat: iste non habet prudentiam, quae salutis magis quam perditionis est causa, sed simulat. Quoniam quidem hoc virtus a vitio distat, quod illud corrumpit sana, haec sanat vitii accessione corrupta: ac sic, aut omnibus, quibus potest, prodesse festinat veraciter prudens, ut ejus meritis omnium qui per eum Deo acquirantur, fructus accrescat; aut, si cogitat de perditione cujuscumque, vel de casu pereuntis exultat, necesse est ut prius pereat ipse quam alium perdat, et ab ipso ea perditio, qua perire alium cupit, incipiat. ®

Prudentia nostra, in via adhuc
errori subjecta est.

29. Hi ergo qui, prudentiae participa-
tione prudentes effecti. Deo suo non pedi-
bus, sed sanctis moribus appropinquant, ex
ea parte qua sunt Dei dono prudentes, nec
suo perire possunt, nec alieno peccato; ex
eo autem, quod aedua n ita est eorum per-
fecta prudentia, sicut in illa vita erit, ubi
perfecte viventibus ullus error obrepere
omnino jam non poterit; etiam prudentes
aliquoties peccatis fallentibus acquiescunt;
non voluntate depravati, sed humano erro-
re, ut homines, lapsi; nec adhuc tota pruden-
tiae ac sapientiae perceptione perfecti, sicut
ibi erunt, ubi nec ignorare aliquid, nec pec-
care jam poterunt.

Quare Psalmista orans, ait: *Ab
occultis meis munda me, Do-
mine.* Gratia quae per ora-
tionem obtinetur, est sola, quae
ab errore nos liberat, sicut et
ab allis infirmitatibus nos-
tris.

30. Hic vero, si potuisset a peccato recte
factum perfecte discernit nunquam se ab oc-
cultis suis oraret ille mundari, qui ait(61),
*Ab occultis meis munda me, Domine, et ab
alienis parce servo tuo.* Quibus verbis satis
ostendit quod illi quoque, qui sancte per do-
num sancti Spiritus vivunt, tamen propter
reliquis infirmitates, humanas, quas tra-
hunt, sive scientes, sive nescientes, aliquo-

ties aut sub peccato cedunt, aut alieno consentiunt. In hac igitur vita, ubi aut voluntate, aut errore, aut infirmitate peccatur, quicumque divinitus adjuti voluntate non peccant, utique irreprehensibiliter vivunt. Sed quia potest eos error aut infirmitas peccatis involvere, ab illo se illuminari fideliter postulent et sanari, cui exsultans ille clamabat in Spiritu, dicens (62), *Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?* ut cum illuminatio, per donum prudentiae ac sapientiae collata, detraxerit caecitatem, et sanaverit per gratiam Dei salus refusa languorem, tunc mens illuminata divinitus et sanata, nec in eis quae cavenda vel appetenda sunt, humano decipiatur errore, ut aut pro veris falsa defendat, aut pro falsis vera rejiciat; et sine ullo infirmitatis obstaculo bonum quod elegerit implere praevalent.

[62] Ps. XXVI, 1.

Scientia nostra non erit omnino perfecta, nisi in patria.

31. Sed alia est salus hujus vitae, qua mortaliter vivitur; alia illius, ubi mortale nostram immortalitate donabitur; et aliter salvi facti sumus in spe, aliter salvi erimus in re. Hic ita salvi facti sumus, ut adhuc perire possimus; ibi quicumque salvus fuerit, perire ultra non poterit; ac per hoc, scientia quae cognitionem rerum nobis in hujus saeculi nocte viventibus praestat, plenitudini futurae collata, pars scientiae est credenda, non tota. Propter quod dicit sanctus Apostolus (63), *Ex parte enim scimus, et ex parte prophetamus; cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Hic *evacuari* asserit (64) consumma-

[63] Ap. 1 Corinth. XIII, 9 et 10.

[64] Asserit, pro exprimit, significat.

ri: quoniam quidem pars scientiae, quae est perficienda, perfectis non evacuanda est, sed implenda. Proinde ubi erit omnium fidelium catholicorum salus plena, corruptibilitas nulla, et immortalitas beata, ibi erit prudentiae ac sapientiae perfectio vera, et rerum omnium cognitio tota, quando scientia ad perfectum fuerit partis evacuatione perducta.

Post virtutum cardinalium expositionem, autor quaestionem de pationibus statuit. Omnino eam non ventilat, sed sua principalis intentio fuit: veterem errorem quorundam philosophorum conterere. Dicebant enim, timorem, deciderium, aliasque hominis passiones, animae in-

firmitates esse, et ideo cum virtute incompatibiles. Sed è contra, passiones quaedam sunt bonae. In Apostolis et Prophetis inveniuntur, et in sacra scriptura laudantur.

32. Videamus nunc quid diligentia disputationis inveniatur etiam de quattuor affectionibus (65), quas *vitia* esse stultitia sapientium mundi hujus existimat. Nam si

[65] *Affectiones, seu ut frequentius, affectus cum, seu in animo: passiones de pati dicuntur; anima enim sine pationibus timoris decideri & in perfecto statu quiescit. Plurimi sectari philosophi principaliter Stoici has affectiones nominabant, animi perturbationes, ut contrariae et incompatibiles virtuti, id est, ut vitia.*

236 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO.
timere, ac dolere cupere, vel laetari omnino
non possent nisi peccatores aut perditī, recte
non effectus aliqui possent dici, sed morbi.
At cum tales animorum motus inveniantur
in sanctis apostolis et prophetis, quis ita desipiat,
ut eos vitia credat, ex quibus Deo placuerunt
illi qui vitiis plus quam ceteri homines restiterunt?
Itaque Paulus apostolus (66) de timore sic loquitur:
*Timeo autem ne, sicut serpens seduxit Evam sua astutia,
sic et vestri sensus corrumpantur* [67] *a castitate,
quae est in Christo.* Idem de cupiditate fiducialiter
dicit (68), *Cupio dissolvi, et esse cum Christo.* Sed et de tristitia, quam alii

[66] II Corinth. XI, 3.

[67] *Corrumpantur, id est, per corruptionem alienentur a.....*

[68] Philipp. III, 23 *Verbum fiducialiter est de christiano modo loquendi, profani, fidenter, seu confidenter dicunt.*

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 237
dolorem appellant, idem vas electionis (69)
et doctor gentium ait (70): *Quia tristitia magna mihi est, et continuus dolor cordi meo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundum carnem.* Sed et de laetitia ad Romanos scribens (71), cum dixisset, *Vestra obedientia in omnem locum divulgata est Gaudeo, inquit, de vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo.* Hunc timorem vel dolorem, hanc cupiditatem, hoc gaudium qui reprehendere voluerit, ipsum reprehendit Apostolum, qui per tales affectiones non solum Deo placuit, sed etiam quosdam inter criminosos, quod essent sine affectu, culpavit. Sed et propheta (72), dicendo, *Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi; et*

[69] Act. II, 15.

[70] Rom. IX, 2.

[71] Rom. XVI, 19.

[72] David. Ps. CXXI, 1.

238 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO.
ex persona Domini (73), *Sustinui qui simul mecum contristaretur, et non fuit, talem laetitiam tristitiamque commendat.* Cum vero alius (74) dicit, *Timor Domini expellit peccatum;* et (75), *Concupiscentia sapientiae perducit ad regnum;* non solum non reprehendit, sed etiam laudat spiritualis concupiscentiae et divini timoris affectum.

Per passiones ipsas, quae in anima nostra sunt, non peccamus, sed per ejus abusum. Refutatio de Stoicorum doctrina.

33. Non ergo has affectiones habendo, sed eis male utendo delinquimus: quia hu-

[73] Ps. LXVIII, 21. *Sustinui, resperi cum qui.....*

[74] Ecclesiasticus I, 27.

[75] Sapient. VI, 21.

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 239
manorum affectum proprietates, hominis indicat naturam; qualitas, bonam vel malam significat voluntatem; ac sic, motus hi qui in hominibus affectiones sunt, iidem ipsi in bene utentibus virtutes, et in male viventibus passiones, sive perturbationes, aut, ut quidam volunt, aegritudines fiunt (76). Nec audiendi sunt Stoici, qui eas penitus eradicari posse et debere contedunt: quoniam omnino nullus est sensus, ubi timendi, vel dolendi, cupiendi, sive gaudendi nullus invenitur affectus. Denique quasi et ipsos poeniteret suae sententiae, excepta tristitia, quam cadere in sapientis animum negant, reliquos affectus, nominibus immutatis, inesse sapientibus dicunt: cautionem protimore, pro laetitia gaudium, et voluntate pro cupiditate ponentes. Quasi sapiens non timeat, sed caveat; et velit, non cupiat;

[76] Hoc jam amplius ventilatum fuit à Cicrone in 3° et 4° lib. illius Tusculan.

nec laetetur in hac vita, sed gaudeat (77). Non autem credunt ejus contristari animum, quod tristitia, quae accidere solet ex commisso peccato, sapientem, quem putant nullum habere peccatum, stimulare non possit aliqua recordatione peccati. Quod esse vanissimum, Dominus noster secundum carnem natus ostendit, qui et tristis fuit, et fleuit (78); nec tamen ea tristitia, qui tristis fuit, ei ex peccatis suis accessit, qui sine peccato conceptus et natus, non solum non peccavit, sed etiam peccare non potuit.

[77] *Inter letitiam et gaudium differentia, sic à Cicerone expressa fuit: Quum ratione animus movetur placide et constanter, tum illud GAUDIUM dicitur; quum autem inaniter a effuse animus exsultat tum illo LAETITIA gestiens, vel nimia dici potest, (Tusc. IV, ch. 6).*

[78] *Vid. Matth. XXVI 37. Luc. XIX, 41. Joann. XI 35.*

Actio cujusdam philosophi greci, qui Stoicorum opinionem refutavit. Duo species timoris a sacra scriptura distinguuntur, quas confundiri non debent.

34. Ut autem de suis quoque litteris istorum revincantur ineptiae, qui putant sapientem contristari vel dolere non posse, legant illud quod eorum doctissimus (79) ait: «Nam omnino non dolere, non sine magna mercede (80) contingit, immanitatis in animo, stuporis in corpore (81).» De timore

[79] *Crantor, philos. grec, de nova academia de qua Cicero habuit verba, Tuscul. III. cap. 6. § 12.*

[80] *Merces, tanquam pretium, sic dicitur aliquoties, in malam partem.*

[81] *Cicero ait: Animi duritiam, sicut corporis, quod, quum uritur, non sentit, stuporem potius quam virtutem puto.*

autem quem illi ponunt in malo, Scriptura nostra loquitur (82), dicens, *Timor Domini sanctus, permanens in saeculum saeculi*. Sed quod vere fatendum est, ab illo alio timore poenali distinguitur, de quo dicit Apostolus (83), *Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem*: quia ille peccare volentes deterret a malo, et inuitos tenet in bono; iste autem, de quo dicit propheta (84), *Qui sine timore est, non potest justificari*, magis incremento charitativa ugetur; et aliter quis timet, ne malum quo puniatur incurrat; aliter, ne bonum quo delectatur amittat. Non igitur omnis timor haberi debet in vitio, sed ille tantum, de quo scriptum est (85), *Quia timor*

[82] *Ps. XVIII, 10.*[83] *S. Joann. I. Epis. IV, 18.*[84] *Eccles. I, 28.*[85] *I Joann. 18.*

poenam habet. Ceterum iste de quo dicitur, *Timor Domini expellit peccatum*; et, *Qui sine timore est, non potest justificari*; et, *Timor Domini sanctus, permanens in saeculum saeculi*: non est inter vitia numerandus, sed potius intelligendus est vitiis inimicus.

Distinctiones subtiles, quas Stoici, inter verba passiones designantes, faciunt; idiomati communi contraria sunt.

35. Jam illud quod dicunt, "Boni volunt, mali cupiunt;" vel, "boni gaudent, mali laetantur:" quis sanae mentis admittat? imo quis sana mente non redarguat? cum et Scriptura nostra hominem malae voluntatis increpet dicens (86), *Noli velle mentiri omne mendacium*; et Tullius orator

[86] *Eccles. VII, 14.*

244 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO.
amplissimus cupiditatem ponat in bono, ubi dicit (87); "Cupio, patres conscripti me esse clementem;" et apud illos Virgilius (88) gaudium vituperet, dicens, HINC METUUNT, CUPIUNTQUE, DOLENT, GAUDENTQUE; item eum in malum malae mentis gaudia, et apud nos laetitia ponatur in bonum, propheta dicente (89), *Lactamini in Domino, et exultate iusti.*

Passionum objecta, sunt tantum, quae eas laudabiles vel odia- biles faciunt.

36. Proinde omnes iusti et tota morum

[87] *1^a Catil. cap. 2.*

[88] *Virg. En. VI, 733. Ubi Poeta lo-
gutus est de caducitate quam animae habent,
interim in corporibus mortalibus sunt. et
etiam ait: Neque auras dispiciunt, clausae te-
nebris et carcere coeco.*

[89] *Ps. XXXI, 11.*

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 245

sanctitate perfecti, sine aliquo Stoicorum distinctione superflua, timent et cavent, volunt et cupiunt, laetantur et gaudent, contristantur et dolent, sed interest multum quid timeant aut caveant, velint aut cupiant, unde laetentur aut gaudeant, contristentur aut doleant. Metuunt haereditatem regni coelestis amittere; cupiunt ad coelestem patriam pervenire; dolent tentati, gaudent de tentationibus liberati: ac per hoc, recta mens rectos hos habet affectus, perversa perversos.

Laudatio S. Augustini, cujus auctoritatem, Pomerius invocat.

37. Sanctus Augustinus episcopus, acer ingenio, suavis eloquio, soecularis litteraturae peritus, in ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni sua actione compositus (90), in expo-

[90] *Id est, De se possessus, gravis, cal-*

246 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO.
sitione fidei nostrae catholice, in quaestioni-
bus absolvendis acutus, in revincendis hae-
reticis circumspectus, et in explanandis
Scripturis canonicis cautus; ipse ergo, quem
in his libellis pro possibilitate secutus
sum, hanc quaestionem, de qua agitur, hoc
modo determinat, dicens (91), "Hi motus,
hi affectus de amore boni et de sancta cha-
ritate variantes, si vitia vocanda sunt, si-
namus ut ea quae vere vitia sunt, virtutes
vocentur. Sed cum rectam rationem se-
quuntur istae affectiones, quando ut oportet
adhibentur, quis eas tunc morbos seu
vitiosas passiones audeat dicere?" Quas
affectiones ut ex mortalitatis conditione no-
bis inesse monstraret, et huic vitae nece-
ssarias, non futurae, post aliquanta idem
doctor adjungit, et dicit (92), "Etiam cum
matus. non in passione operosus.

[91] *In civ. Dei XIV, cap. 9, § 3.*

[92] *Ibi, § 4.*

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 247
rectas et secundum Deum habemus has
affectiones, hujus vitae sunt, non illius quam
futuram speramus."

Si susceptibiles de passionibus
non fuisset, in vita terres-
tri objectum spirituale non
cognoverimus. Quod est de
vita futura. Ubi, ait auctor,
passiones sine objecto erunt,
Timor et charitas inseparabi-
liter permanebunt.

38 Ac sic nisi ex conditione nostrae
infirmittatis nobis inessent affectus isti, nun-
quam, plerumque dolendo vel flendo, eis
cederemus inviti. Sed idcirco eos huic
necessarios vitae sentimus, quia in hac
mortalitate sine eis omnino recte non vivi-
mus: quando, si non timeat quisque vel ca-

248. VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITI
veat, ne aut ipse, quamdiu mortaliter vi-
vit, aut alius quem in Christo diligit, a fi-
de sua deficiat; si nec de suo, nec de pro-
ximi sui peccato contristetur, nec doleat,
de profectu laetetur aut gaudeat si nihil
boni vel mali cupiat; non solum recte non
vivit, sed etiam sensu ipsius humanitatis
amittit. In illa autem vita beata, ad quam,
consumpta omni corruptibilitate ac mor-
talitate, perveniunt quicumque ibi futuri
sunt, ubi nec fletus ullus potest esse nec ge-
mitus: habebunt omnes sancti amorem per-
fectum, timorem nullum, et gaudium sem-
piternum. Ibi (eis) erit voluntas recta, cu-
piditas nulla, quoniam fruendo coelestibus
bonis, ad quae perveniri cupiebant, nihil
eis deerit quod ulterius concupiscant, et
in illa regione perpetuae securitatis ac pacis
perfecte beati, nec timoris stimulos passu-
ri sunt, nec doloris. Sed timor ille, nun-
quam charitas foras mittit (93), sed quem
[93] Joann IV 18.

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 249
charitas nutrit, ideo fortassis in seculum
saeculi permanebit, quia in saeculum sae-
culi permanebunt illa, ad quae timor ipse
perduxerit.

Quomodo virtutes quattuor cardi-
nales, in altera vita erunt.

39. Porro illae virtutes quattuor, de qui-
bus pauca perstrinxit, etsi ibi erunt, lon-
ge tamen alio modo quam in hac vita sunt,
ubi contra vitia sine intermissione conlli-
gunt, et pro ipso ancipiti dubiae concerta-
tionis eventu, modo negligentes, qui sibi
nolunt obedire, destituunt; modo ad alios,
quibus displicent sua peccata, vel accedunt,
Deo miserante, vel redeunt. Nam ibi etsi
erit temperantia, non ut desideria mala vel
vitia refrenet aut vincat; sed ut eos, quos
hic ab intemperantiae morbo impugnante
defendit, ibi perficiat: ut ex omni parte

250 VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO.
perfectis praemi sui beata perceptio perfec-
te sufficiat.

De re ipsa continuatio. Gau-
dium de scientia perfecta, nec
non de viso Deo creatore.

40. Ibi erit et animi fortitudo, non ut
aliqua mala propulset, aut aequanimiter fe-
rat, sed ut sine ullis malis beatos fortiter
in aeterno bono contineat. Ibi in omnibus
perfectis erit perfecta justitia, non ut in-
ter virtutes discernat et vitia, ubi nec ipsa
erunt jam corpora vitiosa; sed ut perfectis
praemia tribuat sempiterna. Quod tunc
fiet, quando omne concupiscentia carnali
consumpta, nec adversus carnem spiritus,
nec caro adversus spiritum concupiscet
(94); sed animus Deo subjectus, cum car-
ne sibi subjecta in pace sempiterna regna-
bit, et Creatori suo in aeternum feliciter

VIRTUTUM CARDINALIUM EXPOSITIO. 251
adhærebit. Jam prudentia, quae hîc quoque
habetur clara, ubi in aenigmate (95) quo-
dam prudentes illuminat, qualis ibi erit, ubi
veritatem perfectis, quos hîc ejus inquisi-
tio delectabat, sine ullis figuris fallentibus
demonstrabit! ut prudentiae ac sapientiae
plenaria (96) perceptione divinitus illus-
trati, omnia illa quae hîc perfecte cupie-
bant nosse, nec poterant, sine ullo impedi-
mento corruptionis ac mortalitatis agnos-
cant; et non solum creaturarum omnium
rationes, sed etiam ipsam sui Creatoris e-
minentiam facie revelata conspiciant.

[94] *Allusio ad Galat. V, 17.*

[95] *Corinth. XIII, 12.*

[96] *Id est, completa; illud adjectivum
in libris S. Agnstini invenitur.*

INDEX RERUM QUÆ
IN HOC PRIMO TOMO IMVENIUNTUR.

PAGINAS.

I Catechismum S. Augustini.....	1
II Orationis Dominicæ explicatio...	11
III De Oratione.....	52
IV, De S. Pauli vita, primi eremitæ.	68
V S. Antonii verbum ad Didimum, de sua caesitate arguens.....	98
VI SS. Laurentius et Sixtus.....	100
VII S. Ignatii Martyrium.....	106
VIII Exempla potentiaæ martyrum.....	110
IX Relatio Pauli de sua egritudine, neenon de sua curatione.....	124
X Vulpes. <i>malorum christianorum</i> <i>heretiorumque emblema</i>	130
XI Rosa. <i>Vitæ humanæ emblema</i> ...	134
XII Agnus.....	136
XIII Cicada.....	142
XV Columba <i>Christiani exemplum</i> ...	145
XVI S. Genesis.....	148
XVII Oratio S. Cipriani panegyrica.....	156
XIIX Alia S. Cipriani panegyrica oratio	160
XIX Machabeorum et S. Eusebi Verce- llensis episcopi panegyricus.....	168
XX Virtutum Cardinalium expositio, neenon de passionibus quedam quaestiunculæ.....	182.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

LA NUEVA
BIBLIOTECA